

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

LARISA CUZNEȚOV

CURRICULUM

**EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE DIN
PERSPECTIVA EDUCAȚIEI PERMANENTE
CADRU CONCEPTUAL ȘI METODOLOGIC**

CHIȘINĂU, 2013

CZU 37.018.1
C-97

Aprobat pentru editare de Consiliul Științifico-Didactic al
Institutului de Științe ale Educației (29.03.2013).

Recenzenți:

VI. Guțu, dr., hab. în pedagogie, prof. univ., USM

C. Platon, dr. hab. în pedagogie, prof. univ., USM

M. Hadîrcă, dr., în pedagogie, conf. univ., IȘE

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cuznețov Larisa

Curriculum *Educația pentru familie* din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic. Larisa Cuznețov; Ministerul Educației al Republicii Moldova, Institutul de Științe ale Educației, – Ch.: Primex-Com, SRL, 2013 – 141 p.

Bibliogr. p. 136-140 (88 tit.)

ISBN 978-9975-4253-2-2

200 ex.

© L. Cuznețov, 2013

„ ...Părinții care au primit ei înșiși o educație sunt deja niște modele după care se îndreaptă copiii. Dar pentru a-i face pe aceștia mai buni este necesar să facem din pedagogie un studiu; altfel nu este nimic de sperat de la dânsa, iar educația este încredințată unor oameni cu pregătire rea...”

Im. Kant

„ ... Este curios să constați că, deși, toate meseriile pretind o învățare, există una care face excepție de la regulă: tocmai cea care pune în joc cele mai grave responsabilități, profesiunea de părinte...”

Andre Berge

„ ...Atâta timp cât relația părinte-copil se bazează pe nevoia de iubire, de dăruire și de sacrificiu, rolul educativ al familiei nu va putea fi preluat integral de formele instituționalizate...”

Traian Cosma

CUPRINS

INTRODUCERE	6
I. EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI PERMANENTE	
1.1. Repere conceptuale. Filosofia educației pentru familie.....	9
1.2. Principii de realizare a educației pentru familie.....	19
1.3. Elevul – actor al propriei educații, direcționat spre cunoaștere și învățare pe tot parcursul vieții.....	21
II. EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE LA TREAPTA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR	
2.1. Școala ca partener educațional.....	25
2.2. Coordonatele parteneriatului educațional familie – școală – treapta învățământului primar.....	27
2.3. Educația pentru familie în clasele primare. Definierea obiectivelor.....	29
2.4. Educația pentru familie a elevilor de vârstă școlară mică / 7-8 ani.....	31
2.5. Educația pentru familie a elevilor din clasele a III-a și a IV-a..	39
2.6. Activități cu părinții privind educația pentru familie.....	49
2.7. Sugestii metodologice privind educația pentru familie.....	57
III. EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE A ELEVILOR ȘI PĂRINȚILOR ÎN GIMNAZIU ȘI LICEU	
3.1. Personalitatea profesorului specializat în domeniul educației pentru familie.....	61
3.2. Definierea obiectivelor. Educația pentru familie în gimnaziu și liceu.....	72
3.3. Educația pentru familie a elevilor din clasele a V-a și a VI-a...	74

3.4. Educația pentru familie a elevilor din clasele a VII-a.....	81
3.5. Educația pentru familie a elevilor din clasele a VIII- IX-a....	87
3.6. Educația pentru familie în clasele de liceu.....	93
3.7. Condiții de eficientizare a educației pentru familie a adolescenților.....	107
3.8. Activitățile cu părinții privind educația pentru familie.....	111
3.9. Sugestii metodologice privind educația pentru familie a părinților.....	120
3.10.Evaluarea programului centrat pe educația pentru familie...	122
GLOSAR.....	133
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	136

INTRODUCERE

Caracterul prospectiv al procesului educațional reperează pe principiul educației permanente și reprezintă consecința firească a ritmului accelerat de evoluție și transformare a sociumului. Politicile educaționale din întreaga lume, cele europene și cele din Republica Moldova, demonstrează elocvent că printre valorile dominante ale unei societăți și școli eficiente și de succes, astăzi se situează și *valorizarea părinților, a familiei* ca obiectiv major al educației pentru toți și pe întregul parcurs al vieții omului. Motivul esențial, fiind cunoscut de toți actorii sociali și de factorii de decizie: anume familia reprezintă agentul acțiunii pedagogice care fixează în individ *habitusul primar*, adică formează inițialele scheme de percepție, gândire, imaginație, creativitate, modul de a fi și deveni, care vor funcționa ca un mecanism de selecție și consolidare a experienței ulterioare, plăsmuind fundamentul viitoarei personalități.

Ideea Curriculumului Educația pentru familie/EF a fost generată de însăși viața, realitatea cotidiană, primul, fiind elaborat de aceeași autoare și editat în 2004. Acesta a fost unul de tip integrat ce cuprindea educația pentru familie, începând cu vârsta preșcolară și finalizând cu învățământul universitar.

Spre regret, mai rămâne actuală amploarea pe care o iau fenomenele negative legate de scăderea natalității, infidelitatea conjugală, deteriorarea familiilor, abandonul copiilor, proliferarea vagabondajului infantil (fenomenul *copiii străzii*), creșterea procentului de familii ce nu se isprăvesc cu educația copiilor, agresivitatea și violența, (atât în cadrul familiei, cât și în societate), ceea ce, pur și simplu, ne obligă să abordăm problema educației pentru familie prin intermediul învățământului de toate gradele și la toate nivelurile.

Mass-media, publicațiile de specialitate, opiniile părinților, pedagogilor, adolescenților și cercetările noastre realizate în ultimele decenii

(UPS „Ion Creangă” din Chișinău, laboratorul *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*, condus de **V. Mândâcanu**; Sectorul *Teoria Educației*, condus de **M. Hadîrcă**, IȘE etc.) au pregătit terenul pentru elaburarea și implementarea Curriculumului de Educație pentru familie din perspectiva educației permanente, care ar uni și consolida într-o viziune sistemică și integratoare educația elevilor și a părinților.

Curriculumul reprezintă o ofertă adecvată necesităților învățământului, accesibilă în planul teoriei și metodologiei educației pentru familie, fiind adresată tuturor categoriilor de educatori, cadre didactice, diriginți, inclusiv elevilor și părinților. Totodată, lucrarea poate fi valorificată în activitatea de instruire și de realizare a stagiilor de practică a studenților și masteranzilor de la facultățile pedagogice.

Un element de specificitate pe care îl propunem atenției pedagogilor este cadrul conceptual și metodologic, abordarea educației pentru familie în planului formal-nonformal-informal, aspectele învățării/educării copilului și adultului, principiile EF, coordonatele parteneriatului educațional, Harta rețelei educative etc.

Textul *Curriculumului Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic* este elaborat și structurat în cheia cerințelor teoriei și practicii curriculare (obiective generale, obiective de referință, conținuturi, activități educative și metode, sugestii ce țin de metodologia EF și de evaluare). Curriculumul a fost completat cu următoarele componente:

- coordonatele parteneriatului educațional;
- elevul – actor al propriei educații;
- educația pentru familie a părinților;
- obiectivele – standard pentru fiecare vârstă.

Experimentarea și validarea Curriculumului EF s-a realizat pe parcursul mai multor ani în diverse instituții de învățământ: școală, liceu, colegiu, universitate și asociații de părinți. Concluziile realizate pe marginea chestionarului pedagogic la temă și opiniile persoanelor

implicate în experimentarea curriculumului vizat confirmă oportunitatea acestuia.

Principiile de realizare a educației pentru familie propuse asigură orientarea și funcționalitatea procesului nominalizat.

Sperăm că deschiderea spre *noile educații* și axarea pe principiile și strategiile *educației permanente* va permite diversificarea continuă a conținuturilor propuse, stimulând abordările inter- și pluridisciplinare, ceea ce va asigura aprofundarea cunoașterii unor probleme sociale și familiale, care necesită soluții imediate și concrete (sănătatea familiei, drepturile copilului, violența în cadrul familiei etc.).

Prezentarea integrală a lucrării și sugestiile cu caracter aplicativ Vă invită la o lectură activă, Vă îndeamnă spre extinderea și aprofundarea documentării, spre reactualizarea experienței și a competențelor pentru a elabora noi modalități și variante de abordare a educației pentru familie din perspectiva educației permanente.

Autorul

1. CURRICULUM. EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE DIN PER-SPECTIVA EDUCAȚIEI PERMANENTE

1.1. Repere conceptuale. Filosofia educației pentru familie

Cultura umană este de neconceput fără de cele două instituții sociale: familia și învățământul.

Plecând de la premisa că învățământul constituie factorul hotărâtor al progresului științific, cultural și mecanismul sociogenetic eficient de perpetuare a intelectului uman, ținem să precizăm că familia prin realizarea numeroaselor sale funcții reprezintă mecanismul optimal de reproducere biopsihosocială a individului. Pe bună dreptate R. Merton menționa că familia este cea mai importantă „curea de transmisie” a valorilor și normelor culturale din generație în generație [37], iar reputatul cercetător român Constantin Narly consideră că familia a avut o influență decisivă întotdeauna asupra educației, „ei îi datorăm virtuțile neamului” și ne atenționa că „familia are încă un cuvânt de spus în educație; deoarece în esență, ea este creatorul copilului și-i în stare mai bine decât oricine altul să cunoască și să apere punctul de vedere special al copilului” [41, p.485].

Nimic mai genial, decât familia până în prezent, n-a inventat civilizația pentru a-l integra pe individ în societate, în relațiile umane.

Ambele formațiuni sociale, familia și învățământul, reflectă și reproduc particularitățile dezvoltării societății, ale statului și ale etniei. Ambele se află într-o relație de feed-back continuu și ambele traversează o perioadă de criză.

Numai că în acest context trebuie să conștientizăm că învățământul trebuie și poate fi reformat conform anumitor strategii elaborate la nivel macrostructural/de stat, iar familia nu poate fi reformată sau restructurată la comandă, prin directive.

Istoria civilizației, antropologia demonstrează elocvent că consolidarea familiei, ocrotirea ei, formarea familiilor armonioase, durabile, este posibilă doar pe o singură cale: ridicarea nivelului de cultură a unui popor prin corelarea factorilor macrostructurali (reforme sociale, economice; politici educaționale etc.) și a celor microstructurali (activități formale, nonformale organizate de școală, proiecte realizate de diverse asociații obștești etc.). Astfel, într-o societate democratică, politicile educaționale de dezvoltare și ocrotire, de asistență socială a familiei se pot realiza printr-o colaborare complexă în baza **principiului abordării sistemice** prin concursul acțiunilor ce parvin din partea tuturor instituțiilor sociale: familie, școală, justiție, comunitate religioasă etc.

Importanța, familiei în educația tinerei generații, conținutul, principiile, metodele și mijloacele educației familiale au constituit obiectul cercetărilor unor așa somități ca: **I. A. Comenius, J.-J. Rousseau, D. Locke, I. Moesiodax, Каптерев П. Ф., Лесгафт П. Ф., Сухомлин-ский В. А., F. Savater, H. Aysenck** etc.

Începând cu epoca modernă, problema educației familiale a copiilor a fost întotdeauna în centrul atenției practicienilor și oamenilor de știință, pe când latura educației și pregătirii acestora pentru viața de familie și educația părinților, se plasa pe un plan mai secundar. Analiza literaturii de specialitate ne-a relevat o abordare deosebită a problemei în cauză la **Herbert Spencer**. Multe din ideile lui **Spencer** sunt actuale și astăzi. Astfel, savantul pleda pentru un sistem de educație corelat cu activitățile dominante ale omului în societate. **Spencer** considera că învățământul pe lângă funcția sa informativă, care ar asigura efectuarea pregătirii tinerei generații pentru viață, mai realizează și una formativă, care ar asigura integrarea acesteia în societate.

Referindu-se la concepția potrivit căreia un sistem bun de educație ar fi în stare să contribuie la schimbarea omenirii, **Spencer** formulează o teză mult mai realistă decât predecesorii săi: *sistemul de*

educație nu poate depăși prin obiectivele și metodele sale nivelul mediu de moralitate al societății care îl pune în aplicare [58]. Întrucât

școala nu poate fi mai eficientă și mai bună decât societatea pe care o deservește, prin urmare nici familia, în calitate de sistem educativ natural al copilului și instituție socială, nu este în stare să facă față variațiilor și multiplelor probleme apărute astăzi.

În acest context putem menționa că reformele care se produc în Republica Moldova, creează un șir de condiții favorabile atât pentru restructurarea învățământului, cât și pentru educația și consolidarea familiei.

Procesele globalizării ce influențează, practic, toate domeniile vieții, provoacă schimbări esențiale în structura și funcționalitatea instituțiilor sociale, inclusiv în învățământ și familie. Astăzi familiei i se solicită răspunsuri prompte și adecvate provocărilor timpului la nivel de adaptabilitate, coeziune, creativitate, competență, eficiență în organizația vieții familiale și educația copiilor.

Proporțiile catastrofale ale fenomenelor negative legate de scăderea natalității, destrămarea familiei, infidelitatea conjugală, maladia incurabilă SIDA, abandonul copiilor, proliferarea vagabondajului infantil (fenomenul *copiii străzii*), creșterea procentului de familii reconstituite, a numărului de familii ce nu se isprăvesc cu educația copiilor, ne obligă să abordăm problema *educației pentru familie* (în continuare EF), prin familie (eficientizarea acesteia ca sistem social și educativ), prin intermediul învățământului de toate gradele și toate nivelurile.

Pentru ca o familie să-și exercite eficient funcția educativă, ea trebuie să dispună de o anumită cultură, de un nivel intelectual adecvat, valori morale, și un cadru economic decent de viață.

EF și noul demers educațional, lansat de Concepția educației și Legea învățământului în Republica Moldova, revendică o educație cu caracter prospectiv, sistemic, formativ și dinamic, centrat pe valorile general-umane și cele naționale. Redescoperirea și redefinirea rolului familiei în viața omului, a calității de familist și părinte competent și

eficient cer o tratare a acestora responsabilă ca o *adevărată profesie ce trebuie învățată* și exersată sistematic.

Ambele calități de familist și de părinte cer, de fapt, același efort ca și pregătirea de specialitate, perfecționare continuă, deoarece competențele de familist și cele de părinte se formează și se cizelează treptat, ambele bazându-se pe *știință și artă, ambele presupunând o anumită vocație*, o muncă permanentă de autoinstruire și autoperfecționare [8; 9; 15; 19; 23; 24; 27; 53; 72; 82 etc.].

Corelarea optimă a culturii postfigurative cu cea cofigurativă și prefigurativă, **reactualizarea modelului familiei armonioase și eficiente, a modelelor comportamentale în diadele copiii-părinți, soț-soție, bu-nici-nepoți, ale căror esență și importanță a fost diminuată în perioada cunoscutei revoluții sexuale, parvin și sunt într-un consens cu valorificarea problematicii lumii contemporane, a noilor educații și a coordonatelor educației permanente / învățare pe parcursul vieții.**

Ne bucură faptul că educația și pregătirea tinerilor pentru viața de familie figurează în agenda și proiectele unor prestigioase organisme de talie europeană și internațională (UNESCO, UNICEF etc.), iar după 1984, disciplina *Etica și psihologia vieții de familie* a fost inclusă în planurile de învățământ a școlii medii de cultură generală, pusă, însă problema vizată n-a devenit nici una prioritară și nici una constantă pentru sistemul educațional al republicii.

Mass-media, publicațiile de specialitate, opiniile părinților, pedagogilor, adolescenților și cercetările noastre realizate în ultimul deceniu au asigurat condițiile socioculturale pentru elaborarea și implementarea unui *Curriculum de educație pentru familie*, care ar uni și consolida într-o viziune sistemică și integratoare educația părinților și a copiilor, abordată din perspectiva educației permanente.

Astfel au fost aprofundate și extinse cele două componente ale curriculumului EF: educația preadulților (copii/elevi) și educația adulților/părinților.

Dat fiind faptul că în educația pentru familie este implicat un ansamblu de actori (familia, grădinița, școala, comunitatea, diverse asociații nonguvernamentale etc.), se mizează pe un parteneriat educativ eficient, în curriculum au fost incluse câteva subcomponente:

- școala ca partener educațional;
- coordonatele parteneriatului educațional;
- elevul ca actor al propriei educații / centrarea pe elev;
- activități cu părinții/curriculum, sugestii metodologice și aplicative.

Strategia de formare a competențelor, de modificare a comportamentelor cadrelor didactice și a părinților care se vor implica în programul de educație pentru familie se întemeiază pe o anumită filosofie. Familia, dragostea, fericirea se vor aborda nu numai din perspectiva vieții cotidiene și a pedagogiei experimentale, care operează doar cu fenomene obiective, ci vor fi abordate și din perspectiva metodologiei hermeneutice, axiologice și teleologice ce vizează dimensiunea profundă și amplă a educației, realizată la nivelul orientărilor valorice exprimate în termeni de finalități (ideal, scopuri, obiective).

În consecință, strategia promovată, implică nu doar constatarea faptelor explicabile cauzal, ci și înțelegerea mecanismelor interne ale acestora în raport cu metodologia valorificată și cu finalitățile proiectate. Aceasta impune construirea unor modele conceptuale, care reflectă conexiunile interne ale obiectului studiat, dar și cele inter- și multidisciplinare într-un context deschis, variabil, flexibil și complex.

Abordarea filosofică din perspectiva metodologiei hermeneutice, a filosofiei practice, ne orientează spre: reflexivitate, analiza complexității obiectului de cercetare prin modele conceptuale, analiza și interpretarea permanentă a realității sociale și pedagogice prin intermediul unor judecăți de valoare, centrate pe o hermeneutică a recuperării, pe acțiunea morală axată pe reechilibrarea vieții familiale, a educației la nivel de model holistic cu posibilități de aplicare multiplă [5; 11; 12; 19; 20; 23; 24; 32; 39; 53; 71; 88].

Interpretarea permanentă a realității ne plasează în filosofia schimbării, a unei schimbări privite ca experiență individuală de profunzime, astfel, încât metodologia educației pentru familie să fie orientată spre valorificarea tezaurului culturii universale, tezaurului culturii naționale și spre experimentarea de noi modele, determinate și interpretate permanent în raport cu finalitățile preconizate ca valori psihosociale majore, angajate nu numai în realitatea imediată, pe termen mediu, ci și în realitatea de perspectivă.

Fenomenul curriculum în învățământul din Republica Moldova, elaborat ca document normativ și instrument de activitate educațională de o primă importanță și utilitate (N. Bucun, Vl. Guțu, 1997; V. Pâslaru, 2002 etc.), reprezintă semnificația definitorie a integrării acestuia în modernitate. Plecând de la această teză și accepțiune conform căreia familia reprezintă instituția socială de bază ce realizează reproducerea sistemului cultural și mecanismul conservării structurii și ordinii sociale, curriculumul *Educația pentru familie* a fost conceput și abordat sistemic ca un ansamblu de acțiuni care ar ghida activitatea cadrelor didactice în domeniul vizat, pregătirea elevilor și ar contribui la eficientizarea și consolidarea experiențelor parentale privind educația copiilor, pregătirea lor optimă pentru integrarea în societate și viitoarea familie. Plus la aceasta curriculumul în cauză este centrat pe transformarea elevilor și părinților în subiecți/actori ai propriei formări, care, de fapt, va continua pe tot parcursul vieții.

Curriculumul reperează pe Concepția educației în Republica Moldova; Concepția dezvoltării învățământului în Republica Moldova; Legea învățământului; Programul Național de dezvoltare a învățământului în Republica Moldova; Codul Familiei Republicii Moldova. În procesul elaborării s-au luat în considerare și prevederile, cerințele documentelor, actelor în domeniul vizat, elaborate de forurile și organismele internaționale, la fel, s-a ținut cont de rezultatele implementării *Curriculumului Educația pentru familie* din 2004.

Raportat la educația copilului și implicit al adultului, drept suport metodologic al curriculumului EF au servit nu numai particularitățile psihologice ale personalității copilului, la diferite vârste, a educației și instruirii formale a acestuia, ci și modelul andragogic de educație/instruire al adulților, care reperează pe asumțiile filosofiei, psihologiei evoluționiste, teoriilor instruirii cognitive a adulților și particularitățile filosofiei practice a familiei [23].

Conform teoriei andragogice a lui M. Knowles [31], diferențiem modalitățile prin care învață adulții și conturăm caracteristicile comportamentale de bază ale copilului/elevului în cadrul instruirii. Acestea au fost adaptate la învățământul centrat pe cel ce învață:

Copilul/elevul	Adultul
1	2
- activitatea de instruire este direcționată, dependentă; abordarea elevului ca subiect-actor al învățării;	- autonom/independent, auto-directiv; el trebuie să fie liber, se autodirecționează, pedagogul doar facilitează instruirea;
- experiența de viață inițială, în curs de formare;	- experiență de viață bogată, importantă, oferă resurse pentru optimizarea învățării;
- montajul psihologic tinde să devină intrinsec, se bazează pe dezvoltarea psihofizică, intelectuală/cognitivă și socială;	- motivația intrinsecă, se bazează pe necesități, interese; adulții sunt orientați spre un scop bine definit;
- relevanța cunoștințelor rezidă în aplicabilitatea mai îndepărtată în timp;	- aplicabilitate imediată; adultul este mult mai selectiv și atent în procesul cunoașterii; își asumă responsabilitatea pentru calitatea cunoștințelor;

1	2
- mediul curricular formal, competitiv, centrat pe respectarea disciplinei; orientare spre autoritatea adultului; încercări de autoinstruire/autoeducație;	- mediul nonformal sau informal, orientat spre colaborare, poate fi adaptat necesităților adultului; centrare pe soluționarea problemelor, sarcinilor etc.;
- determinarea necesităților, intereselor în colaborare cu părinții, pedagogii; orientare treptată spre autodiagnosticare și autodeterminare;	- autodiagnosticare independentă, uneori realizată în colaborare cu pedagogul, adulții tind spre o orientare educațională centrată pe soluționarea dificultăților ce apar în viața personală, cariera profesională etc.;
- capacități de planificare, conștiințiozitate și responsabilitate în proces de formare;	- planificarea realizată de comun acord; grad înalt de responsabilitate și conștiințiozitate;
- proiectarea activității (lecției, consultației, etc.) axată pe conținutul materiei de studiu secționată în funcție de obiective și subiect;	- proiectarea activității cu adulții este axată pe probleme, sarcini, strategii de asimilare a conținuturilor și formarea competențelor respective;
- copiii nu știu exact ce doresc să învețe, să cunoască sau să facă; sunt orientați spre reproducerea, transmiterea informației, treptat fiind implicați în selectarea, dobândirea cunoștințelor și formarea competențelor;	- adulții dispun de un grad mai înalt de curiozitate epistemologică, știu exact ce doresc să învețe, să cunoască și sunt mai receptivi la cunoștințele practice decât la cele teoretice, sunt orientați spre experimentare;
- strategia și tehnologia instruirii și evaluării sunt determinate de pedagog; atitudinea adecvată față de instruire; în dezvoltare abilității de autoevaluare.	- deciderea utilizării metodelor de instruire, evaluare și autoevaluare; atitudine perseverentă, asiduă; satisfacție și interes personal.

În elaborarea curriculumului, din perspectiva învățământului *centrat pe elev și a coordonatelor educației permanente a adulților*, au fost integrate și corelate toate componentele procesului de instruire. Prin urmare, toate întrebările pe care și le-ar formula un manager (diriginte, psiholog, consilier școlar) sau un părinte interesat de auto-eficiență au fost prevăzute:

- **Pe cine o să învățăm ?** - caracteristicile obiectului (elev de vârstă școlară mică, preadolescent, adolescent, adult).
- **Cine îi va învăța ?** - caracteristicile specialistului; (în ipostaza concretă: psiholog, diriginte, profesor etc.).
- **Care sunt finalitățile la intrare în procesul învățării ?** - scopul, obiectivele generale / cadru și obiectivele operaționale.
- **Ce o să învățăm ?** - conținuturi structurate epistemic.
- **În ce condiții ?** - resurse umane și materiale, (climat moral, condiții și mediu estetic, igienic, situații concrete de învățare, mijloace etc.).
- **Care sunt finalitățile la ieșire din procesul învățării ?** - competențele elevilor și competențele părinților în domeniul respectiv.
- **Când ?** - stabilirea timpului prin elaborarea orarului.
- **Cum o să învățăm ?** - strategii și tehnologii de învățare (forme, metode, procedee, tehnici, etape etc.).
- **Pentru ce o să învățăm ?** - aplicabilitatea în viața reală: integrare socială, comportament civilizată, formarea unor relații familiale armonioase; comunicare eficientă; competențe de autoperfecționare etc.

Configurând dinamica *devenirii personale prin cunoaștere*, precizăm că definiția conceptului de curriculum înglobează **un sens larg procesual** – *ansamblul contextelor și al experiențelor de învățare, inclusiv, al materialelor de organizare a acestora, pe care elevul le parcurge în cadrul școlii și care au rolul de a-l sprijini în procesul autoafirmării sale conștiente* și **un sens restrâns, proiectiv**, ce cuprinde ansamblul acelor documente școlare de tip orientativ în cadrul cărora se consemnează cerințele esențiale privind procesele educative, experiențele de învățare, de educație școlară și familială, dar și modelele de organizare specifică a acestora, pe care școala le oferă elevului și părinților [18].

Aceasta ne-a determinat la un studiu aprofundat al literaturii de specialitate și unul comparativ în domeniul vizat prin efectuarea unor cercetări (extinse în timp și spațiu) cu caracter formativ privind necesitatea și tehnologia educației pentru familie pe eșantioane diferite ca vârstă, profesie, cultură, mediu socio-cultural, valorificat în contextul celor trei forme generale ale educației.

Conceptul pedagogic de formă generală a educației (formală-nonformală-informală) definește cadrul de desfășurare a acțiunilor și influențelor cu finalitate formativă directă sau indirectă, realizate într-un timp și spațiu determinat pedagogic și social [17, p.155]. Logica procesului și a activității educaționale ne orientează spre cunoașterea celor trei forme generale ale educației și a modelului concentric de integrare a educației/instruirii formale-nonformale-informale, deoarece, anume, ele reprezintă modalitățile fundamentale de realizare a activității de formare și dezvoltare a personalității umane.

Determinarea caracteristicilor esențiale ale celor trei niveluri de referință formal-nonformal-informal, reprezintă precizarea teoretică și metodologică a posibilităților de proiectare, implementare, organizare și desfășurare a acțiunilor pedagogice ce vor fi incluse în curriculumul educației pentru familie.

În contextul celor relatate, menționăm că esența filosofică a acestui curriculum rezidă în proiectarea-realizarea-evaluarea acțiunii morale în cadrul familiei și a instituției de învățământ.

1.2. Principii de realizare a educației pentru familie

Principiile de realizare a educației pentru familie reprezintă un ansamblu de norme sau teze generale care orientează și imprimă un sens funcțional procesului de educație vizat.

Știința pedagogică, fiind o știință cu caracter prescriptiv și aplicativ, are în permanență ca scop elaborarea unor norme care reflectă anumite legități, obiective. Fiind atestate și confirmate practic, aceste legități capătă valoarea unor linii orientative în activitatea educațională.

La baza educației stau diferite mecanisme neuro-psihiice, sociale și pedagogice. Aceste mecanisme sunt supuse unor legități naturale complexe: legi ale cunoașterii și structurării informației, ale educației și influențelor, legi ale comportamentului uman, ale dezvoltării individuale, ale activității eficiente etc.

Pentru ca acțiunea acestor legi să contribuie la obținerea efectului scontat în conformitate cu obiectivele educației, trebuie să se respecte anumite cerințe, norme, care, cu timpul, sunt sintetizate în exigențe cu caracter generalizat, devenind esențiale pentru diverse laturi ale procesului educațional [24].

Drept fundament teoretic pentru deducerea principiilor de realizare a educației pentru familie ne-au servit: *caracteristicile generale ale educației* (S. Cristea, 2003), *paradigma educației cognitive* (Joița E., 2000), *principiile educației* (Narly C., 1996; Nicola I., 1996; Cristea S., 2003 etc.), *principiile educației în spiritul moralei* (Mândâcanu V., 2000; Nicola I., 1993), *principiile de organizare a activității educaționale* (Bucun N., Guțu V., 1997), *coordonatele educației permanente* (T. Callo, 2010; M. Knowles, 1984); teoria educației cognitive și con-

structurismului cognitiv (J. Piaget, 1970; E. Joița, 2002 etc.); sistemul educației pentru familie, componentele și coordonatele acestuia, metodologia și tehnologia de lucru cu adulții și copiii (L. Cuznețov, 2004).

Fundamentul practic care ne-a ghidat în elaborarea principiilor se constituie dintr-un bloc de elemente importante: problematica lumii contemporane și deschiderea spre *noile educații*, particularitățile psiho-individuale ale copiilor și adulților, particularitățile educației și instruirii copiilor de vârstă școlară și particularitățile de educație și instruire a adulților; strategiile învățării centrate pe cel ce învață, abordate în contextul constructivismului cognitiv [10; 17; 19; 24; 28; 39; 49; 66 etc.].

Experimentul pedagogic de durată (11 ani) a demonstrat ca educația pentru familie a copiilor de diferită vârstă și a părinților acestora, este funcțională atunci când se realizează în baza următoarelor

principii:

- 1) **accesibilității** cunoștințelor și respectării particularităților de vârstă;
- 2) **intuitivității-practice** (îmbinării senzorialului cu rațional și experiența vieții cotidiene);
- 3) **realizării educației prin prisma influențelor paralele** (se educă copiii și părinții);
- 4) **organizării educației în baza reperelor fundamentale cognitiv-constructiviste**: a învăța să știi, a învăța să faci; a învăța să trăiești împreună cu alții; a învăța să fii/să devii și să-și refaci viața;
- 5) **axării educației pe valorile eticii creștine, valorile universale și cele naționale;**
- 6) **abordării sistemice și plurimodulare** (realizarea conexiunilor între modulele și activitățile propuse de curriculum-ul formal la disciplinele de studiu și curriculumul nonformal al educației pentru familie a copiilor și părinților);
- 7) **abordării educației din perspectiva *noilor educații* și a educației permanente** (ca răspunsuri concrete la imperativele lumii

contemporane prin organizarea și realizarea conținuturilor specifice de natură morală, ecologică, socială, interculturală, religioasă, estetică, psihofizică etc.). Familia, adică, părinții învață pe parcursul vieții, atât timp cât învață copiii și nepoții lor;

- 8) **abordării filosofice** (axarea pe epistemologie, axiologie, teleologie, hermeneutică ș.a.).

1.3. Elevul – actor al propriei educații, direcționat spre cunoaștere și învățare pe tot parcursul vieții

Reforma învățământului pune accent pe *caracterul prospectiv al educației* și pe plasarea copilului în centrul tuturor schimbărilor transformându-l din *obiect* pasiv, docil în *subiect* al procesului educațional, al propriei formări.

În acest context, vom analiza contribuția celui educat la propria sa dezvoltare pornind de la cele două perspective principale din optica cărora abordăm și interpretăm educația.

Concepția sociogenetică interpretează educația prin prisma pregătirii treptate a omului pentru viața în societate, pentru evoluarea lui în diverse roluri sociale.

În **concepția antropocentrică**, accentul se pune pe educația ce stimulează natura individului, dezvoltând potențialul biopsihic al acestuia, calitățile generale ale speciei umane [43; 66 etc.].

Întrucât, din ipostaza desfășurării sale în timp, educația este un proces organizat, o expresie a două laturi complementare: **socializarea și individualizarea** vom detalia aceste procese.

Dacă comparăm aceste două laturi, observăm că socializarea presupune un ansamblu de influențe din exterior orientate spre interior, acestea fiind concentrate și exprimate într-un ideal social, din care rezultă idealul educațional [43].

Individualizarea, însă, presupune dezvoltarea forțelor ce aparțin eredității, adică o *coacere*, o dezvoltare din interior spre exterior.

Socializarea constă într-o adaptare la mediu, într-o modelare a personalității umane în corespundere cu cerințele acesteia, pe când, **individualizarea**, stimulează potențialul biopsihic individual, face o diferențiere a ființei umane, de alte ființe, deci, o educație eficientă trebuie să le includă pe ambele.

După opinia mai multor pedagogi, în cadrul socializării, copilul se prezintă ca *obiect* al educației, iar în cadrul individualizării, copilul se manifestă ca un *subiect* al educației [1; 16; 17; 23 etc.].

Sub aspect psihologic, se consideră că socializarea pornește de la copilul abstract, în timp ce individualizarea are în vedere copilul concret. Dacă analizăm procesul educației familiale, observăm că nu suntem în stare să delimităm absolut aceste două procese. Ele, în realitate, interferează și se completează. Copilul, în anumite situații și la anumite vârste se manifesta ca obiect și, totodată, ca subiect.

Realizând o sinteză a celor expuse, conchidem că educația este un proces complex, în cadrul căreia socializarea și individualizarea se îmbină și interacționează imanent, deoarece în viața copilului există perioade în care el este dependent de adult.

Reținând acest important moment, vom afirma totuși că educația, prin esența sa, este un fenomen social și unul individual, care apare și evoluează odată cu societatea, se dezvoltă de la o etapă istorică la alta, în funcție de transformările structurale ce se produc în cadrul acesteia și, în același timp, include un șir de metamorfoze cantitative și calitative, la nivel de individ și comunitate.

Pentru a ne crea o imagine mai certă și a consolida cele analizate anterior privind esența educației, îl cităm pe reputatul pedagog român C. Narly care scria: ***că educația este un fapt social și individual în același timp. Este ceva care se întâmplă în jurul nostru și în același***

timp se întâmplă și cu noi. De la naștere și până la moarte, fiecare dintre noi este spectatorul și actorul acestui fapt [41].

Astfel, după cum între fenomenele existențiale există o anumită legătura, așa, între societate și educație, între cultură, colectivitatea umană și om – există o corelare și interdependență strânsă.

După cum am mai menționat, societatea, în ansamblul său, exercită o puternică influență educativă asupra individului, iar schimbările survenite în personalitatea acestuia se răsfrâng, în mod firesc, și asupra grupului social din care face parte acest individ – familia.

Procesele educative familiale nu sunt numai niște intervenții simple educative ale părinților, ci sunt interacțiuni între părinți și copii sau, mai exact, *sunt interacțiuni în rețea între copil și ansamblul de actori/agenți educativi familiari [59].*

Rolul activ al copilului se observă chiar din primele zile de viață, deoarece el, prin comportamentul și reacțiile sale, intervine în raporturile dintre agenții educaționali (părinți, pedagogi, medici, psihologi).

Concomitent cu creșterea și maturizarea copilului, aceste intervenții devin tot mai variate și complexe, iar copilul începe a se auto-identifica, a se autoevalua și autoeduca. Aceste procese psihosociale complicate și contradictorii îl fac pe copil să elaboreze și să aplice numeroase **strategii comportamentale**.

Cercetările efectuate atestă strategii comportamentale chiar la copiii de 5-6 ani. La vârsta fragedă și preșcolară strategiile infantile sunt de scurtă durată și instabile, iar după 7-10 ani, strategiile se diversifică ca scop, formă și conținut.

Odată cu autoidentificarea, se observă la copii o restructurare și perfecționare a strategiilor. Preadolescenții urmează să-și proiecteze scopurile acțiunilor și să găsească mijloace decente de realizare a lor.

Strategiile identificate de noi le-am putea clasifica convențional **după durată** în:

- a) **strategii accidentale** (episodice, în dependență de situație);

b) *strategii stabile/de durată* (se observă permanent în relațiile părinți-copii).

După conținut strategiile comportamentale se delimitează în:

a) *strategii de imitare* (imitarea adulților, semenilor etc.);

b) *strategii cognitive* (comportare axată pe cunoaștere; copilul studiază, experimentează etc.);

c) *strategii de negociere* (copilul negociază anumite facilități);

d) *strategii de mascare* (copiii preferă totul ce este tainic, uneori se prefac). Strategiile de mascare îndeplinesc niște funcții de securizare și ocrotire a copiilor în anumite situații;

e) *strategii de consolidare* (repetă unele acțiuni pentru a le însuși mai bine).

Comportarea părinților, modelele acestora, strategiile și stilul educativ al familiei, influențează direct asupra elaborării strategiilor de comportare ale copilului, lăsând amprente socioculturale pe întreaga viață a individului. În scopul susținerii manifestărilor pozitive, a conduitei morale și a formării personalității copilului, transformării lui în actor al propriei formări și autoperfecționări, este important să cunoaștem particularitățile individual-psihologice (temperament, caracter, aptitudini, sfera emoțională, volitivă etc.) și de vârstă ale acestuia, inclusiv, strategiile lui comportamentale.

2. EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE LA TREAPTA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR

2.1. Școala ca partener educațional

Școala propagă modele de educație generală a copilului, susținând, modelul educativ familial, implicând și valorificând, activ pe cele sociale / ale comunității. În viziunea noastră școala trebuie să conlucreze cu toate instituțiile sociale interesate direct sau tangențial de domeniul educației copilului de vârsta școlară și să stabilească relații de cooperare și colaborare în baza unui proiect special, pe care l-am definit ca *parteneriat educațional*, iar mecanismul de realizare a acestuia a fost experimentat și numit: **Harta rețelei educative**.

Prima parte a proiectului sub genericul *Parteneriat educațional* constă din: *scop, obiective, conținutul activităților* de colaborare, responsabilitățile, finalitățile și actele oficiale (contracte, avize de cheltuieli, programe de activitate etc.).

A doua parte a proiectului *Harta rețelei educative* se va atașa în mapa ce conține proiectul ca atare și se afișează la un loc accesibil în școală. Ea trebuie supusă dezbaterilor la prima ședință a partenerilor și la adunarea generală de părinți, ca aceștia să cunoască posibilitățile și particularitățile fiecărei instituții sociale implicate în educație. Asistența acordată de instituțiile antrenate poate avea mai multe funcții:

- de animator;
- de tutore;
- de ajutor sau mentorat;
- de ocrotire a sănătății;
- de stimulare a creativității elevilor;
- de propagare a valorilor moral-spirituale;
- de propagare a valorilor culturale;
- de consilier etc.

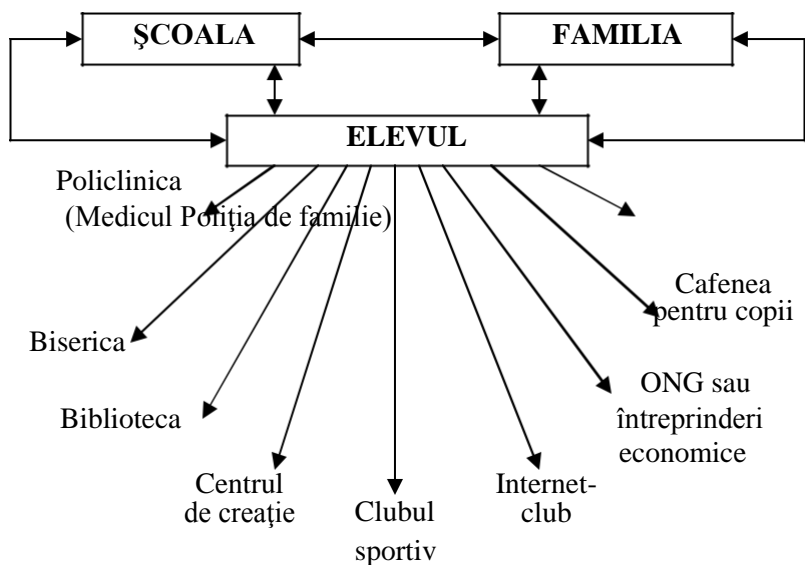

Figura 1. Harta rețelei educative

Această schemă (Figura 1) poate fi explorată ca un punct de reper pentru elaborarea unui proiect de parteneriat educațional, destinat fiecărei școli cu condiția indicării adresei concrete și a serviciilor prestate în domeniul vizat.

În acest context propunem următoarele recomandări pentru școală:

- informarea elevilor, cadrelor didactice, părinților privind activitatea unității de învățământ și programul de colaborare în cadrul parteneriatului educativ al instituției, paralelelor și al fiecărei clase (obiective, conținuturi, strategii, finalități etc.);
- informarea sistematică a părinților privind dezvoltarea și performanțele elevului (dezvoltarea intelectuală, psihofizică, calități de personalitate, comportamente, rezultate la diverse evaluări, competiții și concursuri etc.);

- organizarea *Școlilor pentru părinți* (bunici, adolescenți etc.), axate pe diverse teme de educație a familiei, de ocrotire a sănătății, de educație de gen, de studiere a drepturilor copilului etc.;
- organizarea consilierii psihopedagogice a copiilor și părinților;
- implicarea părinților în diverse activități ale procesului instructiv-educativ, ce au impact și ieșire în cadrul comunității locale (concerte de binefacere, tombola, expoziții, serate festive, concursuri, competiții, concerte etc.);
- organizarea conferințelor și *meselor rotunde*, pentru a discuta și a face schimb de opinii și experiență privind educația copiilor.

2.2. Coordonatele parteneriatului educațional familie – școala – treapta învățământului primar

Învățământul primar este o treaptă importantă de lansare a copilului în procesul formal de instruire și educare. El reprezintă *trambulina* de plasare și pregătire a copilului pentru activitatea de cunoaștere și învățare sistematică. Învățământul primar constituie primul nivel de inițiere și orientare a copilului în cariera școlară, primul mediu școlar de includere a copilului în activitatea asiduă și ordonată într-o colectivitate de semeni, care este mereu în schimbare și presupune efort considerabil moral, intelectual, competitivitate.

Anume școala îl învață pe copil să se situeze printre semeni, să se obișnuiască cu anumite cerințe și realități sociale. Este știut faptul ce influență mare are învățătorul la această vârstă. Practic, de el depinde dacă se *va îndrăgosti*, va iubi copilul învățătura sau nu, își va găsi un loc potrivit printre semeni, va fi adecvat în comunicare și relațiile cu ei. Anume, la treapta primară de învățământ începe cea mai complexă muncă de orientare a copilului spre autocunoaștere și autoperfecționare, care formează habitusul primar, imaginea elevului. La această

etapă copilul își corelează comportamentul cu trebuințele proprii, dar și cu ansamblul de exigențe ce pun în evidență anumite priorități, ranguri, dominante, subordonări; anumite variabile în funcție de criteriul de referință ca: grad de instruire, inteligență, moralitate, performanță, abilitate psihofizică, aptitudini artistice, vestimentație, comportament, cultură afectivă și cultură generală etc.

Școlarul mic începe să înțeleagă ce și cum trebuie să facă pentru ca să corespundă unui anumit criteriu de exigență, că trebuie să depună efort pentru a obține performanțele dorite.

Educația pentru familie la vârsta școlară mică, trebuie să fie prezentă în toate conținuturile destinate copiilor și adulților.

Educația pentru familie a copiilor și a adulților poate fi susținută atât de motivația externă, cât și de cea internă. Întreaga familie, părinții și copiii, devin preocupați de exigențele lansate în procesul educațional, devenind treptat, deschiși pentru colaborare, cogniție, informare, documentare și centrare pe explorarea noilor posibilități de integrare socială (pentru copii) și optimizare a competențelor parentale și a relațiilor familiale (pentru cei adulți).

În această ipostază **învățătorul claselor primare, conștient de rolul său de educator al copiilor și părinților, își proiectează activitatea în felul următor:**

- studiază copiii și familiile acestora (începe activitatea respectivă de la studierea documentației de tipul dosarelor personale, fișelor de caracterizare psihopedagogică realizate în instituțiile preșcolare; formează bănci de date despre copii, părinți etc.);
- organizează colectivul de părinți (implică părinții în variate activități, îi incită la participarea în viața clasei, alege un consiliu/ comitet de părinți; repartizează responsabilitățile în conformitate cu doleanțele și posibilitățile părinților etc.);

- stabilește un program de activități cu familia (proiectează întâlnirile individuale și colective, consultațiile, adunările de părinți, mesele rotunde etc.);
- propune și discută tematica adunărilor colective cu părinții și a *Școlii pentru părinți* (program elaborat în baza sugestiilor și propunerilor părinților);
- pregătește și conduce adunările și ședințele din cadrul *Școlii pentru părinți* (antrenează părinții, invită diferiți specialiști, învață părinții cum să-și creeze și să-și completeze un portofoliu al familiei, care le-ar fi de un real folos în educația copilului etc.);
- menține permanent relații cu toți părinții (prin intermediul telefonului, invitațiilor, asistărilor la domiciliu, consultațiilor individuale etc.);
- realizează consilierea copiilor și a părinților în situații dificile;
- inițiază și conduce programul de EF a copiilor și părinților clasei sale (elaborează comunicări, selectează informații și materiale pentru portofoliul familiei, mapa transmisibilă și ungherașul familiei, întocmește orarul ședințelor cu părinții etc.).

2.3. Educația pentru familie în clasele primare.

Definirea obiectivelor

Educația pentru familie / EF concepută în sensul pregătirii elevilor pentru viața de familie, îndeplinirea rolurilor sociale de fiu – fiică, cetățean, părinte, soț – soție, care sunt prevăzute în Codul familiei Republicii Moldova și concepția educației.

Deschiderea spre *noile educații* (ca răspunsuri adecvate la problematica lumii contemporane) și axarea pe coordonatele și *principiile educației permanente* / *învățare pe tot parcursul vieții*, imprimă un aspect nou, complex și variat educației pentru familie la diferite niveluri

strategice. Toate acțiunile și întregul demers este raportat la conținuturile de bază ale educației și activității de formare-dezvoltare morală, intelectuală, psihofizică, tehnologică, estetică a personalității elevului.

La elaborarea *Curriculumului* EF s-au luat în considerare cercetările realizate în domeniul vizat și *teoria deșcolarizării* [Apud 17], care concepe educația nonformală, ca o *rețea de cunoaștere*, flexibilă, orientată spre experiment și inovație, dependentă de afecțiunile elevilor, părinților, întregii comunități. Componenta reglatoare vizează teleologia EF, care definește orientările axiologice, asumate la nivel de sistem prin ideal și scopuri, iar la nivel de proces – prin obiective și conținuturi.

Pornind de la ideile științifice fundamentale [1; 6; 10; 11; 13; 17; 18; 19; 23 etc.], caracteristice învățământului formativ și a educației cognitive, ale deschiderii spre noile educații – obiectivul major al educației pentru familie rezidă în formarea atitudinii pozitive față de valorile etern-umane, valorile familiei, viața în familie și pentru familie.

Educația pentru familie vine în completarea și eficientizarea educației din cadrul familiei și școlii.

Realizarea scopului va fi ghidată de formarea abilităților de auto-educație a elevilor și de cizelare a competențelor parentale privind educația copiilor și relațiile copii-părinți. EF reperează pe un conținut structurat logic, racordat la curriculumul disciplinar și particularitățile de vârstă a elevilor. Elevul și părinții vor fi plasați în situații de problemă, de cercetare și descoperire, conștientizare a valorilor familiale în corelație cu cele general-umane, cu cele naționale și a culturii relațiilor intergeneraționale: buni – părinți – copii.

Obiectivele generale:

- a stimula elevul în vederea perceperii, cunoașterii și stăpânirii valorilor familiale;
- a familiariza elevul cu o abordare multiaspectuală a culturii vieții de familie (modul sănătos de viață, ocrotirea mediului, educația economică, atitudinea civică etc.);

- a forma competențe de aplicare în practica vieții cotidiene a strategiilor și tehnicilor de optimizare a relațiilor familiale;
- a conștientiza importanța și valorile familiei pentru om;
- a forma conceptul de sine în corelație cu familia și neamul;
- a forma reprezentările moral-spirituale privind dragostea, onestitatea și responsabilitatea în relațiile de familie;
- a cultiva abilitățile, a dezvolta competențele și deprinderile de comportare civilizată în cadrul familiei și societății;
- a dezvolta interesul pentru armonizarea relațiilor familiale.

2.4. Educația pentru familie a elevilor de vârstă școlară mică / 7-8 ani

Scopul: formarea reprezentărilor etice și moral-spirituale privind cultura vieții de familie.

În acest context la sfârșitul programului elevii vor poseda următoarele competențe:

La nivel de cunoaștere:

- definirea elementară a noțiunilor de personalitate, familie;
- descrierea particularităților copilului și a membrilor adulți ai familiei;
- caracterizarea casei părintești; casei bunicilor, rudelor sale;
- identificarea regulilor ce țin de cultura comunicării, cultura relațiilor familiale;
- descrierea și analiza relației familie-neam-Patrie;
- caracterizarea condițiilor și elementelor modului sănătos de viață în familie;
- descrierea formelor de muncă realizate în cadrul familiei și a calităților de personalitate necesare pentru a munci eficient;

- explicarea semnificației frumosului și a eticii în viața omului și viața familiei;
- identificarea drepturilor omului/copilului care trebuie respectate în cadrul familiei.

La nivel de aplicare:

- determinarea locului său în cadrul familiei și în arborele genealogic al familiei;
- interpretarea relațiilor și a sentimentelor morale, intelectuale, estetice dintre membrii familiei;
- extinderea acțiunilor ce țin de comportamentul civilizat;
- stabilirea greșelilor și a neajunsurilor observate în cadrul comunicării familiale;
- compararea preceptelor biblice cu normele și regulile comportamentului civilizat;
- explicarea și argumentarea necesității creării condițiilor modului sănătos de viață;
- argumentarea necesității și folosului muncii pentru om, familie;
- compararea valorilor personale cu valorile familiei neamului.

La nivel de integrare:

- elaborarea unei scale a valorilor personale și a valorilor familiei;
- elaborarea unui regim al zilei pentru sine, familie;
- elaborarea unui plan de ajutorare al bunicilor;
- elaborarea scenariului unei sărbători familiale;
- elaborarea unui cod de reguli privind cultura conduitei și comunicarea în familie;
- întocmirea unei liste de fapte, evenimente frumoase din cadrul familiei.

PLAN-PROGRAM DE EDUCAȚIE PENTRU FAMILIE

Obiective de referință	Conținuturi	Activități și me- tode educative
1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Să descrie particularitățile familiei sale; • să definească noțiunea de identitate umană în corelație cu familia; • să interpreteze istoria / legenda creării familiei sale. 	<p>1. Eu și familia mea</p> <p>Eu ca om și personalitate în universul familiei mele. Casa părintească. Familia cea mai veche instituție socială. Viața și relațiile în familie. Istoria/legenda creării familiei mele. Maturitatea omului și necesitatea creării familiei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Discuții dirijate • Lecturi comentate • Studiul de caz • Analiza propriei experiențe • Masă rotundă • Conversații • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să interpreteze relațiile și sentimentele dintre membrii familiei; • să distingă particularitățile de vârstă, gen/sex, ocupații a membrilor familiei; • să restructureze funcțiile părinților pentru a le face mai eficiente. 	<p>2. Părinții și copiii</p> <p>Personalitatea părinților mei. Relații și sentimente ce ne fac fericiți. Părinții – persoane adulte cu experiență de viață. Copiii – persoane în curs de dezvoltare. Particularitățile de gen/sex în viața familiei. Mama – femeia pe care o iubește tata. Tata – bărbatul drag al mamei. Relațiile de afecțiune între părinți, între părinți și copii. Mama și tata – educatorii principali ai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Povestirea • Explicația • Brainstorming-ul • Masă rotundă • Studiul de caz • Păianjenul • Discuții dirijate • Brainstorming-ul • Lectura dirijată

1	2	3
	<p>copiilor. Sentimentele de atașament și dragoste. Stima. Cordialitate în relațiile părinți-copii.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • să exprime prin cuvinte sentimentele față de bunici; • să determine locul său în cadrul familiei și în arborele genealogic al familiei; • să descrie casa bunicii, ocupațiile lor; • să elaboreze un plan de ajutorare al bunicii. 	<p>3. Bunicii mei Bunicii – părinții mamei și tatălui meu. Străbunicii – părinții bunicii mei. Relația bunici-nepoți. Locul meu în arborele genealogic al familiei. În ospetie la bunici. Casa bunicii. Sfaturile și poveștile bunicii. Activitatea bunicii până la pensionare. Bucuria comunicării cu bunicii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Conversații • Discuții dirijate • Graficul T • Demonstrarea modelului/schemei structurii familiei, neamului (arborelui genealogic)
<ul style="list-style-type: none"> • să descrie relațiile dintre frați/surori; • să determine condițiile unei comunicări eficiente în fratrie; • să elaboreze scenariul unei relații pozitive cu fratele/sora. 	<p>4. Dragostea fraternă Fratria: frați, surori. Relațiile dintre frați (surori). Comportarea fratelui mai mare. Sora mai mare. Fratele mai mic. Sora mai mică. Comunicarea în fratrie. Sentimentele de dragoste fraternă, stimă, ajutor reciproc. Jocurile cu frații și surorile.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Relatări • Explicații • Lecturi ghidate • Ora de dirigenție • Conversații • Discuții dirijată

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre cultura comportării a fiecărui membru în cadrul familiei; • să determine condițiile creării familiei; • să explice de ce familia se numește <i>școală a dragostei</i>. 	<p>5. Familia – școală a dragostei</p> <p>Familia se creează din stimă și dragoste reciprocă. Prietenia și dragostea. Grija, onestitatea și responsabilitatea în familie. Curtea și căsnicia. Familia apare odată cu nașterea copilului. Familia – un colectiv în care unul răspunde de celălalt și toți – răspund de fiecare. Albumul familiei – istoria familiei, neamului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Eseul • Relatări • Discuții dirijate • Jocul de rol • Conversații
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre cultura comunicării adulților în familie; • să scoată în evidență particularitățile comportamentului civilizat; • să stabilească greșelile și neajunsurile observate în cadrul comunicării familiale; • să elaboreze un cod de reguli privind cultura conduitei și comunicarea în familie. 	<p>6. Cultura comunicării și a comportamentului civilizat în familie</p> <p>Cultura comunicării familiale. Vorbim corect și amabil. Ne învățăm a asculta interlocutorul. Regulile comunicării eficiente.</p> <p>Comportamentul civilizat și manierele frumoase.</p> <p>Norme de comportament etic în cadrul familiei.</p> <p>Politețea în viața cotidiană. Morala familiei și cultura în societate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Masă rotundă • Ora de dirigiență • Training-ul • Studiul de caz • Dezbateri • Păianjenul • Concursul indivizilor amabili

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice calitățile care vor ajuta omul să-și creeze o familie durabilă și armonioasă; • să relateze despre însemnătatea credinței pentru om; • să compare preceptele biblice cu normele și regulile comportamentului civilizat; • să interpreteze semnificația Sfintei Cruci. 	<p style="text-align: center;">7. Etica creștină și familia</p> <p>Biblia – cartea cărților. Preceptele biblice – cod de comportare etică în familie și societate. Sfânta Cruce. Omul credincios este un om blajin și mărinimos. Biblia pentru copii ne relatează despre Dumnezeu. Însemnătatea rugăciunilor. Sărbătorile religioase. Sfintele Paști și Crăciunul în familie. Frecventarea bisericii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lecturi speciale • Discuția dirijată • Brainstorming-ul • Relatări • Portofoliul elevului • Eseul
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă elementele constitutive ale sănătății omului și ale modului sănătos de viață; • să explice condițiile modului sănătos de viață; • să explice însemnătatea factorilor naturali (soare, aer, apă) pentru călirea organismului uman; 	<p style="text-align: center;">8. Sănătatea – valoarea întregii familii și societăți</p> <p>Sănătatea omului – patrimoniu personal, familial și social. Viața familiei și regimul zilei. Alimentația rațională și sănătoasă. Somnul și odihna în familie. Cultura fizică și sănătatea. Natura și sănătatea. Călirea organismului și gimnastica. Plimbarea la aer liber.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lectura dirijată • Eseul • Trening-ul • Studiul de caz • Dezbateri

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze un regim al zilei pentru vârsta sa; pentru familie; • să scoată în evidență deprinderile negative și consecințele lor. 	<p>Igiena personală și igiena locuinței. Igiena muncii și sănătatea. Fumatul, alcoolul și drogurile. Nocivitatea lor pentru organismul uman.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Chestionare • Brainstorming-ul • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice formele de muncă realizate în cadrul familiei și calitățile de personalitate necesare pentru a munci eficient; • să argumenteze necesitatea și folosul muncii; • să elaboreze un grafic/calendar al muncilor realizate în cadrul familiei; • să argumenteze necesitatea formării culturii economice la membrii familiei; 	<p>9. Munca și cultura economică în familie</p> <p>Munca în cadrul familiei. Munca de menaj. Obligațiuni și responsabilități. Munca în familiile din localitățile rurale și cele urbane. Munca fizică și cea intelectuală. Cultura economică a familiei. Bugetul familiei. Coșul minim de consum al familiei. Părinții în cadrul activității profesionale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Conversații • Discuții dirijate • Lectura dirijată • Studiul de caz • Exercițiul • Training-ul • Discuția <i>Panel</i> • Brainstorming-ul
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre relația familie – neam – Patrie; • să compare valorile 	<p>10. Patria mea începe de la familia mea</p> <p>Familia mea este o părticică din Patria mea. Limba maternă o învățăm în</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Conversații • Lectura dirijată • Brainstorming-ul

1	2	3
<p>personale cu valorile familiei și valorile poporului căruia îi aparține;</p> <ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze o scală a valorilor sale privind familia și relațiile familiale. 	<p>familie. Valorile poporului meu sunt și valorile mele. Sărbătorile naționale și istoria neamului sunt onorate în familia mea.</p> <p>Tradiții populare: claca, șezătorile. Nunta – bucuria creării unui început de familie. Botezul, cumătria – bucuria nașterii unui om.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiul de caz • Exercițiul • Eseul • Training-ul. • Dezbaterile.
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre semnificația frumosului în viața omului; a familiei; • să explice relația dintre frumos, cultură și morală; • să elaboreze o listă de fapte, evenimente frumoase din viața familiei. 	<p>11. Frumosul începe din familie</p> <p>Morala și cultura omului – valori supreme. Familia mă învață a observa frumosul din jur. Dragostea pentru aproapele tău – frumosul relațiilor umane. Frumosul în natură și artă. Casa părintească cel mai frumos loc din lume.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Conversații • Comunicări • Studiul de caz • Lectura dirijată • Eseul • Exercițiul • Dezbaterile
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice drepturile omului și ale copilului care se respectă în cadrul vieții de familie; • să interpreteze însemnătatea familiei pentru om; 	<p>12. Familia și drepturile omului</p> <p>Familia și drepturile omului. Cunoaștem și respectăm drepturile copilului. Copilul se simte fericit în familie. Fiecare om visează la o familie armonioasă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă. • Discuția <i>Panel</i> • Eseul • Concursul <i>Viitorul familist exemplar</i> • Concursul <i>Viitorul părinte eficient</i>

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să compare conduita bărbaților și a femeilor în cadrul familiei și societății; • să elaboreze codul unui familist și părinte exemplar (eficient). 	<p>Fericirea împlinirii omului-familia.</p> <p>Băieții și fetele – familiștii de mâine. Relațiile de gen/sex în familie. A fi părinte înseamnă a îndruma copilul spre bine și fericire.</p> <p>Fenomenele negative din societate (<i>copiii străzii</i>, criminalitate, terorism etc.) și rolul familiei în educația omului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dezbaterile • Training-ul • Exercițiul • Chestionarele • Lectura dirijată

2.5. Educația pentru familie a elevilor din clasele a III-a și a IV-a

La finele programului elevii vor poseda următoarele **competențe**:

La nivel de cunoaștere:

- definirea noțiunilor de identitate umană în corelație cu familia, neamul și societatea;
- analizarea particularităților familiei, relațiilor interpersonale și a climatului familial;
- identificarea noțiunilor de pace, toleranță, democrație în corelație cu familia și societatea;
- însemnătatea consumării și organizării timpului liber, odihnei pentru om și familie;
- comentarea noțiunilor de frumos, estetic, etic și valorificarea acestora în cadrul familiei;
- caracterizarea și interpretarea drepturilor omului și ale copilului (care trebuie să se respecte în cadrul familiei);

- identificarea/caracterizarea esenței, a particularităților și a rolurilor de gen în familie;
- caracterizarea elementelor constitutive ale modului sănătos de viață în cadrul familiei.

La nivel de aplicare:

- compararea valorilor personale cu valorile familiale și valorile naționale, general-umane;
- argumentarea importanței conduitei civilizate și a relațiilor familiale pentru formarea personalității omului;
- determinarea importanței factorilor naturali pentru sănătatea individului și a familiei;
- identificarea erorilor și greșelilor comise în comunicarea, relaționarea și comportamentul familial;
- explicarea și argumentarea cheltuielilor familiei și a formării, gestionării bugetului familial;
- determinarea condițiilor ce asigură membrilor familiei un mod sănătos de viață;
- compararea comportamentului bărbaților și al femeilor în cadrul familiei și a societății;
- argumentarea necesității muncii pentru viața familiei;
- determinarea condițiilor unei comunicări eficiente în familie;
- restructurarea funcțiilor și responsabilităților membrilor familiei pentru a le eficientiza;
- determinarea locului său în familie și în structura arborelui genealogic al familiei.

La nivel de integrare:

- explicarea importanței autoeducației și a autoperfecționării în cadrul vieții de familie;
- argumentarea necesității cunoașterii culturii poporului său și a culturii altor popoare;

- elaborarea unui cod de reguli privind comunicarea și cultura conduitei familiale;
- elaborarea unui program de sănătate pentru familie;
- elaborarea unui plan de acțiuni pentru amenajarea festivă a locuinței (pentru sărbătorile de iarnă, Sfintele Paști, Mărțișor etc.).
- întocmirea modelului/portretului unui copil, adult – familist și părinte eficient;
- elaborarea arborelui genealogic al familiei sale;
- determinarea și elaborarea Scalei valorilor familiale;
- întocmirea unei liste a faptelor și a evenimentelor frumoase în viața familiei;
- elaborarea unui plan de odihnă a familiei;
- proiectarea unui scenariu al relației pozitive cu mama, tata, fratele/sora, bunicul/bunica;
- elaborarea unui plan de ajutorare a bunicilor;
- proiectarea strategiilor de comportare amabilă și adecvată pentru bărbat/femeie, băieți și fete în cadrul familiei.

Model

PLAN-PROGRAM DE *EDUCAȚIE PENTRU FAMILIE*

Obiective de referință	Conținuturi	Activități și metode educative
1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Să evidențieze apartenența sa la familie, neam, popor; să argumenteze importanța relațiilor familiale pentru formarea 	<p>1. Universul familiei</p> <p>Omul și familia – purtători ai unui nume. Eu și familia mea facem parte din poporul meu. Specificul neamului meu și familia.</p> <p>Părinții: mama și tata.</p> <p>Bunicii: bunica și bunicul.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Conversații • Discuții dirijate • Brainstorming-ul • Exercițiul • Chestionarele • Comunicări

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • personalității omului; • să compare calitățile copiilor, părinților, bunicilor; • să elaboreze arborele genealogic al propriei familii. 	<p>Străbunicii. Străbunica și străbunicul.</p> <p>Arborele genealogic și istoria/legenda întemeierii familiei mele.</p> <p>Eu – purtător al culturii și a imaginii familiei mele și al neamului meu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Portofoliul elevului • Eseul • Concursul placatelor <i>Ocrotiți familia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • să comenteze importanța respectului de sine pentru viața familială și cea socială; • să relateze despre dragoste, responsabilitate și colaborare cu membrii familiei; • să argumenteze importanța cultivării conduitei civilizate la membrii familiei; • să elaboreze un plan de acțiuni pentru a armoniza relațiile de gen. 	<p>2. Familia – școală a dragostei</p> <p>Respectul de sine și sentimentul propriei valori vine din familie. Învață din familie: a te respecta, a respecta pe alții și a te face respectat. Dragostea, responsabilitatea și colaborarea – trei piloni de bază ai familiei. Cultura conduitei bărbaților în cadrul familiei și societății. Cultura conduitei femeilor în cadrul familiei și societății. Dragostea și prietenia. Grija și onestitatea în dragoste.</p> <p>Copilul trebuie să se nască din dragostea adevărată (matură, înțeleaptă) a părinților. Armonia și fericirea în familie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Comunicări • Conversații • Lectura dirijată • Eseul • Portofoliul elevului. • Discuția <i>Panel</i> • Păianjenul • Concursul eseurilor și a desenelor <i>Familia mea</i> • Dezbateri

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să determine valorile transmise de către familie generației tinere; • să scoată în evidență interdependența dintre identitatea umană, etnică și culturală; • să compare elementele constituente ale culturii neamului și ale familiei; • să întocmească un cod de comportare etică pentru familia sa; • să elaboreze un album de schițe/ modele de vestimentație pentru întreaga familie. 	<p>3. Cultura familiei – patrimoniul spiritual al țării</p> <p>Identitatea umană, etnică și culturală. Familia – curea de transmisie a valorilor din generație în generație. Familia o verigă de legătură dintre cultura omului și cultura societății. Valorile, credința, tradițiile, datinile, folclorul – patrimoniul spiritual al familiei și al poporului meu.</p> <p>Demnitatea de om o învățăm în familie. Respectarea drepturilor omului și a copilului reprezintă nucleul culturii unei națiuni. Cultura comunicării și conduita civilizată în familie. Eticheta și ținuta. Cultura vestimentației (acasă și în societate). Climatul moral și inteligența.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Eseul • Comunicări • Mini-referate • Portofoliul elevului • Brainstorming-ul • Dezbateri • Păianjenul • Concursul albumurilor • <i>Moda și familia</i> • Conversații • Lectura dirijată
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice calitățile pe care trebuie să le posedă un creștin; • să povestească despre respectarea poruncilor biblice în propria familie; 	<p>4. Familia și etica creștină</p> <p>Familia reprezintă o valoare importantă pentru diverse credințe. Preceptele biblice exprimă esența eticii creștine. Omul credincios trăiește în pace cu sine și cu semenii săi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Lectura dirijată • Conversații • Comunicări • Discuția • <i>Panel</i>

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să argumenteze de ce familia unui adevărat credincios este armonioasă. 	<p>Familia omului credincios este armonioasă și durabilă. Cununia în căsnicie și nănașii de cununie. Nănașii de botez – părinții spirituali ai copiilor. Familia și însemnătatea rugăciunilor și a altor tradiții creștine. Copiii copiilor – cununa bătrânilor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Portofoliul elevului • Mapa transmisibilă • Brainstorming-ul • Studiul de caz Eseul
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice noțiunile: sănătate și mod sănătos de viață; • să determine importanța factorilor naturali pentru sănătatea omului; • să analizeze condițiile ce asigură membrilor familiei un mod sănătos de viață; • să elaboreze un regim al zilei; • să scoată în evidență impactul negativ al fumatului, alcoolismului, narcomaniei. 	<p>5. Sănătatea și modul de viață al familiei</p> <p>Sănătatea ca valoare umană și socială. Factorii naturali și sociali care influențează sănătatea omului. Condițiile familiale ce contribuie la ocrotirea sănătății. Părinți sănătoși – copii sănătoși. Baza sănătății se pune în familie.</p> <p>Familia și modul sănătos de viață. Combaterea viciilor și sănătatea.</p> <p>Regimul de viață al familiei și sănătatea.</p> <p>Tabagismul, alcoolismul și narcomania – vicii sociale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Discuția <i>Panel</i> • Conversații • Chestionare • Trainingul • Exercițiul • Concursul placatelor: <p><i>Natura și ecologia sufletului</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dezbateri
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre rolul muncii în viața omului; 	<p>6. Munca în viața familiei</p> <p>Munca – activitatea de bază a omului. Munca intelectuală și cea fizică. Igiena</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Dezbateri • Lectura dirijată

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să delimiteze munca intelectuală de cea fizică în cadrul familiei; • să elaboreze o listă a responsabilităților și activităților de muncă a membrilor familiei. 	<p>muncii. Rolul muncii în autoaprecierea persoanei. Tăticul meu este un specialist bun. Mama mea este o personalitate stimată la serviciu. Munca părinților mei determină starea economică a familiei. Munca de menaj în familia mea este o ocupație pentru toți. Munca familiei în mediul naturii (grădină, livadă, vie, etc.). Munca îți permite să te realizezi ca personalitate. Armonia în familie te face creativ în muncă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiul de caz • Exercițiul • Chestionare • Portofoliul elevului • Mapa transmisibilă
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre bugetul familiei și coșul minim de consum al familiei; • să explice importanța bugetului familial; • să estimeze formarea bugetului familial; • să întocmească lista de cheltuieli a familiei. 	<p>7. Cultura economică a familiei</p> <p>Părinții – principalii actori economici ai familiei. Buge-tul familiei. Rolul mamei și al tatălui în formarea bugetului familial. Completarea buge-tului familial. Coșul de con-sum al familiei. Participarea copiilor la completarea veni-turilor familiei. Gestionarea bugetului familial. Cheltuieli planificate și accidentale. Există oameni economi și oameni risipitori. Cultura financiară a familiei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Comunicări • Lectura dirijată • Brainstorming-ul • Dezbateri • Conversații • Exercițiul • Portofoliul elevului

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice noțiunile de pace, toleranță, democrație; • să distingă particularitățile unei familii democratice; • să argumenteze necesitatea cunoașterii propriei culturi și a culturii altor popoare. 	<p>8. Toleranța, egalitatea sau complementaritatea culturilor</p> <p>Educația pentru pace și cooperare în familie. Cultivarea capacităților de înțelegere și de aplicare a democrației la nivelul relațiilor familiale vine de la părinți. Familia mea se interesează de cultura etniilor care locuiesc în Moldova. Cultura relațiilor familiale. Cultura popoarelor Europei. Toleranța ne permite să ne cunoaștem și să ne înțelegem mai bine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Comunicări • Dezbateri • Eseul • Conversații • Jocul de rol • Sinectica • Brainstorming-ul
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre însemnătatea odihnei pentru om; • să compare diverse forme de odihnă în cadrul familiei; • să elaboreze un plan de odihnă al familiei (iarna, vara). 	<p>9. Cultura odihnei și a timpului liber în familie</p> <p>Odihna activă. Odihna familiei în mijlocul naturii. Odihna la mare. Excursiile și turismul familial. Familia în fața ecranului azuriu. Igiena și cultura recepționării emisiunilor TV, a explorării Internetului. Familia în vizită la prieteni, rude. Lectura în familie. Șezătoarele în cadrul familiei. Ocupația preferată a familiei mele (hobby-ul).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Comunicări • Lectura independentă • Conversații • Păianjenul • Brainstorming-ul • Dezbateri • Concursul proiectelor de odihnă a familiei

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice rolurile sociale ale adulților și copiilor în cadrul familiei și în afara ei. • să povestească despre rolul și importanța familiei/baștinei pentru formarea personalității; • să analizeze calitățile: demnitate și onoare; • să argumenteze rostul autoeducației. 	<p>10. Învăță a fi personalitate în familie / cei 7 ani de acasă</p> <p>Omul trebuie să se cunoască pe sine. Eu devin personalitate. Trebuiețe și interese. Eu și părinții mei. Eu și Patria mea. Onestitatea și responsabilitatea. Eu și faptele mele. Onoarea și demnitatea bărbatului. Onoarea și demnitatea femeii. Onoarea și imaginea familiei.</p> <p>Autoeducația – cea mai interesantă și dificilă, dar necesară activitate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lectura dirijată • Jocul de rol • Sinectica • Portofoliul elevului • Brainstorming-ul • Eseul • Exercițiul • Conversații
<ul style="list-style-type: none"> • să comenteze noțiunea de frumos; • să compare frumosul din natură și artă; • să compare frumusețea bărbatului și a femeii; • să scoată în evidență particularitățile culturii interioare și a celei exterioare ale omului; 	<p>11. Frumosul începe în familie</p> <p>Valorile morale constituie frumosul absolut. Casa părintească – izvor nesecat de frumos. Frumosul în jurul nostru: natura și arta. Frumusețea omului. Frumusețea femeii și frumusețea bărbatului. Crearea frumosului în viața familiei. Gustul estetic și amenajarea locuinței.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Conversații • Portofoliul elevului • Mapa transmisibilă • Trening-ul • Jocul de rol • Sinectica

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze un plan de amenajare a locuinței de sărbători. 	<p>Cultura exteriorului în viața familiei. Adulții și moda. Copiii și moda. Sărbătorile în familie. Părinții și copiii învață frumosul.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice esența particularităților și rolurilor de gen/sex; • să distingă particularitățile prieteniei și a dragostei; • să descrie modele de relații eficiente fete-băieți; • să elaboreze strategii de comportare amabilă și adecvată pentru băieți și fete; • să elaboreze modelul unui familist și părinte eficient. 	<p>12. Vreau să devin un familist exemplar și un părinte eficient</p> <p>Băieții și fetele – viitorii familiști și părinți. Cultura comunicării fată-băiat. Prietenia și relațiile fată-băiat în prietenie.</p> <p>Dragostea – sentiment uman superior. Băiatul – viitorul bărbat, soț și tată. Fetița – viitoarea femeie, soție și mamă. Dragostea și curtea. Toți tindem spre o căsnicie fericită. Modele de relații eficiente în familie.</p> <p>Vreau să fiu un tată adevărat. Vreau să fiu o mamă adevărată. Învățăm a fi familiști buni. Învățăm a fi părinți eficienți.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Brainstorming-ul • Sinectica • Graficul T • Lectura dirijată • Concursul portretelor <i>Familist și părinte eficient</i> • Dezbateri • Portofoliul elevului

2.6. Activități cu părinții privind educația pentru familie

Obiective generale

La nivel de cunoaștere:

- a cunoaște particularitățile de vârstă, gen și sex; particularitățile individual-psihologice ale copilului de 7-10 ani;
- a identifica condițiile, conținutul și metodele educației pentru familie a copiilor de vârstă școlară mică;
- a interpreta funcțiile familiei și rolurile sociale ale membrilor adulți în corelație cu formarea competențelor și deprinderilor necesare pentru un familist și părinte eficient.

La nivel de aplicare:

- aplica regulile de comportare civilizată în familie;
- modifica condițiile și strategiile de comportare, de organizare a modului de viață familial;
- a evalua realizarea obligațiilor și a responsabilităților familiale;
- a argumenta nevoia de educație pentru familie a copiilor, adolescenților și adulților.

La nivel de integrare:

- a modela diverse situații cu caracter formativ/educativ în cadrul familiei;
- a planifica acțiunile sale în contextul optimizării comunicării și relațiilor familiale;
- a elabora diverse programe de eficientizare a relațiilor familiale, a autoeducației și educației copiilor;
- a elabora strategii de comunicare și relaționare eficientă a membrilor familiei;
- a elabora tehnologii de educație a copiilor în cadrul familiei;
- a determina greșelile și neajunsurile în educația pentru familie a copiilor de 7-10 ani.

PLAN-PROGRAM DE *EDUCAȚIE PENTRU FAMILIE*

Obiective de referință	Conținuturi	Activități și strategii educative
1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Să conștientizeze propria valoare și importanța respectului față de sine pentru autoperfecționare și auto-educație; • să interpreteze drepturile esențiale ale omului și ale copilului; • să elaboreze modalități și remedii educative pentru propria perfecționare și pentru cultivarea respectului de sine a responsabilității și onestității la membrii familiei. 	<p>1. Respectul de sine și respectul față de alte persoane – fundamentul umanismului și al toleranței</p> <p>Cunoașterea de sine și respectul de sine. Cultura umană și autoperfecționarea. Autoactualizarea și autoperfecționarea. Personalitatea umană și respectarea drepturilor omului. Drepturile copilului. Autoeducația și partenerii familiali. Respectul de sine, imaginea, responsabilitatea și onestitatea în cadrul familiei. Formarea caracterului și familia.</p>	<p>Strategia expozitiv-uristică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Comunicări • Prelegerea cu oponenți • Convorbiri • Portofoliul familiei • Lectura comentată • Brainstorming • Discursul • Chestionarea • Explicația și demonstrarea materialului intuitiv (schema structurii personalității)

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice condițiile unei familii eficiente privind educația copiilor; • să elaboreze modelul unui părinte eficient (mamă/tată); • să elaboreze un program de armonizare a relațiilor părinți-copii. 	<p>2. Familia și copiii</p> <p>Familia și funcțiile familiei. Familia și dinamica dezvoltării ei. Relația părinți-copii. Personalitatea copilului și educația lui la diferite vârste. Crizele de vârstă ale părinților și crizele de vârstă ale copiilor. Rolul mamei în familie și relațiile ei cu copiii. Rolul tatălui în familie și relațiile lui cu copiii. Diferite tipuri de familii și locul copiilor în cadrul acestora. Educația copiilor în familie.</p>	<p>Strategia deductivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Brainstorming • Training • Completarea fișei și portofoliul familiei • Lectura independentă • Schimbul de opinii
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă particularitățile și posibilitățile dragostei umane; • să analizeze elementele constitutive ale comportamentului civilizat în dragoste; • să elaboreze un program de acțiuni pentru optimizarea imaginii familiei. 	<p>3. Familia – școală a dragostei</p> <p>Dragostea, curtea, căsnicia și familia. Dragostea și relațiile civilizate soț-soție – fundamentul etic al culturii copiilor. Dragostea maternă și dragostea paternă. Sentimentul propriei demnități și dragostea. Iubirea de sine și dăruirea iubirii altor persoane. Imaginea propriei persoane și imaginea familiei.</p>	<p>Strategia experimentală</p> <ul style="list-style-type: none"> • Training • Schimbul de experiență • Brainstorming • Lectură comentată • Completarea portofoliului familiei • Agenda cu notițe paralele

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă finalitățile și dimensiunile educației; • să promoveze valorile general-umane (universale) și valorile naționale; • să elaboreze un program de educație a propriei familii. 	<p>4. Educația prin și pentru cultură și civilizație în cadrul familiei</p> <p>Educația morală și formarea comportamentului civilizat la micii școlari. Modalități de formare la copii a atitudinii pozitive față de cultura poporului nostru. Dimensiunile educației: educația morală, intelectuală, estetică, tehnologică, psihofizică. Educația prin valori și pentru valori. Patriotismul și educația civică. Educația ecologică în familie. Educația pentru democrație și familie. Valorile neamului și valorile familiei.</p>	<p>Strategia deductivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Discuția • Brainstorming • Controverse constructive <p>Agenda cu notițe paralele</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice componentele unui mod sănătos de viață; • să interpreteze sănătatea din diverse perspective: morală, ecologică, socială, economică, psihologică, estetică etc.; 	<p>5. Educația pentru sănătate în cadrul familiei</p> <p>Familia și modul sănătos de viață. Educația pentru sănătate a copiilor de 7-10 ani. Regimul zilei a elevului din clasele a I-a, II-a, III-a, IV-a. Igiena muncii intelectuale a micului școlar. Alimentația rațională și somnul. Igiena personală și igiena locuinței.</p>	<p>Strategia deductivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masa rotundă • Comunicări • Discuții • Chestionarul • Graficul T • Agenda cu notițe paralele • Mapa transmisibilă

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze un program de sănătate pentru familie. 	Profilaxia bolilor infecțioase. Educația sexuală și de gen în familie. Combaterea și profilaxia viciilor (tabagism, narcomanie etc.). Ocrotirea sănătății – element esențial al culturii umane.	<ul style="list-style-type: none"> • Portofoliul familiei • Brainstorming
<ul style="list-style-type: none"> • să analizeze modalitățile de petrecere a timpului liber în familie (adulții, copii); • să descrie tradițiile familiei privind organizarea odihnei; • să elaboreze un program complex de organizare a odihnei în familie (vara, iarna). 	6. Educația pentru timpul liber Cultura odihnei în familie. Odihna activă. În oșpeție la bunici și rude. Sărbătorile tradiționale și cele naționale. Plimbarea și excursia. Odihna la mare. Emisiunile TV și odihna. Explorarea Internetului. Discuțiile familiale. Lectura în familie. Sfatul/consiliul familiei și odihna.	Strategia inductivă <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Studiul de caz • Discuția <i>Panel</i> • Chestionarul • Controverse constructive • Exercițiul • Brainstorming
<ul style="list-style-type: none"> • să comenteze despre importanța credinței prin prisma culturii propriiei familii; • să distingă corelația între preceptele biblice și normele, regulile de comportare morală; 	7. Educația prin credință și formarea calităților moral-spirituale Biblia – Cartea Cărților. Credința și educația moral-spirituală. Preceptele biblice și educația școlarului mic. Rugăciunile pentru copii. Credința și morala – fundamentul culturii omului.	Strategia expozitiv-uristică <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lectura comentată • Explicația • Comunicări/referate • Discuția <i>Panel</i>

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să-și expună propria părere despre însemnătatea religiei în educația copilului. 	<p>Sărbătorile religioase și rolul lor în educația școlarului mic.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Portofoliul familiei • Agenda cu notițe paralele
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice condițiile și posibilitățile educației estetice în cadrul familiei; • să descrie aspectul estetic al casei, vestimentației, mesei de sărbătoare din propria familie; • să elaboreze un program de educație estetică a copiilor. 	<p>8. Frumosul începe din familie</p> <p>Dezvoltarea gustului estetic în cadrul familiei. Natura și arta – izvor nesecat al frumosului. Moda și stilul vestimentar. Cultivarea gustului și simțului estetic în cadrul familiei. Amenajarea locuinței. Pregătirea pentru sărbători: locuința, masa, vestimentația. Frumosul se poate crea cu minele proprii.</p>	<p>Strategia deductivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Comunicări • Referate • Expoziția obiectelor confecționate în cadrul familiei • Demonstrarea diapozitivelor • Comentariul • Brainstorming
<ul style="list-style-type: none"> • să interpreteze conținutul și modalitățile educației sexuale a copiilor de 7-10 ani; • să determine condițiile creării unei familii armonioase; • să elaboreze modele comportamentale eficiente pentru soț, soție, copii. 	<p>9. Educația pentru familie în cadrul familiei</p> <p>Particularități de gen și sex. Educația pentru familie a copiilor. Familia armonioasă – construcție a ambilor parteneri și a tuturor membrilor ei. Însemnătatea familiei pentru om. Familia monoparentală și educația pentru familie. Familia tradițională și noi tipuri de familii. Modelul egalitar și complementar al familiei.</p>	<p>Strategia deductivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Training • Conferința tematică • Comunicări • Completarea portofoliului familiei • Explicația • Brainstorming • Schimbul de experiență

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să expună diverse strategii, modalități de repartizare și îndeplinire a obligațiilor de muncă în familie; • să identifice condițiile de educație prin muncă a copiilor de 7-10 ani; • să elaboreze un program de eficientizare a educației prin muncă a copiilor. 	<p>10. Educația prin muncă în cadrul familiei</p> <p>Obligațiuni și responsabilități în cadrul familiei. Repartizarea și îndeplinirea obligațiilor și sarcinilor de muncă: strategii morale, mecanisme, modalități. Cultivăm copiilor un spirit creator și responsabil. Igiena muncii în familie. Ajustorul reciproc: claca, șezătoarea. Cariera școlară și orientarea profesională în cadrul familiei.</p>	<p>Strategia expozitiv-uristică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Discuții • Controverse constructive • Comunicări • Explicația • Exercițiul • Demonstrarea diapozitivelor • Completarea portofoliului familiei
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice condițiile educației intelectuale eficiente în cadrul familiei; • să determine barierele/blocajele intelectuale de comunicare în familie; • să elaboreze un program de stimulare a intereselor cognitive (pentru copiii de 7-10 ani). 	<p>11. Dezvoltarea intelectuală a copilului și familia</p> <p>Tipurile de intelect și educația familială. Barierele intelectuale de comunicare în familie. Profilul intelectual al comunicării părinți-copii și educația copilului. TV, computerul și educația intelectuală. Biblioteca familiei și biblioteca copilului. Învățăm a învăța. Cum să învățăm mai eficient. Lectura în cadrul familiei.</p>	<p>Strategia expozitiv-uristică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Comunicări • Explicația • Povestirea • Lectura comentată • Brainstorming • Sinectica

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să determine eficiența gestionării bugetului familial; • să evalueze funcțiile fiecărui membru al familiei privind completarea bugetului acesteia; • să elaboreze un program de educație economică a copiilor de 7-10 ani. 	<p>12. Cultura economică a familiei</p> <p>Gospodăria familiei și gestionarea ei. Bugetul familiei: constituirea, planificarea și administrarea acestuia. Costul minim de consum al familiei. Strategii de realizare a funcțiilor de <i>gospodar</i> și <i>gospodină</i> în cadrul familiei. Sfatul familiei și funcția lui economică. Educația copiilor și problema <i>banilor de buzunar</i>. Suntem economi, dar nu zgârciți.</p>	<p>Strategia deductivă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Studiul de caz • Analiza comparativă. • Jocul de rol • Brainstorming • Portofoliul familiei • Controversa constructivă • Comunicări
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă cauzele conflictelor interioare; • să interpreteze cauzele conflictelor familiale; • să elaboreze un program de dirijare a conflictelor familiale. 	<p>13. Cultura și arta dirijării, a aplanării conflictelor familiale</p> <p>Autocunoașterea și conflictul interior. Conflictele interpersonale în cadrul familiei. Dificultăți de înțelegere și influențare a copilului. Reacții conflictuale posibile la micul școlar. Modalități de dirijare a conflictului soț-soție și părinți-copii.</p>	<p>Strategia experimentală</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Brainstorming • Sinectica • Jocul de rol • Graficul T • Controversa constructivă • Masa rotundă

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să determine coordonatele unui parteneriat familie-școală; • să identifice formele și modalitățile unei colaborări eficiente familie-școală; • să elaboreze un cod deontologic privind parteneriatul educațional. 	<p style="text-align: center;">14. Parteneriatul educațional familie-școală-comunitate</p> <p>Coordonatele unei colaborări eficiente a familiei cu școala. Codul deontologic al parteneriatului familie-școală. Forme și modalități de colaborare familie-școală-comunitate. Asociațiile părinților. Consiliul părinților. Adunările de părinți. Școli pentru părinți.</p>	<p style="text-align: center;">Strategia expozitiv-uristică</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Comunicări • Convorbiri • Lectura ghidată • Demonstrarea modelelor • Brainstorming • Explicația • Portofoliul partenerului eficient • Graficul T

2.7. Sugestii metodologice privind educația pentru familie

Școlarul mic (7-10/11) ani dispune de o rezistență psihofiziologică mai mare decât preșcolarul. Potențialul intelectual, moral și fizic este în continuă creștere. Disponibilitățile fizice se integrează treptat în dinamica solicitărilor psihice. Comportamentele școlarului mic suportă oscilații specifice, cu tendința de accentuare sau de diminuare a unor trăsături, în funcție de tipul sistemului nervos și educație. Ele se completează cu diferențierile de sex, care după 8-9 ani se manifestă printr-o separare a fetelor și băieților în jocuri, comunicare, activități spontane.

Mica școlaritate este perioada când se produc schimbări esențiale în activitățile de muncă și joc, în viața copilului, la general. Noul statut de elev oferă copilului un mediu mai rezervat, decât cel din familie și instituția preșcolară, unul mai competitiv, inclusiv, o colectivitate nouă de semeni, noi responsabilități și influențe.

Noul mediu social complex este și mai extenuant, uneori provoacă fobii paralizante. În acest context se impune importanța educației și socializării prin instituția preșcolară care realizează puntea de legătură între familie și școală.

Pentru micul școlar este specifică dezvoltarea gradului de coeziune a trăsăturilor de personalitate, organizarea și integrarea lor superioară într-un tot unitar.

Implicații și strategii educative

- În comunicarea și relațiile cu școlarul mic trebuie să evităm atitudinile extreme cum ar fi: hipertutelarea și neangajarea, indiferența sau dirijarea excesivă; amestecul brutal, agresivitatea (violența sau comportamentul prea *dulceag*) etc.
- Demersurile educative trebuie să pornească de la motivele reale ale comportamentului micului școlar și să fie axate pe orientarea spre autoactualizarea treptată a copilului.
- Aplicarea variatelor metode, procedee și tehnici de orientare, stimulare și consolidare a comportamentelor pozitive (extrem de eficiente sunt: *crearea situațiilor de succes*, încurajarea, lauda, evidențierea faptelor pozitive / *frumoase*; acordul, apro-barea, menționarea etc.).
- *Educația pentru familie* se poate efectua în cadrul orelor de dirigenție sau a activităților desfășurate în contextul orelor de meditație, lectură, jocuri, matineuri; în cadrul dramatizărilor, conversațiilor individuale și prin intermediul procesului de studiu la toate disciplinele. La fel, impact pozitiv au amenajarea unor ungherașe speciale de tipul *Familia mea*; organizarea și completarea unui portofoliu special *Ce știu eu despre familie*, concursuri, sărbători, șezători dedicate valorilor familiale etc.

Evaluarea eficienței programului de EF a elevilor la treapta învățământului primar se poate realiza prin:

- observare directă și indirectă (prin intermediul părinților);
- chestionare/intervievare;
- testare (testul celor 20 de propoziții privind diferite aspecte ale vieții de familie);
- elaborarea portofoliului, rezumatului, schiței, scrierea unor povestioare, poezii, compuneri (de propus teme cu caracter creativ), de exemplu:
 - *Lângă mama – lângă tata;*
 - *Casa părintească – un început de Patrie;*
 - *Eu și familia mea;*
 - *Familia, armonia și fericirea omului;*
 - *Frumosul și familia;*
 - *Natura și familia;*
 - *Credința și armonia în familie;*
 - *Familia și sănătatea omului etc.*

Organizarea activităților/ședințelor cu părinții se realizează conform unui scenariu special elaborat de către învățătorul-diriginte în cadrul *Școlilor pentru părinți*, adunărilor de clasă, consultațiilor colective, de grup sau individuale etc.

Programul și tematica Școlilor pentru părinți se elaborează în parteneriat cu părinții și în funcție de problemele ce apar în instruirea și educația elevilor.

Tematica și conținuturile propuse în Curriculumul EF pot fi luate ca bază metodologică sau ca repere, idei-suport, modele.

- **Strategiile, metodele și formele** propuse se pot selecta, îmbina și completa în funcție de condițiile reale, concrete (contingentul elevilor, părinților, nivelul lor de inteligență și cultură, interese, doleanțe, particularități și posibilități etc.).

- **Evaluarea programului** de educare a părinților se poate realiza prin:
 - observarea și constatarea schimbărilor privind comunicarea și relația cu copiii, partenerii conjugal și cei familiari;
 - efectele observate la nivelul atitudinilor și a comportamentelor elevului ca rezultat al optimizării relațiilor familiale și al eficientizării procesului educativ familial;
 - testarea/chestionarea cu ajutorul scalelor speciale, anchetelor, chestionarelor de opinie și evaluare a capacităților, competențelor parentale;
 - concursuri de proiecte, portofolii familiale, modele de armonizare a relațiilor de familie, optimizare a educației copiilor și autoperfecționare a părinților etc.
- **Metodele** folosite în cadrul educației părinților pot fi aplicate și pentru a evalua schimbările survenite în conduita acestora. Mai frecvent aplicăm: *observarea; convorbirea; probe / jocuri pentru adulți; concursuri pentru părinți; intervievarea; studiul de caz; studierea portofoliului elevului și portofoliului familiei; elaborarea posterelor* cu privire la organizarea și menținerea unui mod sănătos și demn de viață în cadrul familiei.

Sintetizând aspectele expuse, ținem să menționăm importanța atitudinii cointeresate și creative a managerilor școlari și cadrelor didactice în valorificarea la maximum a inițiativei și a potențialului intelectual al elevului și familiei acestuia.

3. EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE A ELEVILOR ȘI PĂRINȚILOR ÎN GIMNAZIU ȘI LICEU

3.1. Personalitatea profesorului specializat în educației pentru familie

La etapa actuală o mare atenție se acordă atât activității de instruire/educației formale, cât și celei nonformale, deoarece anume corelarea lor permite cadrelor didactice să ridice eficiența întregului proces educațional.

Pentru realizarea la un înalt nivel de performanță și optimizarea activității sale complexe, profesorul trebuie să dispună de un mecanism care i-ar permite să se autoevalueze pentru a-și continua formarea sa în corespundere cu cerințele societății și a învățământului contemporan. În acest context, menționăm că ținuta, inteligența, cultura profesorului reprezintă rezultatul educației, pregătirii profesionale și a autoperfecționării sale, adică, a învățării pe parcursul vieții.

Componentele autoperfecționării și coordonatele educației permanente / a învățării pe parcursul vieții sunt:

- Cultura psihologică, generală și filosofică;
- Cultura psihopedagogică;
- Cultura de specialitate.

Cultura psihofizică, generală și filosofică include un larg orizont cultural, cuprinzând cunoștințe din diverse domenii ale științei, tehnologiilor moderne și culturii general-umane, axate pe o bază filosofică menită să-i asigure o viziune de ansamblu asupra lumii și devenirii ei. Mare importanța are autoperfecționare morală, spirituală și psihofizică.

Cultura psihopedagogică se compune din cunoștințe din domeniul psihologiei generale, pedagogiei generale, didacticilor particulare; din totalitatea cunoștințelor teoretice privind educația și formarea

personalității umane; dintr-un ansamblu de competențe și deprinderi practice de desfășurare eficientă a demersurilor și acțiunilor educative cu privire la realizarea educației morale, intelectuale, tehnologice, estetice și psihologice a copilului [17].

Cultura de specialitate prevede pregătirea de specialitate. Profesorul trebuie să fie la curent cu cele mai recente descoperiri, cu noutățile din domeniul profesat. Pregătirea de specialitate reprezintă suportul principal al autorității, eficienței și prestigiului său în fața elevilor și părinților. Cultura de specialitate a profesorului ce va ținea cursuri opționale cu privire la *Etica și psihologia vieții de familie*, trebuie să fie vastă. Este de dorit ca ea să includă cunoștințe, abilități, priceperi și competențe din mai multe domenii: etică, psihologie, pedagogie, istorie, pedagogia familiei, psihologia socială, psihologia vârstelor, pedagogia socială, etnopedagogie, filosofia educației etc.

Profesorul ce se specializează în domeniul *Eticii și psihologiei vieții de familie și Educației pentru familie* ar trebui să posede așa calități ca:

- ***Umanismul, stima și dragostea față de copii.***

Aflându-se față în față cu discipolii săi, profesorul trebuie să dea dovadă de multă sensibilitate, atașament și respect față de aceștia. O expresie concretă și precisă a umanismului în ipostaza dată o constituie dragostea pentru om și, bineînțeles, pentru elevii săi, respectarea personalității și drepturilor lor.

- ***Calități atitudinale de natură moral-spirituală.***

Din această categorie fac parte: bunătatea, empatia, corectitudinea, mărinimia, altruismul, onestitatea, cinstea, demnitatea, corectitudinea, modestia, fermitatea, răbdarea, stăpânirea de sine. Calitățile morale își lasă amprenta asupra comportamentului cotidian, profesional, dar și în relațiile pedagogului cu cei din jur.

În acest context, este foarte important ca profesorul să conștientizeze importanța misiunii sale. Profesorul își asumă responsabilitatea față de elevii săi, față de părinți și față de întreaga comunitate.

În mâinile sale se află nu numai sănătatea morală și viitorul copilului, ci și viitorul societății al cărei membru este.

Pedagogul trebuie să posedă și să-și cizeleze permanent cunoștințele, competențele, sentimentele, motivația și atitudinile profesionale ce asigură îndeplinirea cu succes a activității complexe de instruire, educație și modelare a cetățeanului și viitorului familist eficient.

- ***Aptitudinile de comunicare empatică*** și persuasivă, care includ: bunăvoința; capacitatea de a iniția și a susține o conversație (discuție); capacitatea de a asculta activ; sensibilitatea și receptivitatea (aptitudini de a cunoaște și înțelege particularitățile psihicului celui educat), de a intui, convinge, motiva; de a copătrunde și sesiza rapid fiecare mișcare sufletească a individului.

Empatia oferă profesorului posibilitate de a analiza toate influențele sale prin prisma celor cărora li se adresează și de a anticipa unele situații dificile.

- ***Aptitudinile manageriale*** care conțin: capacități de organizare, planificare, pregătire, desfășurare și evaluare permanentă a lecției și a variatelor acțiuni/demersuri educative.
- ***Aptitudinile de transmitere a cunoștințelor*** care includ: dinamismul, aptitudinile creative; capacitatea de a proiecta, structura și dozarea cunoștințelor care urmează a fi transmise; de a implica elevii în procesul cogniției și a metacogniției; consolidarea și sistematizarea materiei de studiu.
- ***Activitatea de instruire în cadrul Eticii și psihologiei vieții de familie*** plasează profesorul în diverse situații de problemă, el trebuie să fie capabil:
 - a) a convinge elevii în necesitatea creării unei familii durabile;
 - b) a re/modela unele relații familiale, a fi în stare să anticipeze și să dirijeze conflictele din cadrul familiei;
 - c) a aplica tehnologiile moderne în procesul de învățământ.

Sistematic profesorul trebuie să facă față unor dileme, probleme tipice sau mai puțin tipice, care cer o rezolvare rapidă, creativitate, capacitate de a găsi soluții originale; să manifeste imaginație, inițiativă, curaj. Profesorul trebuie să posede competențe și capacități de:

- proiectare și structurare a conținuturilor;
- selectare și precizare a unor obiective ce trebuiesc realizate;
- elaborare și valorificare a strategiilor și tehnologiilor de predare-învățare-evaluare;
- elaborare și aplicare a unor seturi de probe speciale de evaluare pentru controlul cunoștințelor și competențelor în domeniul eticii familiale și a educației pentru familie.

Un rol important în organizarea și desfășurarea eficientă a procesului instructiv-educativ îl are măiestria pedagogică a profesorului.

Măiestria pedagogică se formează ca rezultat al pregătirii de specialitate și al muncii sistematice desfășurate în cadrul procesului de învățământ și al cizelării competențelor și aptitudinilor pedagogice. Măiestria pedagogică reprezintă rezultatul acumulării unei bogate experiențe educaționale de stăpânire a tehnologiilor eficiente, ceea ce asigură posibilitatea de aplicare eficientă, diferențiată, promptă, variată și creativă a acestora. Farmecul și charisma, la fel, se cizelează. **Charisma** reprezintă chintesența următoarelor calități: bunătate, onestitate, exigență, voință, empatie, dinamism, capacități analitice, imaginație, creativitate, încredere în sine și în elevi, competență, măiestrie, artistism, farmec, responsabilitate și un aspect morfopsihologic plăcut. Procesul relațional profesor-elev și procesul de predare – învățare – evaluare efectuat de un pedagog de tip charismatic se bazează pe forța modelului său comportamental și atitudinal; a convingerii acestuia, ceea ce este foarte important pentru un profesor de *etică și psihologie a vieții de familie*.

Măiestria pedagogică reprezintă un aliaj de trăsături de personalitate, aptitudini și competențe profesionale care îi permite pedagogului să realizeze eficient procesul de învățământ. Educația perma-

mentă ca direcție fundamentală de dezvoltare a învățământului și societății contemporane, reprezintă temelia și strategia esențială de cizelare a măiestriei profesionale.

Măiestria pedagogică include următoarele elemente:

a) Orientarea umanistă a personalității pedagogului ce rezidă în valorile, idealul, interesele, motivele, aspirațiile, convingerile, concepția profesională și despre lumea pedagogului;

b) Competența profesională (competențele: cunoștințele, abilitățile, priceperile, deprinderile și obișnuințele). Cunoștințele și priceperile în domeniul eticii, psihologiei, pedagogiei, trebuie să fie îmbinate organic cu competențele în domeniul metodicilor particulare; capacitățile de reactualizare a cunoștințelor, evaluare, consolidare, proiectare, structurare, elaborare și monitorizare permanentă a strategiilor și tehnologiilor educaționale.

c) Aptitudini pedagogice: comunicabilitatea; dinamismul; empatia; receptivitatea; forța de convingere, creativitatea; tactul pedagogic; echilibrul emoțional; capacități didactice; capacități manageriale; optimismul pedagogic / pronosticul optimist.

d) Tehnica pedagogică:

- competențe la nivel de aplicare și integrare: abilități și priceperi de elaborare și aplicare a strategiilor și tehnologiilor educaționale;
- abilități de autocontrol și autodirijare/cultură emoțional (voința dezvoltată, capacitatea de a controla și regla emoțiile, stăpânirea de sine, capacitatea de a te relaxa);
- abilități ce țin de intercomunicarea cu elevii și dirijarea activității acestora: limbaj, ținută, gestică, poză, comportament, cultura comunicării etc.

Orientarea personalității și competența pedagogului reprezintă fundamentul profesionalismului, iar aptitudinile și măiestrie pedagogică determină rapiditatea și eficiența autoperfecționării acestuia.

Astfel, elementele constitutive ale măiestriei pedagogice interacționează, se află într-o relație de feed-back și contribuie la armonizarea tuturor componentelor activității pedagogice, determinând stilul profesorului.

În concluzie, putem menționa că măiestria pedagogică mai reprezintă și o expresie a unor aptitudini sau vocații speciale pentru munca de instruire și educație, iar calitățile descrise anterior reprezintă, de fapt, profesiograma cadrului didactic care ar fi în stare să țină, eficient și original, cursul de Etică familială.

Experiența personală de predare a disciplinelor: *Educația pentru viața de familie și sănătate, Etica și psihologia relațiilor familiale, Psihopedagogia familiei* etc. și a cursurilor opționale privind educația pentru familie în diverse instituții de învățământ mi-a permis să mă conving în eficiența tehnologiilor de tip cognitiv-constructivist, care asigură îmbinarea metodelor euristice, expositive cu cele centrate pe acțiune și explorare, inclusiv, a metodelor interactive de cooperare didactică.

Structura activității în comun a elevilor și profesorului în procesul studierii disciplinelor ce vizează etica relațiilor familiale și educația pentru familie poate fi structurată conform funcțiilor psihopedagogice (Figura 2).

Educația pentru familie se deosebește de procesul de predare a altor discipline, deoarece copiii sunt influențați direct de familie, mediul social, iar pedagogul trebuie să coreleze influențele și să le ajusteze într-un mod adecvat, armonios și accesibil pentru înțelegerea acestora. Acest lucru ne-a sugerat să evidențiem structura funcției psihopedagogice și a subfuncțiilor ei. După cum se poate observa din figura ce urmează au fost scoase în evidență opt forme de activitate a profesorului în comun cu elevii și alături sunt identificate elementele/sub-funcțiile care mențin funcția psihopedagogică printr-un șir de acțiuni operaționale. Astfel, forma de activitate este corelată cu funcția psihopedagogică și subfuncția acesteia.

Nr.	Formele de activitate în comun	Funcția psihopedagogică
1	2	3
1.	Introducerea în activitate	<ul style="list-style-type: none"> • Incitarea interesului, captarea atenției și implicarea elevilor în activitate. <p>Asigură includerea elevilor în realizarea noilor sarcini educative prin prisma actualizării sensurilor și scopurilor adecvate activității ce va urma.</p>
2.	Acțiuni distribuite între profesor-elev	<ul style="list-style-type: none"> • Distribuirea sarcinilor și elaborarea strategiilor acționale. <p>Implică elevii în realizarea și soluționarea unor acțiuni necesare pentru atingerea obiectivelor, care vor conduce la obținerea produsului final al activității. Profesorul dirijează, susține, evaluează activitatea elevilor.</p>
3.	Acțiuni simultane	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorizarea activității din partea pedagogului și autodirijarea realizată de elevi. <p>Dirigionează elevii spre elaborarea și realizarea unui plan în comun.</p>
4.	Acțiuni auto-determinate	<ul style="list-style-type: none"> • Dirijează și verifică calitatea acțiunilor realizate de elevi. <p>Influențează corelarea conștientă a obiectivelor, precum și îmbinarea formelor și metodelor de instruire, evaluare, consolidare etc.</p>
5.	Acțiuni autodirijate	<ul style="list-style-type: none"> • Susține și dezvoltă acțiunile de autoeducației. <p>Vizează înaintarea și experimentarea procedurilor de colaborare și comunicare constructivă între toți participanții soluționării sarcinilor didactice.</p>

1	2	3
6.	Stimularea acțiunii	<ul style="list-style-type: none"> • Susține elaborarea și aplicarea strategiilor metacognitive. <p>Lărgște și variază inițiativa elevilor, incluzând sfera evaluării, susținerii deciziilor luate de elevi pentru realizarea obiectivelor lansate.</p>
7.	Acțiuni autoreglative	<ul style="list-style-type: none"> • Stimularea și elaborarea strategiilor de auto-control. <p>Susține elaborarea conștientă a obiectivelor, conținuturilor, precum și de reducere a formelor și metodelor de evaluare exterioară.</p>
8.	Parteneriat	<ul style="list-style-type: none"> • Susține procesul feedback-ului și acțiunile parteneriale. <p>Trecerea la relații calitativ noi, de colaborare, cooperare opțională cu profesorul și semenii în baza tuturor componentelor expuse.</p>

Figura 2. Structura demersului educativ și funcția psihopedagogică în EF

Pe măsura avansării de la formele de activitate în comun la dialogul partenerial are loc consolidarea unui comportament adecvat în situațiile de problemă și dilemă, se cizelează modurile de concepere a situației și procedeele de comunicare, crește libertatea și independența elevului, nu numai în acceptarea, dar și în reformularea scopurilor, a obiectivelor activității, alegerii modalităților de realizare a acestora. Elevul dirijat de la început, se transformă treptat într-un partener creativ și eficient, într-un emițător de inițiative în subiect-actor al propriei formări.

Cooperarea didactică în procesul studierii disciplinelor ce vizează educația pentru familie asigură cultivarea individualității, cristalizarea ei în situații etice dificile, ceea ce contribuie la dezvoltarea capacităților de autoorganizare, autonomie a personalității, autoperfecționare înzestrându-o cu o viziune proprie, deprinderi de analiză, reflecție asupra situațiilor legate de viața familială, cultivă creativitatea și imaginația, onestitatea și demnitatea.

Studierea literaturii de specialitate [5; 7; 8; 19; 20; 21; 30; 78; 80 etc.] și propria experiență a permis să conștientizăm că în scopul eficientizării procesului de învățământ la disciplina *Etica și psihologia vieții de familie*, profesorul trebuie să exercite un ansamblu de influențe, realizând mai multe roluri. Astfel, cadrul didactic care se ocupă de educația pentru familie, trebuie să fie gata de a se prezenta:

- 1) ***în calitate de manager***, care dirijează procesul de învățământ și asigură conducerea și administrarea disciplinei; consensul cu elevii, cu ceilalți profesori și cu părinții;
- 2) ***în calitate de profesionist reflexiv*** ce se străduie să analizeze fundamentele epistemologice, filosofice, etice și psihopedagogice din viața de familie și cele cu care se confruntă în contextul procesului instructiv-educativ;
- 3) ***în calitate de model comportamental*** trebuie să se manifeste ca o personalitate integră, armonios dezvoltată ce posedă calități moral-spirituale deosebite (onestitate, bunăvoință, exigență, creativitate etc.). Trebuie menționat faptul că în predarea disciplinei respective, performanțe deosebite obțin profesorii care cunosc viața de familie nu numai din sursele bibliografice, ci posedă experiență proprie și sunt capabili să îmbine organic experiența cu teoria și capacitatea de analiză a relațiilor și vieții familiale, de diagnosticare și corecție a situațiilor dificile și controversate din domeniul vizat.

- 4) **în calitate de consilier** al elevilor și părinților este un observator sensibil, un îndrumător persuasiv, orientat spre colaborare cu familia elevilor și colegiilor săi;
- 5) **în calitate de agent motivator** declanșează și susține interesul elevilor, al părinților, incitând curiozitatea și dorința acestora de a cunoaște și studia diverse fenomene ce țin de viața familială și personalitatea familistului;
- 6) **în calitate de agent și partener educațional** derulează procesul de predare – învățare – evaluare în baza tehnologiilor educaționale moderne, aplicând activ metodele euristice și de cooperare didactică care asigură plasarea elevilor în ipostaza de cercetător, experimentator, colaborator, stimulând auto-perfecționarea acestora;
- 7) **în calitate de lider** conduce un grup (colectiv) de elevi în baza principiilor învățământului formativ și democratic;
- 8) **în calitate de confident** al elevilor și părinților; obiect de afecțiune, care oferă sprijin în ameliorarea stărilor de anxietate; anticipare și soluționare a unor conflicte, situații frustrante;
- 9) **în calitate de informator** trebuie să fie la curent cu toate noutățile din domeniul vizat, corelându-le cu obiectivele și conținuturile disciplinei date;
- 10) **în calitate de improvizator și tehnolog** proiectează, elaborează, variază strategiile educaționale, modelând procesul de învățământ prin aplicarea variatelor forme, metode, procedee și mijloace eficiente.

Reflecțiile pe marginea comportamentului și profesionalismului pedagogului de *Etică și psihologie a vieții de familie* / Educație pentru familie a permis să concentrăm cele expuse într-un **Model pedagogic integrativ al personalității acestuia** (Figura 3).

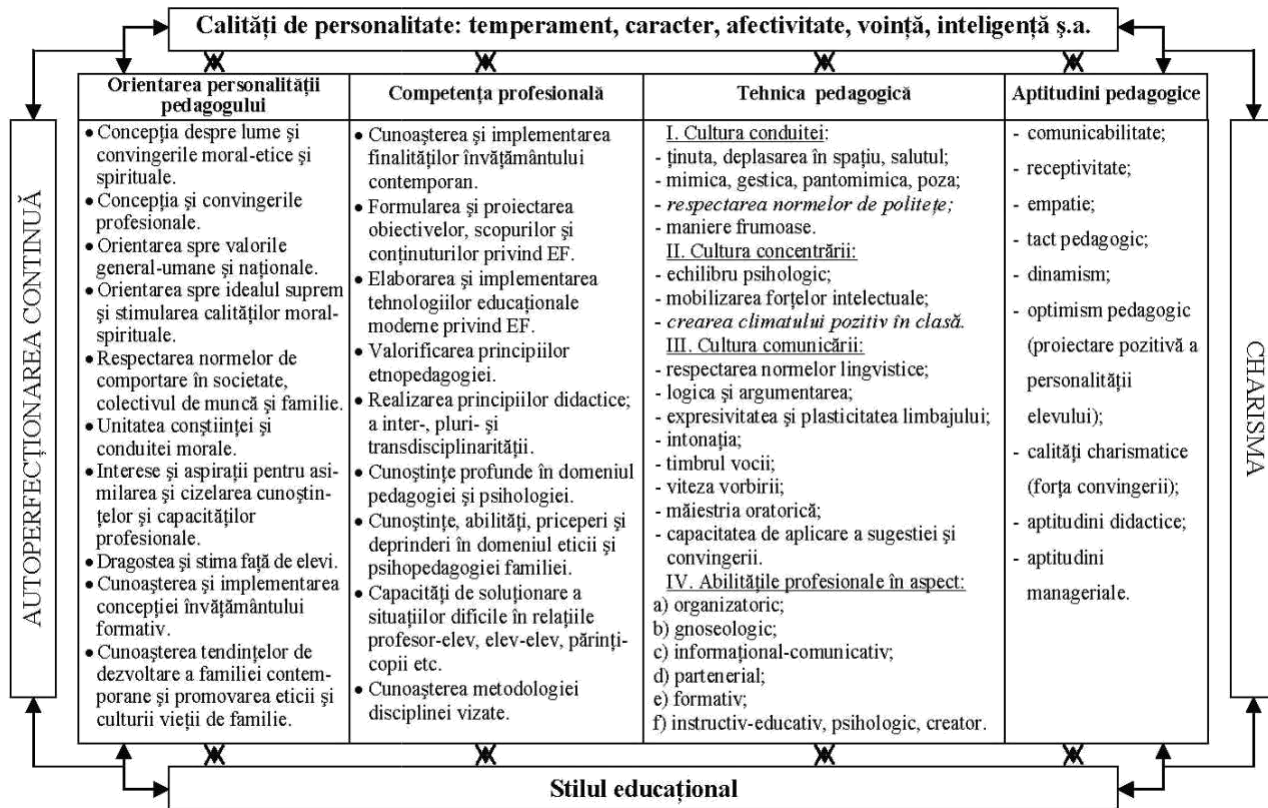

Figura 3. Modelul pedagogic integrativ al personalității cadrului didactic specializat în domeniul EF

Dacă analizăm personalitatea profesorului de *etică și psihologie a vieții de familie / Educație pentru familie* prin prisma *Modelului praxiologic al procesului de învățământ* propus de E. Joița [30] și al Modelului profesiogramei, propus de V. Mândâcanu [35], apare tabloul amplu de responsabilitate forte pentru îmbinarea și realizarea tuturor elementelor antrenate în procesul de predare-învățare-evaluare. Afirmarea de roluri complexe pentru actorii angajați, pregătirea și realizarea acțiunilor multiple în sistem, urmărirea de scopuri și obiective, utilizarea de mijloace și instrumente specifice, modelarea și dirijarea situațiilor cu caracter formativ, evaluarea și reglarea continuă, raportarea la normele și criteriile de eficiență și calitate – toate aceste elemente, se cer realizate de către cadrul didactic în corelație cu factorii externi: sociali, economici, culturali și științifici. Altfel, cursurile de *Educație pentru familie / Etică și psihologia vieții de familie* își vor pierde valoarea lor teoretică și practică. În contextul respectiv, atenționăm managerii școlari, serviciul psihologic al unităților de învățământ că educația pentru familie și instruirea copilului nu vor fi eficiente în lipsa educației familiei. În toate statele cu un sistem avansat de instruire a tinerei generații, părinții sunt activ implicați în viața școlii și sunt pregătiți pentru sporirea eficienței sale parentale.

Conținutul detaliat a componentelor diferențiate în *Modelul pedagogic integrativ al personalității cadrului didactic ce se va ocupa de educația pentru familie*, reflectă complexitatea fenomenului pedagogic vizat și denotă necesitatea conștientizării caracterului formativ, informativ, logic, axiologic, normativ și sistemic al acțiunilor care vor fi desfășurate în scopul realizării obiectivelor proiectate.

3.2. Definirea obiectivelor. Educația pentru familie în gimnaziu și liceu

Educația pentru familie în ciclul gimnazial și cel liceal are ca scop formarea și dezvoltarea conștiinței morale a personalității elevului

privind viața de familie, valorile familiale și optimizarea relațiilor sale cu părinții, familia, cu sine și lumea.

Obiectivele curriculumului la ambele trepte rezultă, la fel ca și obiectivele curriculumului obișnuit, din idealul educațional și finalitățile sistemului de învățământ. Idealul educațional presupune formarea unei personalități integre armonioase, creative, apte să se conformeze la condițiile de schimbare continuă, capabile de inițiativă și responsabilitate. Plecând de la această premisă, concretizăm aspectul specific al educației pentru familie prin următoarele momente esențiale:

- **educația cognitiv-constructivistă** – prin intermediul dobândirii și elaborării instrumentelor cunoașterii; dezvoltarea prioritara a competențelor cognitive și dezvoltarea celor meta-cognitive prin intermediul creării instrumentelor de rezolvare a problemelor privind viața familială și relațiile de gen;
- **valorificarea principiilor și coordonatelor educației permanente, a conținuturilor *noilor educații*** prin implicarea fie-cărei dimensiuni ale educației (morală, intelectuală, tehnologică, estetică, psihofizică), explorate în funcție de particula-ritățile și ciclurile vieții individului și a familiei;
- **educația paralelă a elevilor și a familiei/părinților**, ceea ce va fi un imbold real de inițiere în într-un aspect al educației permanente/învățarea pe parcursul vieții.

Finalitățile educației pentru familie vor determina obiectivele generale (la intrarea în procesul educativ) la un prim nivel de percepere, vizând în esență:

- stimularea elevilor în vederea cunoașterii, și stăpânirii competențelor de conviețuire familială;
- descoperirea propriilor aspirații, interese, aptitudini, valori privind constituirea unei imagini pozitive de sine în calitate de prieten, iubit, familist și părinte;

- evaluarea ciclului de creștere a omului și înțelegerea importanței familiei, părinților pentru fiecare etapă de vârstă;
- cunoașterea și înțelegerea relațiilor de gen, a relațiilor sexuale și a fiziologiei reproductive;
- dezvoltarea capacității de a comunica eficient cu persoanele de sex opus.

La un al doilea nivel de concretizare (la ieșire din procesul vizat), competențele obținute țin de:

- formarea responsabilității pentru propria dezvoltare și sănătate;
- înțelegerea autocontrolului ca bază a respectului față de sine, a maturității și construirii cu succes a relațiilor de gen și sex în căsnicie și familie;
- formarea competențelor de a deosebi manifestările unui sentiment de iubire matură și una pripită;
- formarea competențelor de comunicare intrafamilială, de armonizare a relațiilor familiale și implementare a valorilor moral-spirituale în viața personală și viața propriei familii.

3.3. Educația pentru familie a elevilor din clasele a V-a și a VI-a

Obiective generale

La finele studierii programului EF elevii vor fi capabili:

La nivel de cunoaștere:

- a identifica funcțiile familiei și avantajele vieții în familie;
- a identifica valorile morale pe care se bazează viața familiei;
- a caracteriza particularitățile de gen și sex; rolurile sociale ale membrilor familiei;
- a determina criteriile și condițiile unui mod sănătos de viață în cadrul familiei;

- a descrie tradițiile familiei autohtone privind organizarea gospodăriei, amenajarea casei/locuinței;
- a relata despre importanța naturii și a artei în viața moral-spirituală a familiei;
- a stabili condițiile creării climatului intelectual și moral în cadrul familiei;
- a analiza importanța dragostei în relațiile și viața de familie;
- a explica cultura economică a familiei.

La nivel de aplicare:

- a compara calitățile umane acceptate în comportamentul social cu cele din etica creștină și tradiția culturii poporului nostru;
- a demonstra prin exemple concrete că familia la toate popoarele lumii pune baza culturii omului;
- a interpreta și compara drepturile de bază ale omului/copilului cu obligațiunile cetățeanului, familistului;
- a argumenta necesitatea planificării cheltuielilor familiei;
- a explica importanța și valoarea prieteniei în cadrul familiei.

La nivel de integrare:

- a elabora arborele genealogic al familiei sale;
- a elabora un cod de reguli privind comportarea moral-etică pentru propria familie;
- a elabora o agendă de sănătate cu sfaturi pentru întreaga familie;
- a întocmi un program de odihnă pentru întreaga familie;
- a elabora o agendă ce conține sfaturi practice privind dirijarea resurselor materiale și financiare în cadrul familiei;
- a elabora un cod de reguli privind cultura conduitei pentru băieți și fete – viitorii parteneri de cuplu;
- a proiecta un model de amenajare a locuinței/casei;
- a elabora un program de activități intelectuale pentru o zi/săptămână/de odihnă.

PLAN-PROGRAM DE EF

Obiective de referință	Conținuturi	Activități și metode educative
1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Să interpreteze formarea respectului față de sine și a sentimentului propriei valori în familie; • să relateze despre importanța dragostei în viața și relațiile de familie; • să elaboreze arborele genealogic al familiei sale. 	<p>1. Eu și universul familiei mele</p> <p>Respectul față de sine și sentimentul propriei valori se formează concomitent cu <i>cei 7 ani de acasă</i>.</p> <p>Dragostea și viața de familie. Viața, copiii și relațiile în familie. Dragostea maternă și dragostea paternă. Arborele genealogic al familiei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Training-ul • Lecturi comentate • Analiza propriei experiențe • Chestionare • Păianjenul • Discuții dirijate • Discursuri • Comunicări
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice calitățile moral-etice pe care trebuie să le posede și să le manifeste un creștin în cadrul familiei; • să compare calitățile umane prevăzute de codul normelor morale cu cele prevăzute de 	<p>2. Comportamentul civilizat, etica creștină și familia</p> <p>În sânul familiei primim primele îndrumări moral-etice. Politețea, bunul simț și buna cuviință încep în casa părintească. Cu rău spre bine nu ajungi... Codul moralității creștine și cultura interioară a omului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lecturi comentate • Studiul de caz • Comunicări • Dezbateri

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • etica creștină și tradițiile culturii noastre; • să elaboreze un cod de reguli privind comportarea moral-etică pentru propria familie. 	<p>Tradițiile culturii etice la moldoveni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Discuția <i>Panel</i> • Eseul • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice valorile morale pe care se bazează viața familiei; • să relateze despre rolul părinților și bunicilor în formarea comportamentului civilizat la copii; • să demonstreze că familia la toate popoarele lumii pune baza culturii omului. 	<p>3. Educația pentru cultură, civilizație Etica și eleganța în familie. Educația prin valori și pentru valori. Patriotismul și patrimoniul spiritual al neamului și familiei mele. Igiena gândului și a cuvântului. Cultura comunicării în familie. Manierele frumoase și comportamentul civilizat în cadrul familiei. Familia și pluralismul cultural. Familia și virtuțile morale etice la popoarele lumii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lecturi comentate • Dezbateri • Brainstorming-ul • Păianjenul • Eseul • Discuția <i>Panel</i> • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să determine condițiile unui mod sănătos de viață în cadrul familiei; 	<p>4. Sănătatea – patrimoniu familial și social Modul sănătos de viață. Educația ecologică și sănătatea.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelierul de creație • Exercițiul • Studiul de caz • Convorbirea

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze un program de odihnă pentru întreaga familie; • să elaboreze o agendă de sănătate ce conține sfaturi pentru întreaga familie. 	<p>Regimul zilei și sănătatea omului/elevului. Anotimpul și alimentația rațională. Somnul și odihna. Cultura odihnei în familie. Igiena personală și igiena locuinței.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Brainstorming-ul • Discuția • Analiza • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să descrie tradițiile familiei autohtone privind celebrarea căsătoriei, nașterii copiilor; • să întocmească un poster care ar conține elementele distinctive ale sărbătorilor familiale; • să compare drepturile de bază ale omului/copilului cu obligațiunile cetățeanului, familistului. 	<p>5. Valorile poporului meu sunt și valorile familiei mele Tradițiile familiilor autohtone. Sărbătorile tradiționale și cele naționale în familia mea. Familia noastră este o părticică din Patria mea. Drepturile omului și drepturile copilului noi le corelăm cu obligațiunile și responsabilitățile familiale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Brainstorming-ul • Lectura selectivă • Eseul • Posterul • Portofoliul elevului • Discuții
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre frumusețea naturii plaiului natal; • să distingă genurile și speciile artei care 	<p>6. Frumosul începe în sânul familiei Natura și arta în viața familiei. Frumusețea personalității umane se reflectă în comportament.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lectura • Exercițiul • Brainstorming-ul • Proiectul/schița

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • pot fi aplicate la înfrumusețarea casei; • să elaboreze schițe/ modele de vestimentație pentru sine; • să proiecteze un model de amenajare al locuinței/casei. 	<p>Amenajarea locuinței și gustul estetic al gospodinei. Eticheta și manierele frumoase.</p> <p>Frumosul și sublimul.</p> <p>Moda și cultura vestimentației. Casa mare la moldoveni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Posterul • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să determine legătura dintre inteligență, cogniție și morală; • să identifice condițiile creării climatului intelectual și moral în cadrul familiei; • să elaboreze un program de activități intelectuale pentru o zi de odihnă. 	<p>7. Profilul intelectual al familiei</p> <p>Inteligența, cogniția și morală. Lectura în familie.</p> <p>Cultura familiei și inteligența. Munca intelectuală și tehnologiile informaționale. Igiena muncii intelectuale. Instruirea în școală și dezvoltarea intelectuală. Cunoștințele și aptitudinile.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă. • Comunicări • Discursuri • Brainstorming-ul • Păianjenul • Posterul • Concursuri de poezii, desene, povestiri despre familie
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre cultura economică a familiei sale; • să argumenteze necesitatea planificării cheltuielilor familiale; • să întocmească o agendă de sfaturi practice privind 	<p>8. Munca și cultura economică a familiei</p> <p>Munca și bunăstarea familiei. Hărnicia și creativitatea desemnează bunăstarea familiei. Bugetul familiei, planificarea și cultura cheltuielilor.</p> <p>Repartizarea bugetului la sfatul familiei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Exercițiul • Analiza • Studiul de caz • Posterul • Portofoliul elevului • Schițe și proiecte

1	2	3
dirijarea/economia resurselor materiale și bănești în familie.	Coșul minim de consum al familiei.	
<ul style="list-style-type: none"> • să explice de ce familia se consideră o școală a dragostei; • să demonstreze prin exemple când fericirea și armonia se consideră valori și când – virtuți; • să întocmească o agendă ce ar conține sfaturi privind propria exersare în virtuți. 	<p>9. Familia – școală a dragostei</p> <p>Prietenia și dragostea se nasc în familie.</p> <p>Dragostea fraternă.</p> <p>Fericirea și armonia – valori și virtuți umane.</p> <p>Onestitatea, grija, responsabilitatea și demnitatea – se învață de la părinți.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Discuții • Brainstorming-ul • Training-ul • Atelierul de creație (cu părinții) • Portofoliul familiei • Eseul • Concursuri și expoziții ale lucrărilor dedicate familiei
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice particularitățile de gen și sex; rolurile membrilor familiei; • să explice importanța și valoarea prieteniei fată-băiat. 	<p>10. Comportarea și relațiile de gen</p> <p>Copilăria și preadolescența: specificul relației băiat-fată. Relații și comportamente în preadolescență.</p> <p>Prietenia băiat-fată. Cultura relațiilor în grupul de referință. Valoarea prieteniei fată-băiat și sexualitatea responsabilă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Discursul • Sinectica • Jocul de rol • Posterul • Eseul • Comunicări • Prelegerea cu oponenti

3.4. Educația pentru familie a elevilor din clasele a VII-a

Obiectivele generale

La finele anului studierii programului de educație pentru familie, elevii vor fi capabili:

La nivel de cunoaștere:

- a distinge și a caracteriza valorile care ar contribui la formarea unei familii armonioase;
- a interpreta necesitatea respectării preceptelor biblice în viața de familie și în cadrul comunității;
- a identifica factorii ce contribuie la menținerea și consolidarea sănătății în cadrul familiei;
- a identifica particularitățile sexualității umane;
- a relata despre etica curții, prieteniei și a relațiilor în dragoste;
- a interpreta însemnătatea familiei pentru om.

La nivel de aplicare:

- a clasifica calitățile de personalitate care pot fi formate în familie (în dependență de vârstă, gen);
- a compara valorile general-umane pentru a deduce sistemul de valori al propriei familii;
- scoate în evidență rolul căsătoriei/familiei din perspectiva sănătății spirituale a omului și a eticii creștine;
- a determina condițiile ce ar optimiza sănătatea tuturor membrilor familiei;
- a determina particularitățile relației băiat-fată la vârsta pubertară;
- a determina rolul tatălui și al mamei în familie;
- a determina cauzele conflictelor și particularitățile comunicării eficiente în cadrul familiei.

La nivel de integrare:

- a elabora un program de perfecționare morală pentru sine și părinți;
- a estima relațiile familiale prin prisma normelor și preceptelor eticii creștine;
- a elabora un program familial de fortificare a sănătății pentru copii și adulți;
- a formula consecințele nefaste ale relațiilor sexuale timpurii;
- a elabora strategii relaționale adecvate pentru sine în cadrul familiei și grupului de referință;
- a elabora un cod comportamental în relația băiat-fată;
- a elabora un program de profilaxie a conflictelor familiale.

Plan-program de Educație pentru familie

Model

Obiective de referință	Conținuturi	Activități educaționale
1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Să identifice interdependența propriei valori cu mediul familial; • să clasifice calitățile de personalitate care pot fi formate în familie (după vârstă, gen); • să elaboreze un program de autoperfecționare pentru sine și părinți. 	<p>1. Respectul față de sine și sentimentul propriei valori începe din familie</p> <p>Cunoașterea de sine și respectul de sine – baza relațiilor familiale eficiente.</p> <p>Respectul de sine, responsabilitatea și onestitatea în cadrul familiei și a societății.</p> <p>Autoeducația și cultura morală în mediul familial.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Brainstorming-ul • Lectura ghidată • Studiul de caz • Eseul • Schițe și proiecte • Portofoliul elevului

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă valorile – care ar contribui la formarea unei familii armonioase; • să compare valorile general-umane pentru a deduce sistemul de valori al familiei; • să estimeze valorile instrumentale ale familiei sale. 	<p>2. Familia și sistemul de valori</p> <p>Valorile general-umane: Adevărul, Sacrul, Binele și Frumosul reprezintă fundamentul familiei armonioase și fericite. Valorile neamului meu sunt și valori ale familiei mele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Discuția dirijată • Chestionarul • Brainstorming-ul • Păianjenul • Dezbateri
<ul style="list-style-type: none"> • să interpreteze necesitatea respectării preceptelor biblice în cadrul familiei; • să scoată în evidență rolul căsătoriei ca ritual sacru și cel al nașilor de cununie; • să explice de ce credința în Dumnezeu se consideră pilon al armonizării relațiilor familiale. 	<p>3. Credința, etica creștină și familia</p> <p>Credința în Dumnezeu ca pilon al armonizării relațiilor familiale. Respectarea preceptelor biblice în cadrul familiei. Căsătoria ca ritual sacru. Cununia și obligațiunile soților. Dragostea și relațiile familiale la creștini. Familia și dragostea în alte religii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Lectura selectivă • Dezbateri • Comentarii • Brainstorming-ul • Discuția <i>Panel</i> • Conversații • Lectura ghidată
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice factorii ce mențin sănătatea omului și depind de familie; 	<p>4. Viața de familie și sănătatea omului</p> <p>Familia – factor important de menținere a sănătății.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Discuția dirijată • Studiul de caz

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să determine condițiile ce ar optimiza sănătatea tuturor membrilor familiei; • să elaboreze un program de fortificare a sănătății copiilor în familie. 	<p>Modul sănătos de viață îl învățăm de la părinți. Alimentația rațională și sănătatea omului. Călirea organismului. Rezervele organismului uman și sănătatea. Profilaxia maladiilor ce se transmit pe cale sexuală.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lectura selectivă • Lectura • Eseul • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să argumenteze de ce familia se consideră o școală a dragostei; • să determine particularitățile prieteniei băiat-fată; • să elaboreze strategii relaționale adecvate pentru sine în cadrul familiei și în grupul de referință. 	<p>5. Dragostea și prietenia o învățăm în familie Familia o școală a dragostei. Dragostea și altruismul. Prietenia și colaborarea în cadrul familiei. Prietenia dintre un băiat și o fată. Prietenia masculină. Prietenia feminină. Morala și iubirea responsabilă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă Sinectica • Brainstorming-ul • Discuția <i>Panel</i> • Portofoliul elevului • Eseul • Conversații • Lectură ghidată
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre etica curtării; • să determine calitățile părinților ce contribuie la formarea unui comportament civilizat la băieți/fete; 	<p>6. Etica curtării și dragostea Învață să devii un cavaler adevărat. Comportarea și manierele domnișoarei. Cum se face curte. Curtea și prietenia. Elementele constitutive ale curtării.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masa rotundă • Brainstorming-ul • Discuția dirijată • Chestionarul • Păianjenul

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze strategii de comportare băiat-fată în adolescență. 	<p>Etica curțării în adolescență. Educația morală.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Portofoliul elevului • Lectura
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice particularitățile sexualității umane; • să determine elementele constitutive ale autocontrolului; • să formuleze consecințele nefaste ale relațiilor sexuale timpurii. 	<p>7. Sexualitatea umană și relațiile dintre sexe Particularități de gen și sex; rolurile sociale. Integritatea sexuală și avantajele ei. Autocontrolul ca o exersare în dirijarea corpului prin spirit. Autodisciplina și sexualitatea umană. Fiziologia și psihologia sexualității.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Convorbirea euristică • Lectura specială • Comentariul • Brainstorming-ul • Lectura ghidată • Portofoliul elevului
<ul style="list-style-type: none"> • să descrie pasiunea sexuală și dragostea adevărată; • să determine rolul tatălui și al mamei în cadrul familiei; • să compare anatomia reproductivă feminină cu cea masculină 	<p>8. Anatomia și fiziologia reproductivă Anatomia reproductivă (feminină). Anatomia reproductivă (masculină). Pasiunea sexuală și dragostea adevărată. Avantajele dragostei mature. Consecințele relațiilor sexuale de până la căsătorie. Copilul are nevoie de familie; atenția și grija mamei și al tatălui.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Lectura specială • Comentariul • Comunicarea • Păianjenul • Studiul de caz • Eseul • Dilema morală • <i>Discuția Panel</i>
<ul style="list-style-type: none"> • să determine particularitățile comunicării eficiente în familie; 	<p>9. Cultura relațiilor familiale Etica relațiilor familiale (soț-soție; părinți-copii,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Conferință practică

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să compare etica comunicării/conduit ei cu părinții, frații, bunicii, rudele; • să elaboreze un program de anticipare a conflictelor familiale. 	<p>bunici-nepoți). Cultura comunicării familiale. Cultura comunicării cu bunicii. Etica relațiilor cu rudele. Anticiparea și soluționarea conflictelor familiale. Toleranța și onestitatea în relațiile familiale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expunerea liberă • Lectură selectivă • Comentariul • Păianjenul • Discuții • Conversații
<ul style="list-style-type: none"> • să interpreteze însemnătatea familiei pentru om; • să stabilească specificul educației familiale; • să elaboreze un plan de acțiuni pentru a-și ghida autoeducația și conduita morală, intelectuală și cea psihofizică 	<p>10. Familia, copiii și lumea în permanentă schimbare</p> <p>Familia te învață să trăiești împreună cu alții. Scopul familiei – formarea <i>comorii lăuntrice</i> a omului. <i>Învățăm a fi</i> în familie prin cele patru dimensiuni/piloni</p> <ul style="list-style-type: none"> - a învăța să știi; - a învăța să faci; - a învăța să trăiești împreună cu alții - a învăța să fii <p>Roluri noi ale părinților pentru realizarea și susținerea educației cognitive. Familia pregătește copilul pentru a-și construi cunoașterea și integrarea în societate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Brainstorming-ul • Discuția <i>Panel</i> • Exercițiul • Eseul • Comunicarea • Portofoliul clasei • Portofoliul elevului • Concursuri ale poeziei, eseului, desenelor, placatelor • Expoziția portofoliilor elaborate de elevi

3.5. Educația pentru familie a elevilor din clasele a VIII – IX-a

Obiectivele generale:

La finele studierii programului de educație pentru familie, elevii vor poseda următoarele competențe:

La nivel de cunoaștere:

- a defini noțiunile de bază: dragostea, căsătoria, familia;
- a defini importanța familiei în formarea respectului de sine, imaginii de sine, sentimentului demnității;
- a enumera calitățile de personalitate care au fost cultivate adolescentului de părinți;
- a analiza cultura relațiilor de gen în familie din perspectiva eticii creștine;
- a identifica manifestările pasiunii sexuale și a dragostei adevărate;
- a distinge particularitățile anatomiei și fiziologiei reproductive feminine și masculine.

La nivel de aplicare:

- a determina elementele constitutive ale respectului de sine și calitățile de personalitate pe care le-a dobândit adolescentul în familie;
- a interpreta cultura relațiilor familiale și de gen prin prisma eticii creștine;
- a determina calitățile de personalitate pe care ar dori adolescentul să le posede viitorul partener de cuplu;
- a explica rolul adolescenței în ciclul vieții omului;
- a relata despre cultura și principalele reguli ale igienei relațiilor intime;
- a determina cauzele conflictelor familiale;
- a determina funcțiile familiei;
- a compara relațiile sale cu tata/mama și așteptările acestora.

La nivel de integrare:

- a scoate în evidență raportul dintre respectul de sine, dragostea de aproapele tău și responsabilitatea vizavi de relațiile familiale;
- a elabora un proiect de optimizare a relațiilor sale cu părinții;
- a elabora un cod comportamental pentru familie: soți, copii, bunici;
- a elabora scala propriilor valori privind viața de familie;
- a elabora o agendă cu sfaturi și recomandări privind modul sănătos de viață;
- a elabora un program de optimizare a relațiilor familiale;
- a elabora un program de autoeducație orientat spre formarea competențelor de soț, familist și părinte.

Model

PLAN-PROGRAM DE EF

Obiective de referință	Conținuturi	Activități și metode educative
1	2	3
<ul style="list-style-type: none">• Să definească noțiunile de bază: dragostea, căsătoria, familia;• să determine funcțiile familiei;• să compare familia la moldoveni/români cu familiile din alte state;• să elaboreze un model al familiei armonioase.	1. Familia și societatea Dragostea, căsătoria și familia în societatea contemporană. Familia: funcții, tipuri de familii și comportamente familiale. Familia – școală a dragostei. Familia armonioasă – fundamentul culturii și societății. Familia într-o epocă a schimbării. Familia în SUA. Familia în Europa.	<ul style="list-style-type: none">• Masă rotundă• Notițe de reper• Analiza• Studiul de caz• Sinectica• Eseul• Portofoliul elevului• Lectura independentă

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să definească importanța familiei în formarea respectului de sine, a imaginii pozitive, sentimentului de demnitate; • să determine calitățile de personalitate care au fost cultivate adolescentului de părinți; • să scoată în evidență raportul dintre respectul de sine, dragostea de aproapele tău și responsabilitate. 	<p>2. Acceptarea de sine și sentimentul demnității începe în familie</p> <p>Respectul de sine și dragostea de aproapele tău. Respectul de sine – imaginea pozitivă a propriei persoane. Sentimentul datoriei și al responsabilității îl învățăm de la părinții noștri.</p> <p>Respectul de sine și sentimentul propriei valori înseamnă implicare, competență, capacitate de a te aprecia și integritate.</p>	<p>Masa rotundă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studiul de caz • Analiza • Păianjenul • Discuții • Eseul • Lectura independentă
<ul style="list-style-type: none"> • să determine calitățile de personalitate pe care le-ar dori adolescentul să fie prezente la viitorul său partener de cuplu; • să compare relațiile sale cu tata și cu mama; 	<p>3. Familia și adolescentul</p> <p>Rolul familiei în devenirea personalității adolescentului. Adolescența: auto-identificare, autocunoaștere și autocomunicare. Adolescența – vârsta <i>oglinzii</i>. Relația adolescenți – părinți. Relația: tată – fiu, mamă-fiică, tată-fiică și mamă-fiu. Cultura relațiilor adolescenți-părinți.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Brainstormingul • Lectura ghidată • Discuția <i>Panel</i> • Portofoliul elevului • Trainingul • Prelegere cu oponenti

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze un proiect de optimizare a relațiilor sale cu părinții. 	<p>Adolescentul și criza detașării de familie. Dragostea, prietenia și pasiunea în adolescență.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comunicări
<ul style="list-style-type: none"> • să interpreteze cultura relațiilor de gen din perspectiva eticii creștine; • să argumenteze de ce familia în etica creștină se numește <i>biserica mică</i>; • să elaboreze un cod comportamental pentru familie (soț, copii) în baza eticii creștine. 	<p>4. Dimensiunea de gen în etica creștină Familia – <i>biserica mică</i>. Biblia despre familie. Dimensiunea de gen în etica creștină. Biblia despre etica relațiilor bărbat-femeie. Bărbatul – protector al femeii și familiei. Femeia alături de bărbat pe drumul vieții. Cununia – ritual sacru.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atelier de formare • Lectura selectivă • Comentariul • Discuția dirijată • Jocul de rol • Eseul • Training-ul • Schițe și comunicări • Prelegere cu oponenți
<ul style="list-style-type: none"> • să argumenteze de ce familia este numită <i>curea de transmisie a valorilor culturale</i>; • să ierarhizeze valorile spre care tinde familia din care face parte adolescentul; • să elaboreze scala propriilor valori și a valorilor familiale. 	<p>5. Familia – curea de transmisie a valorilor culturale din generație în generație Valoarea – credință durabilă asupra unui mod de existență decent. Adevărul, Binele, Frumosul și Sacrul – încep în familie. Familia – valoare ce a trecut proba timpului. Valorile părinților și valorile copiilor. Adolescentul și sistemul de valori.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Brainstorming-ul • Sinectica • Eseul • Lectura dirijată • Rezumatul • Concursuri ale poeziei, desenelor, picturilor etc.

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă particularitățile unui sentiment de dragoste și a unui sentiment pripit; • să identifice particularitățile pasiunii sexuale; • să explice rolul tinereții în ciclul vieții omului; <p>să manifeste stăpânire de sine în relațiile cu sexul opus.</p>	<p>6. Dragostea și sexualitatea</p> <p>Integritatea ființei umane și sexualitatea. Integritatea sexuală și avantajele ei. Dragostea și capacitatea de a deosebi manifestările unui sentiment adevărat de unul iluzoriu. Pasiunea și apropierea sexuală sunt doar un component al dragostei. Sexualitatea responsabilă. Dragostea romantică. Relațiile sexuale de până la căsătorie prin prisma eticii creștine. Cultura vestimentației și sexualitatea.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Brainstorming-ul • Portofoliul elevului • Discuția <i>Panel</i> • Lectura selectivă • Eseul • Concursuri ale lucrărilor elevilor (poezii, povestiri, desene etc.)
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă particularitățile anatomiei și fiziologiei reproductive la bărbat și femeie; • să relateze despre cerințele și regulile principale ale igienei relațiilor intime; <p>să elaboreze o agendă cu sfaturi și recomandări privind planificarea familiei.</p>	<p>7. Familia și sănătatea</p> <p>Anatomia și fiziologia reproductivă (masculină, feminină). Respectarea principiilor moral-etice în sfera relațiilor intime. Igiena relațiilor intime. Profilaxia maladiilor sexual-transmisibile. Planificarea familiei. Sarcina și nașterea. Comportarea soților în perioada sarcinii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Brainstorming-ul • Păianjenul • Studiul de caz • Trainingul • Sinectica • Elaborarea unei agende de sănătate • Lectura independentă

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice calitățile moral-spirituale ale personalității ce vor contribui la armonizarea relațiilor familiale; • să determine cauzele conflictelor familiale; • să elaboreze un program de optimizare a relațiilor familiale. 	<p>8. Cultura relațiilor familiale</p> <p>Personalitatea partenerilor familiari: demnitate, onestitate, responsabilitate. Dragoste, cultură și compatibilitate. Cultura comunicării în familie. Etica relațiilor familiale și formarea caracterului. Conflictele familiale și strategiile de dirijare a acestora.</p> <p>Autoactualizarea personalității și cultura relațiilor interpersonale în cadrul familiei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Referatul • Notițe paralele • Lectura independentă • Comentariul • Exercițiul • Discuția <i>Panel</i>
<ul style="list-style-type: none"> • să interpreteze noțiunea de fericire; • să argumenteze legătura dintre sintagma <i>cei 7 ani de acasă</i> cu educația cognitivă; • să elaboreze un program de autoeducație și formare a competențelor de soț, familist și părinte. 	<p>9. Educația cognitivă și cei 7 ani de-acasă</p> <p>Fericirea omului rezidă în sănătate, familie și profesie.</p> <p>Familia te învață să trăiești împreună cu alții. Familia pregătește omul pentru a-și construi cunoașterea. <i>Învățăm a fi</i>, mai întâi, de la părinți.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Masă rotundă • Eseul • Notițe paralele • Portofoliul elevului • Lectura dirijată • Păianjenul • Concursul lucrărilor pe tema familiei

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre apariția căsătoriei și a familiei; • să compare familia (dinamica evoluției ei) în diverse etape istorice; • să formuleze caracteristicile esențiale ale familiei contemporane. 	<p style="text-align: center;">10. Căsătoria și familia din perspectiva istorică</p> <p>Apariția căsătoriei și importanța ei. Etica creștină despre căsătorie și familie. Familia în perioada preistorică. Familia în antichitate (Grecia antică, Roma antică, Iudeea etc.). Familia în epoca medievală. Căsătoria și familia în epoca Reformei și Renașterii. Familia în epoca modernă. Familia contemporană.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Conferință practică • Referatul • Comunicări • Lectura selectivă • Discuția <i>Panel</i> • Masă rotundă • Eseul • Rezumatul

3.6. Educația pentru familie în clasele de liceu (clasele a X-a – XII-a)

La finele studierii programului, elevii vor poseda următoarele **competențe**:

La nivel de cunoaștere:

- a descrie propria percepție și stările afective interioare privind imaginea de sine;
- a caracteriza particularitățile propriei personalități în contextul asemănării / deosebirii cu părinții săi;
- a defini termenii: dragoste, curte, căsătorie, familie;

- a caracteriza schimbările psihofiziologice și comportamentale ce au loc în organism în legătură cu maturizarea sexuală la fete și băieți;
- a defini termenii: sex și sexualitate;
- a distinge particularitățile anatomiei și fiziologiei reproductive feminine/ masculine;
- a caracteriza esența, structura și funcțiile familiei în societatea contemporană;
- a identifica și interpreta elementele constitutive ale modului sănătos de viață la nivelul individului și al familiei;
- a caracteriza maladiile sexual-transmisibile și modalitățile de prevenire a acestora;
- a descrie modalitățile de preîntâmpinare a conflictelor familiale cu caracter distructiv;
- a distinge crizele de vârstă și crizele vieții de familie;
- a analiza condițiile și metodele educației eficiente a copiilor în familie.

La nivel de aplicare:

- a aplica tehnici de autocunoaștere și autoexprimare, de luare a deciziilor privind relația sa cu sexul opus;
- a argumenta de ce adevărata libertate sexuală rezultă din dreptul de a refuza relațiile sexuale timpurii;
- a compara schimbările fiziologice ce au loc în organismul feminin cu cele ce se produc în organismul masculin în perioada maturizării sexuale;
- a deduce elementele distinctive ale culturii interioare și ale culturii exterioare pe care ar trebui să le posede o personalitate și un familist eficient;
- a evidenția, prin comparație, particularitățile familiei armonioase și a celei dezarmonioase;

- a analiza relațiile familiale în diadele copiii-părinți, soț-soție, bunici-nepoți etc.;
- a explica corelația autoactualizare-autorealizare în calitate de prieten/prietenă; iubit/iubită; familist, părinte;
- a aplica strategii de dirijare a conflictelor familiale;
- a explica corelația sănătate-mod sănătos de viață și igiena personală/igiena locuinței;
- a deduce condițiile optime familiale de educație moral-civică, (pentru pace și cooperare, pentru timpul liber, pentru familie etc.);
- a realiza practic un test/chestionar de evaluare a atitudinii adolescentului față de căsătorie și familie.

La nivel de integrare:

- a elabora un cod de reguli comportamentale privind relațiile de dragoste, în curte, căsătorie și familie;
- a elabora un cod personal de conduită, inclusiv de luare a deciziilor în comportamentul dintre sexe;
- a elabora o agendă cu sfaturi și recomandări privind igiena relațiilor sexuale;
- a elabora un set de recomandări pentru tinerii părinți privind sarcina și îngrijirea copilului;
- a elabora un cod etic de comportare pentru copii și părinți;
- a elabora o agendă pentru familie privind practicarea modului sănătos de viață;
- a proiecta *Modelul unei căsnicii/familii armonioase* și a unui familist competent și eficient;
- a elabora un plan de acțiuni pentru a-și antrena/exersa sfera moral-volitivă privind dificultățile vieții de familie;
- a elabora un proiect de educație a copiilor în familie.

PLAN-PROGRAM DE EF

Obiective de referință	Conținuturi
1	2
<ul style="list-style-type: none"> • Să descrie percepțiile și stările afective inferioare privind imaginea de sine; • să caracterizeze particularitățile propriei personalități în contextul asemănării/deosebirii cu părinții săi; • să aplice tehnici de autocunoaștere și autoexprimare; • să demonstreze procesul și algoritmul luării deciziilor privind relația sa cu sexul opus. 	<p>1. Nimeni nu-și dorește o viață fără a se cunoaște pe sine</p> <p>Eu și universul meu. Eu și autocunoașterea. Imaginea de sine și autoexprimarea. Valori și virtuți. Eu și <i>umbra</i> mea (trăsăturile negative). Sentimentul propriei valori. Propria imagine și încrederea în sine. Luarea deciziilor și responsabilitatea o învățăm de la părinți. Respectul de sine: implicare, competență și capacitate de a te aprecia.</p> <p>Integritatea personalității și sentimentul demnității. Respectul de sine – imaginea pozitivă a propriei persoane începe în familie.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să definească noțiunile: dragoste, curte, căsnicie, familie; • să distingă manifestările pasiunii sexuale de cele ale dragostei adevărate; • să elaboreze un cod de reguli comportamentale 	<p>2. Dragostea, curtea, căsătoria și familia</p> <p>Dragostea – sentiment uman complex.</p> <p>Dragostea – realitate sau iluzie. Miturile dragostei. Dragostea la vârsta tânără. Dragostea și compatibilitatea partenerilor. Etica creștină despre dragoste. Dragostea în cultura civilizației. Dragostea, curtea, logodna și căsătoria. Formarea caracterului, virtuțile umane feminine/masculine și dragostea.</p>

1	2
<p>privind relațiile în dragoste, curte și familie.</p>	<p>Fericit după propria dorință. Căsătoria și familia. Etapele vieții de familie. Familia tradițională. Tendințe în dezvoltarea familiei contemporane.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să utilizeze corect în limbaj termenii în domeniul sexualității; • să identifice particularitățile de gen; • să determine condițiile optime de socializare sexuală a personalității; • să argumenteze de ce adevărata libertate sexuală rezultă din dreptul de a refuza relațiile sexuale timpurii; • să elaboreze un cod personal de conduită, inclusiv de luare a deciziilor în comportamentul sexual. 	<p>3. Sex, sexualitate și comportament civilizat</p> <p>Sex și sexualitate. Aspectele dezvoltării sexuale în pubertate și adolescență. Socializarea sexuală a personalității umane. Utilizarea termenilor sexuali și cultura comunicării. Maturizarea sexuală și libertatea sexuală. Identitatea rolului de gen și feminitatea. Identitatea rolului de gen și masculinitatea. Atracția sexuală și priciperea de a te stăpâni și controla. Prietenia cu sexul opus. Integritatea sexuală și avantajele ei. Deprinderile de sexualitate responsabilă și comportamentul civilizat învățăm în familie. Desfrâul sexual și onal și <i>exploatarea</i> sexuală.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă particularitățile anatomiei și fiziologiei reproductive feminine/masculine; • să compare procesele și schimbările fiziologice 	<p>4. Anatomia și fiziologia reproductivă umană</p> <p>Anatomia reproductivă feminină. Procesele fiziologice și <i>ceasul</i> organismului feminin. Procesele fiziologice și <i>ceasul</i> organismului masculin. Fiziologia și igiena relațiilor sexuale. Compatibilitatea</p>

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • ale organismului feminin și ale celui masculin; • să elaboreze o agendă cu sfaturi și recomandări privind igiena relațiilor sexuale; • să elaboreze un set de recomandări pentru tinerii părinți privind sarcina și îngrijirea copilului. 	<p>psihofizică drept bază a unor relații stabile și armonioase. Metode de planificare a familiei. Pasiunea sexuală reprezintă doar o componentă a iubirii. Sarcina și dezvoltarea fătului. Nașterea. Factori și condiții care determină sănătatea fătului. Copilul are nevoie de ambii părinți. Obligațiunile tinerilor părinți. Mijloace de contracepție.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să analizeze condițiile și factorii ce asigură formarea unui comportament civilizată în familie și pentru familie; • să deducă elementele distincte ale culturii interioare și ale culturii exteriorului pe care trebuie să le posede un familist eficient; • să elaboreze un cod etic de comportare pentru copii și părinți. 	<p>5. Etica și arta comportamentului familial Cultura tradițiilor moldovenești în cadrul familiei. Arta formării onestității/cumsecădeniei și <i>cei 7 ani de-acasă</i>. Etica comportării tinerilor însurăței. Onestitatea și cultura relațiilor familiale în interiorul și în afara familiei. Cultura comunicării familiale. Cultura interioară și cultura exteriorului soților. Secretul familiei fericite. Codul etic al comportării familiale. Manierele frumoase și comportamentul civilizată se învață în familie. Familia și respectarea drepturilor omului.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să cunoască elementele constitutive ale modului sănătos de viață la nivelul individului și al familiei; 	<p>6. Familia și modul sănătos de viață Educația pentru sănătate a copiilor începe de la modul sănătos de viață din cadrul familiei. Alimentația rațională în familie.</p>

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să explice corelația dintre igiena personală și igiena locuinței; • să definească fenomenele și termenii: HIV și SIDA; • să caracterizeze maladiile cu transmitere sexuală și modalitățile de prevenire a acestora; • să elaboreze o agendă pentru familie privind practicarea unui mod sănătos de viață. 	<p>Cultura psihofizică și arta conviețuirii. Igiena personală și igiena locuinței. Să fii sănătos este modern.</p> <p>Maladiile cu transmitere sexuală (MTS). Realități despre HIV/ SIDA. Maladiile infecțioase și profilaxia lor în familie. Cultura relațiilor familiale – baza sănătății familiale.</p> <p>Combaterea și prevenirea deprinderilor nocive: fumatul, alcoolismul, drogarea, desfrâul sexual.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să descrie particularitățile preîntâmpinării conflictelor distructive în cadrul familiei; • să cunoască crizele de vârstă și crizele vieții de familie; • să aplice strategii de dirijare a conflictelor familiale; • să elaboreze un plan de acțiuni pentru a-și antrena sfera moral-volitivă. 	<p>7. Familia și dificultățile vieții</p> <p>Conflictele familiale și cultura soluționării lor. Autoactualizarea și autorealizarea personalității și familia. Conflictul interior și automanagementul propriei formări.</p> <p>Crizele de vârstă și crizele vieții de familie. Efectul negativ al <i>dizolvării în partener</i>. Divorțul și etica comportării în divorț. Învață a te stăpâni și a te relaxa. Situații dificile, neprevăzute de <i>Codul familiei</i> și Cultura dirijării situațiilor dificile și neprevăzute în cadrul familiei.</p>

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să cunoască condițiile și metodele educației eficiente a copiilor în cadrul familiei; • să analizeze dimensiunile și conținuturile generale ale educației familiale; • să elaboreze un proiect de educație a copiilor în familie. 	<p>8. Familia și educația copiilor</p> <p>Vreau să fiu un părinte competent și eficient. Idealul educațional și familia. Viața și cultura familiei – educă. Modalități și metode de educație a copiilor în cadrul familiei. Valorile familiei: valorile părinților și valorile copiilor. Formarea profilului intelectual al copilului. Educația morală în familie. Educația estetică în familie. Educația tehnologică în familie. Educația psihofizică în familie. Stilul relațional al părinților. Educația copilului.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă particularitățile și însemnătatea iubirii, curții, căsătoriei și a familiei; • să identifice valorile familiale; • să explice corelația complementaritate – egalitate vizavi de relațiile și comportamentul familial; <p>să deducă condițiile optime familiale de educație moral-civică (educație pentru pace și cooperare, pentru timpul liber, pentru familie etc.);</p>	<p>9. Familia, procesul de globalizare și noile educații</p> <p>Curtea, căsătoria și familia la răspântia mileniilor. Valorile familiale într-o epocă a schimbărilor. Familia: parteneriat, complementarism și egalitate. Cultura economică a familiei. Familia prin prisma interculturalității. Familia și cultura juridică. Valorificarea culturală a informațiilor furnizate de mass-media. Democrația și cetățenia se învață în familie. Pacea și cooperarea o preluăm din tradițiile familiei moldovenești/românești. Munca de caritate și ocrotirea naturii pentru binele familiei.</p>

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să caracterizeze esența și funcțiile familiei; • să evidențieze prin comparație particularitățile familiei armonioase și a celei dezarmonioase; • să analizeze relațiile familiale în diadele: soț-soție; copii-părinți, bunici-nepoți; • să elaboreze <i>Modelul Familiei eficiente</i> și a unui familist competent. 	<p>10. Familia – instituție socială ce a trecut proba timpului</p> <p>Familia o instituție socială străveche. Scurt istoric privind apariția și evoluția familiei.</p> <p>Familia – nucleul de bază al societății. Familia începe de la cuplu. Stilul vieții orientat spre sine și cel orientat spre familie. A avea familie și a fi un bun familist este prestigios.</p> <p>Familia – o școală a altruismului și a dragostei. Familia armonioasă și familia dezarmonioasă. Relații părinți-copii. Relații bunici-nepoți. Familia prin prisma eticii creștine.</p> <p>Familia din perspectiva tradițiilor neamului.</p> <p>Familia contemporană: funcții, tipuri, stiluri și strategii relaționale. Modele de familii eficiente și familisti competenți.</p> <p>Parentalitatea privită ca profesie.</p>

În continuare recomandăm încă o variantă de conținuturi care ar asigura individualizarea și diferențierea în cadrul procesului de educație pentru familie a adolescenților (din licee, colegii, școli polivalente).

Conținuturi recomandate pentru orele de dirigenție, lectorate, școli/ateliere pentru adolescenți și tineri

Modulul 1.

Autocunoașterea și sentimentul propriei valori se învață în familie:

1. Adolescența vârsta schimbărilor *furtunilor și pasiunilor*.

2. Respectul de sine și sentimentul demnității le învățăm de la părinți.
3. Relațiile familiale, autoexprimarea și imaginea de sine.
4. Paradoxul vieții: pentru ca alții să creadă în tine, trebuie mai întâi tu să crezi în tine.
5. Învăță să comunici cu tine însuși – vei comunica reușit și în propria familie.

Modulul 2.

Dragostea – sentiment uman superior

1. Dragostea, curtea, căsătoria și familia.
2. Arta de a iubi și a fi iubit.
3. Dragostea altruistă și dragostea egoistă.
4. A iubi înseamnă a privi împreună în aceeași direcție.
5. Familia – o școală a stimei și dragostei.
6. Dragostea maternă, dragostea paternă și dragostea fraternă.
7. Dragostea și pietatea în relațiile bunici-nepoți.
8. Îndrăgostirea și dragostea romantică
9. Dragostea autentică și dragostea pripită.

Modulul 3.

Bărbatul și femeia. Sex, sexualitate și comportament civilizată

1. Filosofia existenței umane: iubirea, viața și genealogia.
2. Prietenia adevărată: atașament reciproc, egalitate și valori comune.
3. Prietenia băiat-fată.
4. Identitatea sexuală și rolurile sexuale.
5. Adevărata libertate sexuală rezidă în dreptul de a refuza relațiile sexuale precoce.
6. Integritatea sexuală și avantajele ei.
7. Modalități civilizate de exprimare a sentimentelor și a atașamentului.

8. Autodisciplina sexuală – fundamentul moralității și eticii.
9. Principiul plăcerii și principiul realității.
10. Relațiile sexuale precoce și formarea personalității.
11. Sexualitatea responsabilă: priceperea de a te stăpâni.
12. Agresiunea sexuală și complexul agresorului sexual.
13. Sexualitate și devieri de comportament. Perversiuni morale și sexuale.
14. Cultura conduitei tinerilor reduce posibilitatea agresiunii.
15. Desfrâul sexual și maladiile transmisibile sexual. SIDA.
16. Abstenență sexuală și sexul protejat.
17. Igiena și cultura relațiilor sexuale.

Modulul 4.

Cultura perpetuării genului uman. Anatomia și fiziologia reproductivă.

1. Feminitate. Anatomia reproductivă feminină.
2. Masculinitate. Anatomia reproductivă masculină.
3. Plăsmuirea omului și graviditatea.
4. Dezvoltarea intrauterină a fătului – proces anatomo-fiziologic și biogenetic complex.
5. Posibilități de planificare a familiei.
6. Avantajele copilului cu doi părinți căsătoriți.
7. Igiena și cultura comportamentului în perioada gravidității. Nașterea.
8. Vreau să fiu un părinte competent.

Modulul 5.

Etica creștină despre dragoste, căsătorie și familie

1. Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși.
2. Dragostea *Agape* – altruism și onestitate.
3. Adolescentul, ispitele vieții și modul creștin de viață.
4. *Ce ar însemna căsătoria să fie ținută în toată cinstea...*

5. Cu rău spre bine nu ajungi...
6. *Oricine trăiește în păcat este robul păcatului.*
7. Nu da și nu lua ceea ce într-o zi va aparține pe drept unei alte persoane.
8. Femeia e creată din coasta bărbatului și necesită ocrotire.
9. Căsătoria – ritual sacru și taina cununiei.
10. Familia – *biserica mică.*

Modulul 6.

Etica relațiilor familiale

1. Valoarea – virtute în acțiune.
2. Etica și bunele maniere în familie.
3. Cultura relațiilor părinți-copii
4. Cultura relațiilor bunici-nepoți.
5. Familia – măsura culturii omului.
6. Cultura interioară și exterioară se învață de la părinți.
7. Etica și eleganța în familie.
8. Cultura comportamentului în situații dificile.
9. Cultura și arta dirijării conflictelor familiale.
10. Modelul etic al familiei armonioase.
11. Modelul etic al partenerului familial.
12. Virtuțile unui familist adevărat/eficient.

Modulul 7.

Modul sănătos de viață al familiei – patrimoniu personal și social

1. Sănătatea omului – sănătatea urmașilor.
2. Echilibrul psihologic și diferențele psihologice dintre bărbat și femeie.
3. Educația prin sănătate și pentru sănătate începe în familie.
4. Alimentația rațională în cadrul familiei.
5. Ritmul biologic. Regimul vieții familiei și regimul zilei.
6. Igiena gândului, cuvântului și faptelor.

7. Cultura timpului liber în familie. Odihna, relaxarea.
8. Ecologia naturii include și ecologia sufletului.
9. Profilaxia maladiilor infecțioase.
10. Profilaxia maladiilor transmisibile sexual.
11. Cultura și igiena vizionării emisiunilor televizate.
12. Cultura și igiena utilizării calculatorului/internetului.
13. Cultura și igiena vestimentației.
14. Cultura și igiena locuinței.
15. Fumatul și consumul de alcool.
16. Consumul de droguri și sănătatea omului.

Modulul 8.

Educația copiilor în familie

1. Idealul și orientările axiologice ale educației familiale.
2. Ipostaza de părinți – viitorul apropiat al tinerilor.
3. Mai este actuală afirmarea *cei 7 ani de acasă*?
4. Educația familială din perspectivă interculturală.
5. Educația familială și lichidarea prejudecăților interetnice.
6. Educația morală în familie se efectuează în baza valorilor etice.
7. Profilul intelectual al educației familiale.
8. Munca în cadrul familiei și educația prin muncă.
9. Educația frumosului prin frumos și pentru frumos.
10. Valorificarea pozitivă a resurselor și disponibilităților psihofizice în cadrul familiei.
11. Educația pentru democrație, pace și cooperare începe din familie.
12. Familia cel mai potrivit cadru pentru realizarea *noilor educații*.
13. Principii, strategii și tehnologii ale educației în familie.
14. Educația copiilor în familia monoparentală.

Modulul 9.

Educația prin familie și pentru familie

1. Cultura economică a familiei – pilon al bunăstării acesteia.
2. Armonia interioară a omului contribuie la armonizarea relațiilor familiale.
3. Compatibilitatea socială și psihologică – condițiile bune înțelegeri în familie.
4. Compatibilitatea intelectuală și cea moral – spirituală ne face fericiți.
5. Extinderea propriului *Eu* pentru a susține desăvârșirea spirituală a mea și a partenerului meu de viață.
6. Femeia și bărbatul: asemănare, deosebire și complementaritate.
7. Maternitatea. Eu în calitate de mamă.
8. Paternitatea. Eu în calitate de tată.
9. Fraternitatea. Eu în calitate de frate/soră.
10. Concubinajul. Avantaje și dezavantaje.
11. Familia tradițională la moldoveni/români.
12. Căsătoria și familia la alte popoare.
13. De ce familia a trecut proba timpului ?
14. Familia contemporană: funcții, diferențiere de roluri și strategii comportamentale.
15. Cultura depășirii crizelor în viața familială.
16. Familia: raționalitate și sensibilitate, afectivitate și stimă reciprocă.
17. Modelul relațiilor familiale este urmat de copii.
18. Familia – mediul firesc al omului necesită ocrotire și competența din partea acestuia.
19. Pasiunea sexuală – element important, dar nu și unic al iubirii.
20. Dragostea, familia, autoactualizarea și responsabilitatea.

3.7. Condiții de eficientizare a educației pentru familie a adolescenților

- Conținuturile recomandate se pot restructura conform doleanțelor și necesităților grupului de adolescenți.
- Activitățile educative propuse le putem depăși în cadrul studierii disciplinei *Etica și psihologia vieții de familie* / a unui curs opțional, al Școlii pentru adolescenți, lectoratelor, atelierelor de formare personală.
- Atelierul de formare personală este foarte eficient după frecventarea unui curs opțional de Educație pentru familie din cadrul *Școlii pentru adolescenți*.
- Regulile esențiale pe care le-am stabilit se reflectă într-un *Cod etic al membrilor școlii* și ale atelierului de formare personală:
 - atitudine binevoitoare și empatică;
 - onestitate și sinceritate la toate nivelurile relaționale;
 - nu se admite o atitudine de mentor, arogantă, moralizatoare sau una superioară;
 - nu se critică și nu se judecă, nu se blamează;
 - comunicarea liberă și discuția constructivă;
 - respectarea confidențialității și al anonimatului;
 - dreptul de a nu participa la unele discuții și activități.
- **Modalități de selectare a conținuturilor:**
 - a) întocmirea unei liste cu subiectele pe care ar dori să le studieze adolescenții (în grup, individual, colectiv);
 - b) tehnica *scriere liberă*;
 - c) brainstorming-ul;
 - d) expunerea orală;
 - e) fiecare participant întocmește o listă a subiectelor pe care ar dori să le asculte;
 - f) chestionare pre-curs și chestionare post-curs.

- **Un model de chestionar EF (pre-curs)**
 1. Ce subiecte ai dori să studiezi?
 2. Ce modalități de educație pentru familie alegi: cursul opțional, *Școala pentru adolescenți*, Atelierul formării personale în EF, lectoratul etc.
 3. Vei discuta cu părinții subiectele studiate/cercetate ?
 4. Ce ai alege/dori:
 - să mă cunosc mai bine;
 - să-mi clarific valorile și virtuțile;
 - să mă stimez mai mult;
 - să mă apreciez și să mă perfecționez;
 - să-mi cunosc propria sexualitate mai bine;
 - să știu avantajele vieții de familie;
 - să conștientizez capacitatea și forța luării deciziilor;
 - să înțeleg esența dragostei adevărate;
 - să iau decizii adevărate privind relația cu sexul opus;
 - să comunic eficient;
 - să mă simt firesc în relațiile cu persoanele de sex opus;
 - să cunosc mai multe despre sexualitate și dragoste;
 - să cunosc mai multe despre contracepție;
 - să cunosc metode de profilaxie a maladiilor transmisibile sexual și HIV – SIDA;
 - să fiu mai pregătit pentru viața de familie.
 5. Care-ți sunt așteptările privind EF ?

Metode și tehnici aplicate în educația pentru familie

Strategiile prin care conținutul curriculumului EF capătă funcționalitate, sens și valoare sunt variate. Pot fi aplicate strategiile inductive și deductive, expozitiv-euristice, stimulativ-evaluative, de dezvoltare a gândirii critice, de învățare prin colaborare, de modelare etc.

Prezentăm concis un ansamblu de metode care s-au dovedit a fi mai eficiente în activitățile realizate cu adolescenții.

- **Studiul de caz** – o modalitate de analiză a unei situații specifice, particulare (reale sau modelate), care există sau poate apărea în viața privată a persoanei. În educația pentru familie vom aplica metoda vizată în vederea: studierii, diagnosticării, soluționării sau transformării unei anumite situații. Trebuie să ținem cont că cazurile pot avea caracter pozitiv și negativ. Utilizarea metodei se finalizează cu o informație de elucidare detaliată a cazului și a strategiilor de soluționare a dificultăților.
- **Expunerea** – o metodă complexă de comunicare sistemică și continuă a cunoștințelor pe cale verbală nonverbală și demonstrativ – intuitivă.

În educația pentru familie utilizăm mai frecvent următoarele forme de expunere: descrierea, explicația, povestirea; uneori prelegerea îmbinată cu prezentări Power-Point.

- **Conversația euristică** oferă posibilitate adolescentului de a descoperi, înțelege și a argumenta cunoștințele dobândite. Întrebările se pregătesc din timp și au caracter problematizat.
- **Dezbaterea** – se caracterizează printr-un schimb de opinii în baza analizei profunde a unei probleme.
- **Brainstorming-ul** (asaltul de idei) – o modalitate complexă de a elabora un flux continuu de idei în mod spontan, privind o anumită problemă. Se lucrează în grup la o masă rotundă, atmosferă deschisă, echilibrată, respectând următoarele etape: anunțarea problemei, emiterea ideilor fără nici o interdicție, încheierea și evaluarea ideilor, realizarea concluziilor.

Aceleași posibilități le comportă variantele de brainstorming: brainstorming-ul scris și brainsketching (brainstorming cu schițe).

- **Sinectica** – o modalitate de creație în grup asemănătoare cu brainstorming-ul, dar care permite evaluarea critică imediată a

ideilor, admite continuarea, asocierea, optimizarea ideilor. Sinectica oferă posibilități de elaborare a modelului, experimentare și aplicare în practică a ideilor.

- **Jocul de rol** – metodă ce permite interpretarea unor roluri sau efectuarea acțiunilor simulate. Ea asigură participanților *încercarea* anumitor comportamente, exprimarea unor emoții și sentimente, experimentarea unor puncte de vedere, acțiuni etc. Mai eficient va fi jocul de rol utilizat în grupuri mici sub formă de psihodramă.
- **Sociodrama** – o modalitate eficientă pentru studierea și psihoterapia grupului familial, care constă dintr-o improvizare a unui scenariu în care fiecare subiect are un anumit rol. Trăirea acestuia contribuie la conștientizarea cauzelor unor conflicte, tensiuni, astfel ajutând persoanelor implicate la elaborarea strategiilor de soluționare a lor.
- **Organigrama** – modalitatea de prezentare grafică, schematică a organizării, subordonării relațiilor ce se manifestă în grupul familial, în care se evidențiază statutele, rolurile membrilor acestuia, obiectivele, corelațiile inter- și intranivelare.
- **Exercițiul structurat** – o modalitate complexă de exersare prin:
 - a) alegerea obligatorie a unei soluții/posibilități;
 - b) finisarea cazului/situației;
 - c) finalizarea ideilor/frazelor de tipul: am studiat..., am aflat..., am înțeles..., etc.;
 - d) finalizarea opiniilor sau construirea controverselor;
 - e) stabilirea asemănărilor/deosebirilor; avantajelor/dezavantajelor etc. prin completarea *graficului T*;
 - f) elaborarea sintezelor, a concluziei.

Mai pot fi aplicate astfel de forme de organizare-desfășurare a activităților că: *masa rotundă*, discuția *Panel*, lectura ghidată, atelier de formare; training, conferințe practice, concursuri etc.

3.8. Activitățile cu părinții privind educația pentru familie

Tematica EF în munca cu părinții trebuie să fie abordată din perspectiva a patru poziții în care pot fi îmbinate:

I – influențele din partea administrației instituției și comitetului părintesc;

II – influențele din partea serviciului psihologic al instituției; III – influențele din partea dirigintelui;

IV – influențele din partea profesorilor în cadrul predării disciplinelor prevăzute de planul de învățământ.

Una dintre cele mai eficiente modalități de informare / formare a părinților privind problemele vieții de familie este Universitatea / Școala pentru părinți, Consiliul care este ales (apoi aprobat prin ordinul administrației) de către colectivul pedagogic și cel părintesc. În calitate de conducător poate fi numit psihologul instituției sau profesorul de *etică și psihologie a vieții de familie*. Membri ai Consiliului respectiv pot fi câțiva diriginți versați în problemă, 2-3 părinți propuși din partea comitetului părintesc, medicul, 2-3 elevi din clasele de liceu și un membru al administrației.

Scopul activităților cu părinții: rezidă în aprofundarea cunoștințelor și cizelarea competențelor privind optimizarea culturii relațiilor familiale și a educației copiilor.

Obiectivele generale:

- Umanizarea și democratizarea educației prin participarea și pregătirea părinților la luarea deciziilor privind educația copiilor lor.
- Optimizarea comunicării și a relațiilor familiale din perspectiva consolidării culturii etice și psihopedagogice a adulților (în calitate de familist și părinte).

- Consolidarea unității dintre conștiința educativă a părinților și conduita adecvată privind propria viață de familie și educația pentru familie a copiilor săi.
- Informarea părinților în problemele esențiale privind pregătirea adolescenților pentru viața de familie.
- Cunoașterea climatului familial, al comportamentului parental și al relațiilor adolescenți-părinți.
- Asistarea psihopedagogică a familiei în care apar situații dificile/conflictuale cu adolescenții.
- Formarea competențelor privind cultivarea unui mod sănătos de viață la adolescenți.
- Cizelarea competențelor parentale privind educația de gen și sex și formarea atitudinii pozitive față de viața de familie.
- Informarea și motivarea părinților privind educația pentru familie a adolescenților.
- Consolidarea motivării și deschiderii pentru învățarea/interiorizarea modelului comportamental de familist și părinte eficient, axat pe acțiunea morală.

În acest context la finele studierii programului, părinții vor poseda următoarele **competențe**:

La nivel de cunoaștere:

- a identifica funcțiile familiei/părinților privind educația copilului, comunicarea și relaționarea familială;
- a defini particularitățile de vârstă și de personalitate ale pre-adolescentului și ale adolescentului;
- a conștientiza faptul că sentimentul propriei demnități va contribui la formarea respectului față de sine la copil;
- a identifica factorii și componentele unui mod sănătos de viață a individului și a familiei;
- a relata și argumenta despre importanța religiei, a eticii creștine pentru armonizarea relațiilor familiale;

- a distinge valorile și virtuțile pe care le transmite urmașilor săi familia (părinții și bunicii);
- a descrie competențele, valorile și funcțiile unui familist și părinte eficient.

La nivel de aplicare:

- a deducă factorii, condițiile, strategiile și modalitățile de educație a preadolescentului și a adolescentului în cadrul familiei;
- a stabili scala valorilor și a virtuților copilului său;
- a determina condițiile armonizării relațiilor familiale;
- a analiza căsătoria și familia din perspectiva eticii creștine;
- a determina greșelile și erorile modului de viață practicat în propria familie;
- a deducă avantajele și limitele stilurilor și strategiilor comportamentale în propria familie;
- a inventaria trăsăturile de personalitate necesare unui bărbat și unei femei pentru a-și întemeia o familie armonioasă și durabilă.

La nivel de integrare:

- a elabora un program de acțiuni privind optimizarea imaginii de sine în corelație cu familia;
- a formula un set de recomandări privind autoeducația moral-etică, cea de gen și sex și de luare a deciziilor;
- a perfecționa cunoștințele și competențele privind familia și educația copiilor din perspectiva eticii creștine;
- a întocmi un cod de reguli moral-etice pentru sine și întreaga familie în conformitate cu axiologia familiei;
- a elabora un program amplu de sănătate pentru familie (regim de viață al zilei, alimentar, de odihnă etc.);
- a proiecta strategii de dirijare și soluționare a conflictelor familiale (copii-părinți, soț-soție, bunici-nepoți etc.);
- a completa *Portofoliul familiei* cu un program de educație și pregătire a preadolescentului/ adolescentului pentru viața de familie.

Plan-program de EF

Obiective de referință	Conținuturi recomandate
1	2
<ul style="list-style-type: none"> • Să conștientizeze că sentimentul propriei demnități va contribui la formarea respectului față de sine; • să descrie competențele și funcțiile unui familist și părinte eficient; • să elaboreze un program de acțiuni pentru sine privind optimizarea imaginii de sine în corelație cu familia. 	<p style="text-align: center;">Modulul 1. Sentimentul propriei valori și familia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Respectul de sine și sentimentul demnității umane – factor hotărâtor în educația copilului. Imaginea de familist și de părinte. • Autorealizarea personală – strategie eficientă de educație a copiilor în familie. Personalitatea. Profesiunea de părinte. Principalele însușiri ale personalității. • Periodizarea de vârstă a omului. • Restructurări anatomo-fiziologice, nevoile și instrumentarea psihică a individului. • Crizele de vârstă și viața în cadrul familiei. • Importanța familiei pentru om și dezvoltarea sentimentului propriei valori. • Familia pe care și-o dorește preadolescentul și adolescentul. • Competența și eficiența parentală.
<ul style="list-style-type: none"> • să cunoască particularitățile de vârstă și personalitate ale preadolescentului; • să deducă factorii condițiile, strategiile, modalitățile educației adolescentului în familie; 	<p style="text-align: center;">Modulul 2. Preadolescența perioadă de tranziție de la copilărie la adolescență</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preadolescența (pubertatea) – perioada modificărilor intense și multiple. • Cum să cunoaștem preadolescentul și orientarea lui spre autocunoaștere. • Relația părinți-preadolescent. Cultura comunicării cu preadolescentul și etica relațiilor familiale.

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze o agendă cu sfaturi pentru băieți/fete privind cultura relațiilor în prietenie, dragoste, curte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Relația părinți-preadolescent. Cultura comunicării cu preadolescentul și etica relațiilor familiale. • Preadolescentul și pregătirea lui pentru viața privată. Băieții trebuie educați în compasiune pentru fetițe/femei și fetițele în compasiune pentru băieți/bărbați.
<ul style="list-style-type: none"> • să caracterizeze particularitățile de vârstă și personalitate la adolescenți; • să formuleze un set de recomandări privind autoeducația moral-etică de gen și de luare a deciziilor; • să stabilească scala valorilor și a virtuților copilului său. 	<p style="text-align: center;">Modulul 3. Adolescența – perioadă de tranziție spre maturitatea responsabilă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Caracteristica generală a vârstei adolescente. Devenirea personalității adolescentului și valorile familiale. • Discutarea în familie împreună cu adolescentul a problemelor privind sexualitatea omului. • Prietenia, autodisciplina și procesul de luare a deciziilor la vârsta adolescentină. • Adolescentul și relațiile de gen și sex. Empatie, compasiune și tact. Formarea sexualității responsabile. Să diminuăm deprinderile negative de comportare și să ne debarasăm de ele în cadrul familiei.
<ul style="list-style-type: none"> • să cunoască particularitățile dragostei mature ca factor de întemeiere a unei familii durabile; • să determine condițiile armonizării relațiilor familiale; 	<p style="text-align: center;">Modulul 4. Dragostea și sexualitatea orientate spre armonizarea relațiilor familiale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dragostea, căsătoria și familia. Miturile dragostei și cultura relațiilor familiale. • Familia armonioasă și familia dezarmioasă. Condițiile unei căsătorii reușite pot deveni și condițiile unei familii durabile.

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să proiecteze elementele de bază ale unei convorbiri despre gen și sex; etica conduitei cu preadolescentul/ adolescentul. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bărbatul și femeia. Colaborare sau confruntare. Particularitățile de gen și sex; armonizarea relațiilor familiale.
<ul style="list-style-type: none"> • să relateze despre importanța religiei, a eticii creștine pentru armonizarea relațiilor familiale; • să analizeze căsătoria și familia prin prisma eticii creștine; • să-și perfecționeze cunoștințele și competențele privind familia și educația copiilor din perspectiva eticii creștine. 	<p style="text-align: center;">Modulul 5. Familia și educația copiilor prin prisma eticii creștine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dragostea, curtea, căsnicia prin prisma eticii creștine. Legământul de căsătorie și sentimentul de siguranță consolidează virtuțile omului. Familia – <i>Biserica mică</i>. Ispitele vieții și modul creștin de viață. <i>...Copiii copiilor – cununa bătrânilor...</i> Cum să facem ca părinții să fie <i>slava copiilor</i>? Binele, Adevărul, Frumosul, Sacrul în cadrul familiei. • Onestitatea și fidelitatea se formează în familie. <i>Cu rău spre bine nu ajungi.</i>
<ul style="list-style-type: none"> • să analizeze elementele culturii interioare și a celei exterioare care se formează în cadrul familiei; • să proiecteze strategii de dirijare, soluționare a conflictelor familiale; 	<p style="text-align: center;">Modulul 6. Cultura relațiilor familiale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familia – măsura culturii omului. Valorile și normele moral-etice de comportament în cadrul familiei. • Cultura interioară și exterioară se învață de la părinți. • Cultura relațiilor părinți-copii. • Cultura și arta dirijării conflictelor familiale. Comunicarea și comportamentul în situații dificile.

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să elaboreze un cod de reguli pentru sine și întreaga familie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Modelul familiei armonioase. Virtuțile unui familist eficient. Codul bunelor maniere în familia tradițională.
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice factorii și componentele unui mod sănătos de viață a individului și a familiei; • să determine greșelile și erorile modului de viață practicat în propria familie. • să elaboreze un program amplu de sănătate pentru familie (regim de viață, al unei zile, regim alimentar, de odihnă etc.). 	<p style="text-align: center;">Modulul 7. Modul demn și sănătos de viață se învață în familie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sănătatea familiei. Elementele constitutive ale modului demn și sănătos de viață în cadrul familiei. • Cultura psihofizică și fortificarea sănătății adulților și copiilor în cadrul familiei. • Alimentația rațională. Regimul și rația alimentară. • Igiena personală și igiena locuinței. Gimnastica, cultura fizică, odihna în familie. • Profilaxia maladiilor infecțioase și a celor transmisibile sexual, SIDA. • Deprinderile negative: fumatul, consumul alcoolului, administrarea excesivă a medicamentelor. Problema narcomaniei. Cum să preîntâmpinăm și cum să combatem viciile și deprinderile nocive.
<ul style="list-style-type: none"> • să identifice funcțiile familiei/părinților privind educația copilului; • să distingă dimensiunile și finalitățile educației; 	<p style="text-align: center;">Modulul 8. Viața de familie și educația copilului</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familia și valorile educative. Idealul educațional și dimensiunile educației. • Strategii educative parentale: forme, metode, mijloace. Stilul educativ familial. • Educația morală: formarea conduitei civilizate. Respectarea drepturilor copilului. Profilul intelectual al educației familiale.

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să deducă avantajele și limitele stilurilor și strategiilor educative familiale; • să-și completeze portofoliul familiei cu un program de educație și pregătire a preadolescenților/ adolescenților pentru viața de familie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Educația moral-civică. Educația economică. Educația prin frumos și pentru frumos. Educația pentru timpul liber. Banii de buzunar, responsabilitatea și cultura economică. • Munca – mijloc și scop al educației în cadrul familiei. Aprobarea și dezaprobarea. • Principii, strategii și tehnologii ale educației familiale. Educația copiilor în familia monoparentală. Educația și organizarea vieții copiilor în familia reconstituită. • Educația și relația cu copiii în caz de divorț. Etica relațiilor în divorț. Tata în calitate de educator. Mama în calitate de educatoare. Bunicii în postură de educatori.
<ul style="list-style-type: none"> • să distingă valorile și virtuțile pe care le transmite urmașilor săi familia; • să elaboreze un program de autoperfecționare (ca familist și părinte); • să demonstreze copiilor prin exemple și cazuri concrete importanța și avantajele vieții de familie. 	<p style="text-align: center;">Modulul 9. Educația pentru o familie armonioasă și durabilă</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familia armonioasă și durabilă – model pentru tânăra generație. Familia tradițională și tendințe în dezvoltarea familiei contemporane. Familia de tip egalitar. • Dragostea matură, autoangajamentul și responsabilitatea partenerilor familiali. Modelul familiei armonioase. Modelul familistului eficient. • Valorile și virtuțile părinților sunt interiorizate de copii. Particularități de gen și sex și diferențiere a rolurilor familiale și parentale.

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • să enumere calitățile pe care trebuie să le dezvolte și să le posede un viitor familist (femeie, bărbat); • să caracterizeze trăsăturile de personalitate necesare unui bărbat și unei femei pentru a-și întemeia o familie armonioasă și durabilă; • să elaboreze o agendă cu recomandări, sfaturi pentru copiii săi privind viața de familie (în prezent și de perspectivă). 	<p style="text-align: center;">Modulul 10. Educația pentru familie – condiție optimă de valorizare a personalității umane</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familia durabilă – valoarea specifică a neamului nostru. Funcții, strategii și tipuri de familii și parteneri familiari. • Autoactualizarea și autorealizarea personalității copilului începe în familie. Imaginea părinților ca model de autorealizare și responsabilitate. • Relațiile armonioase dintre părinți ca model comportamental pentru copii în calitate de viitori familiști. • Familia – o școală a dragostei. Dragostea adevărată. Dragostea maternă. De ce mamă are nevoie copilul. • Dragostea paternă. De ce tată are nevoie copilul. • Ce înseamnă o familie fericită. Ce fel de familie își dorește bărbatul. Ce fel de familie își dorește femeia. Ce fel de soți ne dorim? Compatibilitatea maritală și compromisul marital. Complementaritatea, asemănarea și contrastul partenerilor: soților și copiilor. Autoperfecționarea morală. Formarea personală continuă și familia.

3.9. Sugestii metodologice privind educația pentru familie a părinților

- Imaginea specialiștilor care vor lucra cu părinții (diriginți, psihologi, medici etc.) trebuie să fie completată de cea a unor profesioniști competenți și familisti eficienți.
- Selectarea temelor și elaborarea proiectului se realizează împreună cu părinții.
- Se stabilește un orar comod și funcțional al activităților: exemplu: adunările de părinți se organizează o dată la 2 luni, iar ședințele Universității/Școlii pentru părinți o dată la 2 săptămâni.
- Activitățile în cadrul Universității / Școlii pentru părinți se desfășoară într-o atmosferă liberă, cordială, și într-o succesiune logică, asigurând informarea și clarificarea situațiilor de problemă sau exersarea anumitor priceperi.
- Se ia în considerare că învățarea/formarea adulților este axată pe două aspecte intrinseci: motivație și proces.

Motivația diferă de la un părinte la altul în dependență de nivelul culturii acestuia, nivelul aspirațiilor, capacităților intelectuale și parentale, aptitudini, caracterul și particularitățile însușitei copilului, atitudinii lui față de școală, profesori, nivelului de educabilitate al acestuia și părintelui.

Dirigintele trebuie să desfășoare activitățile cu părinții într-un mod firesc și interesant, creativ, centrat pe cordialitate și deschidere.

- Relațiile și comunicarea axate pe empatie, tact, dinamism, receptivitate, trebuie să fie orientate spre poziția sociocentrică, în centrul căreia se plasează reprezentările de tipul: *noi facem; noi deci-dem, noi acționăm astfel...* etc. Poziția vizată permite să formăm /cizelăm deprinderile de colaborare/parteneriat la părinți și să anihilăm reprezentările egocentrice de tipul *eu am hotărât, hai să facem ce spun eu, eu vreau* etc. și cele alterocentrice: *tu ești vino-*

vat, tu ești obligat etc., care produc foarte multe conflicte familiale, mai cu seamă, la vârsta pubertară și adolescentină a copiilor.

- Este bine gândit și pregătit locul desfășurării activităților, fiind o sală spațioasă, comodă, amenajată cu toate mijloacele necesare: calculator, proiector, postere, planșe etc.
- Părinții vor fi tratați cu seriozitate și simpatie, respect și răbdare.
- Nu se admit învinuirile, reproșurile, tonul moralizator de mentor sau o atitudine superioară, arogantă.
- Se organizează un stand special pentru părinți unde se vor afișa posterele executate la tema studiată, o *Mapă transmisibilă* cu materiale adăugătoare (sfaturi, recomandări, modele, exerciții etc.) și se propune ca părinții să-și elaboreze un *Portofoliu al familiei*, care va fi completat la fiecare activitate cu diverse materiale: sugestii, informații/recomandări, remedii și aplicații pentru optimizarea relațiilor și a educației familiale.
- În caz dacă unii părinți au lipsit de la o activitate se propune ca să fie studiată la domiciliu *Mapa transmisibilă* sau portofoliul cu materiale de la ședința în cauză.
- **Evaluarea programului din cadrul Universității / Școlii pentru părinți** poate fi realizat prin: sondaje de opinii, scale de evaluare a satisfacției/insatisfacției familiale, observarea rezultatelor ce țin de comportamentul copiilor și al părinților.

Forme și metode recomandate:

- adunări/ședințe cu părinții;
- consultații în grup;
- conferințe/mese rotunde;
- Universități/Școli pentru părinți;
- Ateliere de formare parentală;
- vizite la domiciliu;
- training-uri;

- discuții cu participarea părinților și elevilor;
- expunere și discuții cu invitarea diferitor specialiști (medic, psiholog, psihiatru etc.);
- prelegere/dezbatere;
- demonstrarea filmelor, diapozitivelor etc.
- studiul de caz;
- portofoliul familiei;
- conversații euristice;
- chestionare de opinii;
- problematizarea;
- lectura etc.

Metodele activ – participative sunt cele mai eficiente în munca cu părinții.

3.10. Evaluarea programului centrat pe *Educația pentru familie*

Propunem câteva probe de evaluare a unor aspecte privind pregătirea adolescenților pentru viața de familie.

1. Chestionar de opinii privind căutarea identității

1. Cine sunt eu ?
2. Ce doresc eu în viață ?
3. Ce calități posed ?
4. Care sunt slăbiciunile mele ?
5. Care calități de ale mele îmi plac ?
6. Ce trăsături aș dori să le dezvolt ?
7. Care sunt activitățile tale preferate în cadrul familiei ?
8. Numește câteva (3-4) calități de ale mamei care-ți plac.
9. Numește câteva (3-4) calități de ale tatălui care-ți plac.
10. Enumeră câteva trăsături de ale mamei de care ai dori să se debaraseze ea.

11. Enumeră câteva trăsături de ale tatălui de care ai dori să se debaraseze el.
12. Care sunt valorile pe care le vei urma în viață ?

2. Cunoaște-te pe tine însuși

Gânduri și fapte ce mă caracterizează

I. Eu gândesc despre mine	III. Faptele mele
<p>Consider că sunt: bun/ă receptiv/ă, sensibil/ă; altruist/ă, modest/ă, onest/ă; atent/ă; dur/ă; sincer/ă; credul/ă; încăpățânat/ă; optimist/ă; arogant/ă; insistent/ă, inteligent/ă; reținut/ă; pașnic/ă; timid/ă; anxios/oasă; răzbunător/oare; inteligent/ă; volitiv/ăreținut/ă; creativ/ă; pedant/ă; hotărât/ă; nehotărât/ă; frumos/oasă, mobil/ă; prietenos/oasă; principial/ă; mândru/ă, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ajut frecvent părinții; • sunt preocupat de sport; • pregătesc sistematic lecțiile; • citesc foarte mult; • comunic adecvat cu colegii de clasă; • prietenesc onest cu o fată/ un băiat; • timpul liber îl petrec la discotecă, bar, bibliotecă, turism etc.
<p>II. Eu aș dori să fiu:</p>	<p>IV. Plan de acțiuni pentru formarea personală / autoeducație</p>

3. Chestionar *Analizează-ți sentimentele*

1. Este mai bine să te căsătorești cu oricine decât să rămâi singur întreaga viață ?
2. Poți iubi pe cineva pe care nu-l cunoști bine ?
3. Prima întâlnire dintre două persoane poate naște un sentiment puternic?
4. Pasiunile *fulgerătoare* dintre două persoane durează mult ?

5. Un cuplu care se iubește cu adevărat, pe parcursul vieții rămâne la vârful intensității emoționale de la început ?
6. De ce dragostea bazată numai pe pasiune se consideră egoistă și temporară ?
7. De ce singura posibilitate de a distinge între pasiune și dragostea adevărată este timpul ?
8. Te poți aștepta la conflicte în căsnicie chiar dacă aceasta este întemeiată pe o dragoste adevărată ?
9. Consideri că dragostea adevărată învinge totul ?
10. Trebuie să depui efort sistematic pentru a întreține și proteja dragostea ?
11. Cine într-o relație caută mai mult să-și satisfacă nevoile emoționale de siguranță ?
12. Cine se confruntă mai frecvent cu dorința fizică băieții sau fetele ?
13. Ce poți spune despre o căsătorie *de probă* ?

Notă: Chestionarul №3 se va aplica după studierea unui curs opțional

4. Chestionar – aplicație

Valorile și virtuțile personalității

1. Care valori le considerați importante ?
2. Care sunt valorile familiei dvs.?
3. Asupra căror valori se pune accentul în educația dvs.
4. Coincid valorile dvs. cu sistemul de valori al colegilor ?
5. Ce valori ați vrea să transmiteți în viitor copiilor dvs.?
6. Ce valori ați moștenit de la părinți ?
7. Ce valori ați moștenit de la bunici ?
8. Ați observat diferențe între propriul sistem de valori și cel al părinților ?
9. Care sunt virtuțile dvs.?
10. Ce virtuți posedă mama ?

11. Ce virtuți posedă tata ?
12. Nominalizați virtuțile bunicilor.
13. Elaborați o listă a valorilor și a virtuților familiale.
14. Elaborați o listă a trăsăturilor care nu vă plac la persoanele apropiate.
15. Elaborați o listă a trăsăturilor negative de care ați vrea să vă debarasați.
16. Elaborați un plan de acțiuni care v-ar permite să vă debarasați (să neutralizați) de trăsăturile negative.

Notă: se poate aplica cu scopul evaluării valorilor personale și a celor familiale la adolescenți și părinți.

5. Proba de opinie *Poți deosebi dragostea adevărată de cea pripită ?*

1. Persoana este mistuită de sentimente *fierbinți*; tulbure, orientate spre sine.
2. Intensitatea sentimentului crește accelerat (în câteva ore, zile).
3. Sentimentul crește și se intensifică pe măsura cunoașterii persoanei.
4. Accentul se pune pe trăsăturile de personalitate (cele interioare).
5. Accentul se pune pe trăsăturile exterioare (frumusețea chipului, siluetă, avere, etc.).
6. Acordă o mare atenție intereselor personale are o orientare egocentrică, chiar și în limbaj utilizează foarte frecvent expresiile: *eu doresc, eu am hotărât, mie îmi trebuie* etc.
7. Sentimente echilibrate, consecvente, orientate spre partener; utilizarea frecventă în limbaj a expresiilor *noi dorim, noi am decis, noi vom face* etc.
8. În relații apar conflicte ce se aplanează foarte greu.
9. Conflicte sunt puține sau dacă apar, se aplanează fără prea mari eforturi.
10. Încredere reciprocă, sentimentul stimei față de sine și partener.

11. atitudine posesivă, geloasă o comportare obsedantă.
12. atitudine înțelegătoare, orientată spre binele ambilor parteneri, colaborare spre compromis, cedare.
13. Comunicarea sinceră, adecvată, devotament, fidelitate.
14. Putem spune că dragostea are la baza sa trei surse: sufletul, rațiunea și corpul.
15. Dragostea adevărată se manifestă prin faptă.

Notă: În baza acestei probe se pot realiza diverse aplicații, ca de exemplu, utilizând metoda *graficul T*, de diferențiat caracteristicile iubirii pripite (îndrăgostirii) și a dragostei mature.

6. Matricea deciziei

1. Clarificarea problemei (se face o descriere concisă).
2. Selectarea și colectarea informației privind problema expusă.
3. Determinarea deciziilor alternative (se formulează concis).
4. Analiza fiecărei decizii (rezultatul și consecințele posibile).
5. Analiza opiniilor din partea altor persoane. Uneori putem cere sfatul persoanelor cu o experiență de viață mai mare (părinți, frați, prieteni).
6. Luarea deciziei (la această etapă se alege posibilitatea cea mai optimă).
7. Evaluarea deciziei. (Controlăm dacă decizia luată soluționează problema. Dacă nu, revenim la lista deciziilor posibile și încercăm o altă variantă).

Notă: Matricea propusă reprezintă algoritmul luării deciziei (procesul, luării deciziei).

Este mai comod și eficient să se lucreze în scris la fiecare etapă-pas. Se poate aplica atât în procesul evaluării inițiale, cât și în cadrul activităților aplicative și /sau post-curs.

7. Chestionar – aplicație privind sexualitatea umană

1. Care este diferența dintre sex și sexualitate ?
2. Ce poți spune despre instinctul sexual la om și la animale?
3. Doriința sexuală este dovada unei iubiri adevărate?
4. Care sunt capcanele relațiilor sexuale de până la căsătorie ?
5. Ce ar însemna o perversie sexuală?
6. Trebuie să posede omul priceperea de a se stăpâni ?
7. Decodifică înțelesul sintagmei *sexualitate responsabilă*.
8. Ce plasezi pe primul loc *corpul sau sufletul* ?
9. Ce înseamnă autodisciplina sexuală ?
10. Propune un program concret de acțiuni care ar avea ca scop formarea sexualității responsabile.

8. Chestionar *Sunt pregătit pentru a începe viața sexuală?*

1. Considerați că sunteți compatibili unul cu altul ?
2. Cum percepeți compatibilitatea cu prietenul/prietena?
3. Aveți interese și scopuri comune ?
4. V-ați simțit vre-o dată umilit în timpul întâlnirilor cu prietenul/prietena dvs.?
5. Cum petreceți timpul liber împreună ?
6. Vă simțiți în siguranță lângă partenerul dvs.?
7. Vă mândriți cu această prietenie ? De ce ?
8. Vă veți simți foarte incomod dacă cineva află că ați avut sex cu el/ea?
9. Sunteți în situația că doriți să vă demonstrați sie sau altcuiva ceva?
10. Sunteți impus/ă de prieteni, societatea dvs. să procedați așa cum nu doriți de fapt ?
11. Sunteți gata ambii să vă asumați responsabilitatea dacă va surveni o sarcină neplanificată?
12. Ați putea spune cinstit partenerului dacă ați fi infectat de vre-o boală?

13. Considerați că castitatea (abținerea de la relații sexuale) până la căsătorie este ceva ridicol?
14. Considerați că prietenul/prietena dvs. este onest/ă? De ce ?
15. Care sunt valorile prietenului/prietenei dvs.?
16. Puteți spune că așteptările dvs. și cele ale prietenului/prietenei dvs. coincid? În ce măsură?

Notă: Cunoașteți-vă reciproc și studiați literatura de specialitate privind relațiile de gen și sex; viața de familie.

9. Chestionar *Adolescentul și sexualitatea*

Vârsta:

Sexul:

Activitatea:

1. *De la cine ați primit informații privind sexualitatea ?*
 - a) familia;
 - b) școală;
 - c) prieteni;
 - d) parteneri;
 - e) mass-media,
 - f) consultația pentru femei;
 - g) porno-video filme și literatură;
 - h) alte surse.
2. *Cum credeți, de la ce vârstă sunt posibile relațiile sexuale ? De ce?*
3. *La școală vi s-au ținut lecții despre sexualitate?*
 - a) da;
 - b) nu.
 - a) medic;
 - b) profesor;
 - c) psiholog.

4. *Credeți că în școala este necesar un obiect de ?:*
- a) educație sexuală;
 - b) educație pentru familie (care ar include și problema sexualității).
5. *Preferăți să vă adresați după informații privind sexualitatea?*
- a) părinților;
 - b) psihologului;
 - c) profesorului de biologie;
 - d) medicului din școală;
 - e) prietenilor;
 - f) altor persoane.
6. *Coincid opiniile dvs. despre relațiile sexuale cu opiniile:*
- a) prietenilor Da Nu Nu știu;
 - b) părinților Da Nu Nu știu.
7. *Atitudinea dvs. față de relațiile sexuale înainte de căsătorie?*
- a) pozitivă;
 - b) negativă;
 - c) neutră.
- De ce ?*
8. *Aveți informație suficientă referitor la:*
- a) metodele contraceptive Da Nu;
 - b) maladiile sexual-transmisibile Da Nu.
9. *În cazul survenirii sarcinii nedorite cum ați proceda?*
- a) nașterea copilului;
 - b) avort;
 - c) altele.
10. *Folosiți contraceptive:*
- a) prezervative;
 - b) pastile anticoncepționale;
 - c) altele.

11. *Ați întreținut relații sexuale ?*
- a) din dragoste;
 - b) la insistența partenerului;
 - c) din curiozitate;
 - d) fiind violat(ă);
 - e) alte cauze.
12. *Ce emoții ați trăit după aceasta?*
- a) satisfacție;
 - b) dezamăgire;
 - c) dezgust;
 - d) pe măsura așteptărilor.
13. *După relațiile sexuale ați avut (sau aveți) probleme în viața familială?*
- Da Nu
14. *Cui vă destăinuți secretele legate de intimitatea dvs.?*
- a) prietenilor;
 - b) părinților;
 - c) nimănui.
16. *Dacă părinții ar ști că întrețineți relații sexuale până la căsătorie cum ar proceda ?*
- a) v-ar dezaproba;
 - b) v-ar aproba;
 - c) v-ar susține;
 - d) s-ar indigna;
 - e) v-ar controla strict;
 - f) alte variante.

10. Chestionarul *Familia mea* (I)

1. *Îți iubești părinții?*
2. *Stimezi părinții?*
3. *De cine ești mai aproape?*

4. Cine este educatorul principal în familie?
5. Consideri familia “drept o frână” în realizarea personalității tale?
6. Cine te înțelege mai bine?
7. Ți place să petreci timpul liber în familie?
8. Ai dori să-ți crezi o familie ca a ta ?
9. Te stimează părinții?
10. Ai dorință să comunici mai mult cu părinții?
11. Dorești să petreci timpul liber mai mult cu semenii?
12. O să educi copiii tăi așa cum te-au educat părinții pe tine ?
13. Pot să-ți servească părinții drept model de conduită?
14. Cine este *capul* familiei?
15. Vrei să schimbi ceva în relațiile tale cu părinții ?

Stilul intercomunicării familiale (II)

1. Ce atitudine aveți față de familia dvs.?
 - a) pozitivă;
 - b) indiferentă;
 - c) negativă.
2. Cum luați hotărârile în familie?
 - a) la *sfatul familiei*;
 - b) separat;
 - c) numai o persoană (*capul familiei*).
3. Cum credeți, ce stil de intercomunicare predomină în relațiile copii-părinți?
 - a) permisiv, deschis;
 - b) nivel înalt de exigențe, prescriptiv;
 - c) liberal, de neamestec.
4. Cum este climatul familial?
 - a) echilibrat, binevoitor;
 - b) instabil, vulcanic;
 - c) distant, *rece*.

5. Ce relații domină în cuplul copii-părinți?
 - a) de tutelare;
 - b) de colaborare;
 - c) de dominare;
 - d) de confruntare;
 - e) de neamestec.
6. Ce conflicte predomină în familie?
 - a) de incertitudine;
 - b) de atracție-frică;
 - c) de disperare.
7. Cine cedează mai frecvent în situațiile dificile?
 - a) mama (soția);
 - b) tata (soțul);
 - c) eu (adolescentul).
8. Cine utilizează mai frecvent în limbaj îmbinările: “Eu am spus...”, *Eu vreau...*, *Eu am hotărât...*, *Eu cer...* etc.?
 - a) mama (soția);
 - b) tata (soțul);
 - c) eu (adolescentul).
9. Cine este inițiatorul în consolidarea eforturilor pentru atingerea unui scop?
 - a) mama (soția);
 - b) tata (soțul);
 - c) eu (adolescentul).
10. Cum credeți, are nevoie familia de o instruire specială în direcția optimizării intercomunicării?
 - a) da;
 - b) în unele aspecte;
 - c) nu.

GLOSAR

- **Actor social** – concept corelativ celor de ordine socială, interacțiune socială; desemnează un individ capabil de comportamente relativ stabile, previzibile, formate în cadrul societății.
În accepțiunea noastră actorul reprezintă un subiect capabil să recepteze, să producă și să prelucreze/transforme informația parvenită din mediul social, reconstruindu-și rolurile adecvat pentru a-și acomoda comportamentul la situația apărută [54; 59].
- **Adaptabilitatea familiei** – capacitatea sistemului familial de a-și modifica structurile de putere, rolurile și regulile de existență ca răspuns la schimbările sociale.
- **Adevăr** – reflectare justă a realității.
- **Amor propriu** – sentiment al propriei demnități.
- **Altruism** – atitudine ce se caracterizează prin diferite acțiuni dezinteresate în folosul altora.
- **Bine** – categorie etică ce exprimă, în forma cea mai generală, ceea ce corespunde cerințelor moralei; ceea ce este moral și recomandabil din punct de vedere etic. În mod cuviincios, cum se cere, cuminte.
- **Cod** – ansamblul unor reguli de conduită, de precepte, de prescripții.
- **Compromis** – situație în care părțile ajung la un acord realizat prin concesi reciproc.
- **Concept** – noțiune, idee generală.
- **Conflict** – neînțelegere, ciocnire de interese, dezacord, antagonism.
- **Cultură** – totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire. În accepțiunea noastră totalitatea cunoștințelor unui individ (posedarea cunoștințelor în diverse domenii).

- **Deontologie** – studiu empiric al diferitor datorii referitoare la o anumită situație socială. Doctrină privind normele de conduită și obligațiile etice ale unei profesii.
- **Dragoste** – sentiment de afecțiune, de atașare față de cineva sau ceva.
- **Educație familială** – expresie care înseamnă *ansamblul funcționării familiale în raport cu educația* (Pourtois, Forgione, Desmet, 1989; 264). În accepțiunea noastră – activitate desfășurată de părinți în scopul educării copiilor săi.
- **Educație parentală** (engl. parent education; fr. education parentale) – formă de intervenție pedagogică sau socio-educativă adresată părinților ce vizează “mărirea competențelor și abilităților educative” ale acestora [60, 225].
- **Educație pentru familie** – formă de intervenție pedagogică sau socio-educativă ce vizează educația copiilor și cultivarea adulților privind realizarea rolurilor familiale.
Educația pentru familie reprezintă un element constitutiv al educației pentru viața privată, deziderat al *noilor educații*; conținuturi specifice definite în anii 1980 la nivelul recomandărilor și programelor UNESCO, adoptate în ultimele decenii ca răspunsuri ale sistemelor educaționale la problematica lumii contemporane [17].
- **etică** – știință filosofică care studiază morala și sistemele etice ce reglementează relațiile interumane în scopul formării moralității în raporturile om-societate și om-om.
- **Etica creștină** – știința spirituală ce reglementează relațiile interumane și asigură educația omului în baza valorilor creștine.
- **Ethosul familial** – concept ce desemnează ansamblul valorilor, atitudinilor educative pe care părinții (alți membri ai familiei) le utilizează în practicile cotidiene.

Am plecat de la conceptul de *ethos pedagogic*, lansat de P. Bourdieu și J. C. Passeron (1964) pentru a scoate în evidență faptul că trans-miterea culturală (educația) nu este numai privilegiul specialiștilor și nu se reduce la modalitățile formale (oficiale).

- **Identitate** – stare a unui obiect de a fi ceea ce este; de a-și păstra caracterele fundamentale, individualitatea. Identitatea arată “cine este individul din punct de vedere social, modul în care este perceput *Eu*-l său social de ceilalți și de el însuși” [59; 66].
- **Morală** – ansamblu de norme, reguli și percepte; deprinderi, obiceiuri, mentalități, sentimente și trăiri, valori și idealuri comportamentale.
- **Parentalitate** – concept ce desemnează rolul responsabilitățile, drepturile, competențele sociale ale părinților în raport cu copiii (inclus recent în limbajul juridic, sociologic pedagogic în contextul problemelor abordate de îngrijirea și educația copiilor).
- **Statut social** – locul pe care îl ocupă un anumit individ într-un sistem social.
- **Stil educativ familial** – expresie utilizată într-un sens relațional privind natura și caracteristicile raporturilor familiale în cadrul cărora se realizează procesul educativ (este deseori înlocuit în literatura de specialitate cu sintagma *atmosferă familială, climat educativ familial* [60]).
- **Teoria modernă a sistemelor** – definește sistemul social ca sistem evolutiv morfogenetic, capabil să-și refacă echilibrul și să se acomodeze atât la schimbările mediului, cât și la schimbările interne (Hill R, 1973).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Allport, G. Structura și dezvoltarea personalității. București: EDP, 1981.
2. Antonesei, L. Fundamentele culturale ale educației. Opere alese. Iași: Polirom, 1966.
3. Andrei P. Filosofia valorii. Iași: Polirom, 1997.
4. Aries, Ph. L'Enfant et la vie familiale sous I, Ancien regime, 2-eme edition, Ed. De L'Institut de Sociologie; Paris, 1973 (prima ed, 1960).
5. Azarov, L.P. Pedagogia relațiilor familiale. Chișinău: Știința, 1979.
6. Babanski, I.K. Optimizarea procesului instructiv-educativ. Bazele metodice. Chișinău: Lumina, 1984.
7. Bodrug V., Saca S., Poustovan I. Gender și educație: note de curs. Chișinău: CEP USM, 2001.
8. Bogdea, D. Educația pentru familie, revista „Didactica Pro”, nr.2 (12) 2002, pag.13-19.
9. Berge, A. Profesiunea de părinte, București: EDP, 1977.
10. Bucun, N., Musteață, S., Rudic, Gh. Bazele științifice ale dezvoltării învățământului în R. Moldova. Chișinău: Prometeu, 1997.
11. Bunescu, Gh. ș.a. Educația părinților: strategii și programe. Chișinău: ISPP, 1995.
12. Gilcă, B., coord. Manual de educație pentru viața de familie (Universitatea „J. Hopkins”, SUA, Ed. II. Chișinău, 2002.
13. Callo, T. Școala științifică a pedagogiei transprezente. Chișinău: Pontos, 2010.
14. Cemortan, S., Marin, E., Usatiuc, A. ș.a. Curriculum preșcolar. Educația și instruirea copiilor de 5-7 ani în grupele pregătitoare. Chișinău, 2002.
15. Cosma, T. Ședințe cu părinții în gimnaziu. Iași: Polirom, 2001.
16. Crețu, C. Curriculum diferențiat și personalizat. Iași: Polirom, 1998.
17. Cristea, S. Fundamentele științelor educației. Chișinău-București: Litera Ed., 2003.

18. Crișan, Al, Guțu V. Proiectarea curriculumului de bază, /Ghid metodologic. Cimișlia, 1997.
19. Cuznețov, L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008.
20. Cuznețov, L. Educație prin optim axiologic. Chișinău: Primex-Com, SRL, 2010.
21. Cuznețov, L. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2002.
22. Cuznețov, L. Banuh, N. Filosofia educației. Chișinău: Polirom, 2004.
23. Cuznețov, L. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP USM, 2013.
24. Cuznețov, L. Curriculum Educația pentru familie. Chișinău: Museum, 2004.
25. From, E. Texte alese; Arta de a iubi. București, 1983.
26. Guțu, Vl. Obiectivele educaționale: clarificări conceptuale și metodologice; în revista „Didactica -PRO”, nr.6, 2001, p.34-42.
27. Granaci, L., Granaci, M., Cuznețov, L. ș.a. Dragostea, viața, familia. Chișinău: Epigraf, 2000.
28. Grebenikov, I. Etica și psihologia vieții de familie. Chișinău: Lumina, 1986.
29. Jînga, I., Negreț, I. Familia acest miracol înșelător. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999.
30. Joița, E. Educația cognitivă. Iași: Polirom, 2002.
31. Knowles, M.S. The art and Science of helping Adults learning. San Francisco: Jossey Bass, 1984.
32. Ionescu, A. Psihologia familiei. Normalitatea și psihopatologia familială. București: EDP, 1985.
33. Landsheere, G. de Landsheere, V. de, Definirea obiectivelor educației. București: EDP, 1979.
34. Mândăcanu, V. Pedagogul maestru. Chișinău: Pontos, Pontos, 2010.
35. Mândăcanu, V. Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice. Chișinău: Lyceum, 1997.

36. Mândăcanu, V. Etica și arta comportamentului civilizată. Chișinău: Lyceum, 2001.
37. Merton, R., K. Elements de theorie et de methode sociologique. Paris: PUF, 1949.
38. Mija, V., Parlicov, E., Pâslaru, VI. Curriculum la dirigenție. Chișinău: IȘE, Ministerul Educației RM, 2003.
39. Mitrofan, I., Mitrofan, N. Familia de la A...la Z. Mic dicționar al vieții de familie. București, 1991.
40. Mitrofan I., Ciupercă C. Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei. București, 1998.
41. Narly, C. Pedagogie generală. București: EDP, 1996.
42. Negură, A., Papuc, L., Pâslaru, VI. Curriculum psihopedagogic universitar de bază. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2000.
43. Nicola, I. Tratat de pedagogie școlară. București: EDP, 1996.
44. Nicola, I., Fărcaș, D. Teoria educației și noțiuni de cercetare pedagogică. București: EDP, 1993.
45. Osterrieth, P. Copilul și familia. București: EDP, 1978.
46. Pâslaru, VI. Principiul pozitiv al educației. Chișinău: Civitas, 2003.
47. Piaget J. Înțelepciunea și iluziile filosofiei. București: Editura Științifică, 1970.
48. Piaget, J. Psihologia copilului. București: EDP, 1970.
49. Popescu-Neveanu, P. Psihologie. București: EDP, 1994.
50. Pospai, A. (coord.). Schițe din istoria psihologiei. Chișinău: Lumina, 1994.
51. Rogojina, D. Promovarea coerentă a valorilor în cadrul instituțiilor de învățământ. Chișinău: ISPP, 1995.
52. Rousseau, J.-J. Emil sau despre educație (traducere Gh. Adamescu) ed., a 2-a. București: EDP, 1956.
53. Rudică, T. Familia în fața conduitelor greșite ale copilului. București: EDP, 1981.
54. Segalen, M. Sociologia familiei. Iași: Polirom, 2011.

55. Silistraru, N. Dinamica și funcționalitatea dimensiunilor educației. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2002.
56. Silistraru, N. Etnopedagogie. Chișinău: CEP USM, 2003.
57. Slavici, I. Despre educație și învățământ. București: EDP, 1967.
58. Spencer, H. Eseuri despre educație (traducere M. Rădulescu). București, 1973.
59. Stănciulescu, E. Sociologia educației familiale. Volum 1-2. Iași: Polirom, 2002.
60. Șoitu, L. Comunicare și educație. Iași: Polirom, 1996.
61. Țapa, I. Sociologia educației permanente. București: Știința, 1973.
62. Vrăsmas, E., Guranda, O., Râjicov, S. Educație timpurie individua-lizată. Ghidul educatorului. Chișinău, 1999.
63. Weber, Max. Teorie și metodă în științele culturii. Iași: Collegium Polirom, 2001.
64. Ziglar, Z. Secretul căsniciei fericite. București: Curtea Veche, 2001.
65. Văideanu, G. Educația la frontiera dintre milenii. București: Editura Politică, 1988.
66. Zlate, M. Psihologia la răspântia mileniilor. Iași: Polirom, 2001.
67. Biblia sau Sfânta Scriptură. Minsk, 1994.
68. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în sec. XXI. Iași: Polirom, 2000.
69. Анастаси А., Психологическое тестирование (2 т.). Москва: Педагогика, 1982.
70. Андреева, Т.М. Социальная психология. Москва: МГУ, 1980.
71. Айзенк, Т. Язык счастья. Москва: Эксмо-Пресс, 2002.
72. Баркан А. Практическая психология для родителей или как научиться понимать своего ребенка. Москва, 2000.
73. Берн, Э. Транзакционный анализ и психотерапия. Санкт-Петербург: Братство, 1994.
74. Гитин В.Г. Антология. Мужчина и женщина. 1-2 т. Москва, Торсинг, 2003.

75. Гребенников И. Основы семейной жизни. Хрестоматия. Москва: Просвещение, 1971.
76. Ивин Е. (ред.). Философия любви. Москва: Просвещение, 1990.
77. Козлов Н. Истинная правда или учебник для психолога по жизни. Москва: Просвещение, 2000.
78. Корчак Януш. Избранное. Киев: Радянська школа, 1983.
79. Ковалев С. Азбука семейной жизни. Теория и практика. Москва: Просвещение, 1989.
80. Курпатов А. Что хочет женщина, что может мужчина (Тайны мужской и женской психологии). Санкт-Петербург, 2003.
81. Курпатов А. Тайны мужской и женской психологии. Санкт-Петербург, 2003.
82. Лузина Л.М. Теория воспитания: философско-антропологический подход. Псков, 2000.
83. Никифорова Г.С. Психология здоровья. Москва-Санкт-Петербург: Питер, 2006.
84. Подласый П. Педагогика. 2 т. Москва: Владос, 2002.
85. Райгородский Д. Я. (сост.) Психология семьи. Хрестоматия. Самара: Изд. дом Бахрах-М, 2002.
86. Сухомлинский В. А. О воспитании. (Сборник статей). Москва: Просвещение, 1982.
87. Столяренко Л. Д. Педагогика. Ростов-на-Дону, 2000.
88. Эйдемиллер Э.Г., В. Юстицкас. Психология и психотерапия семьи, Санкт-Петербург: Питер, 1999.

Larisa Cuznețov

**CURRICULUM EDUCAȚIA PENTRU FAMILIE
DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI PERMANENTE**

Semnat pentru tipar Formatul $60 \times 84 \frac{1}{16}$.
Coli de autor . Coli de tipar . Comanda .
Tirajul 200 ex.
Tipografia Primex-Com SRL